

บทที่ 3

ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงระหว่างประเทศ ระเบียบประชาคมยุโรป กฎหมายประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายไทย

ในส่วนนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาความตกลงระหว่างประเทศ ระเบียบประชาคมยุโรป กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยตามลำดับ โดยในส่วนแรกผู้วิจัยทำการศึกษาความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยความคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) ความตกลงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงกับสินค้า (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods) ความตกลงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิด และการจดทะเบียนสากล (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration) และความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights--TRIPS) แม้ประเทศไทยเป็นภาคีความตกลงทริปส์เพียงฉบับเดียว แต่การศึกษาความตกลงระหว่างประเทศฉบับอื่นดังที่กล่าวมานั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการด้านการคุ้มครองและการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยอ้อมอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 ว่าด้วยระบบการจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและอาหาร (Regulation (EU) No 1151/2012 on Quality Schemes for Agricultural Products and Foodstuffs) ซึ่งกำหนดมาตรฐานการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้น ประกอบกับประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป การศึกษากฎระเบียบฉบับนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาระบบควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย และยังสนองตอบต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนโดยสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่คนในชุมชนอีกด้วย

ในส่วนต่อมาผู้วิจัยทำการศึกษากฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศในแถบเอเชียที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการใช้ภูมิปัญญาสำหรับการรังสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

เช่นเดียวกับประเทศไทย ประกอบกับประเทศญี่ปุ่นมีการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีความชัดเจนสอดคล้องกับลักษณะความคุ้มครองในสหภาพยุโรปโดยตรากฎหมายเฉพาะขึ้นบังคับใช้ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองชื่อการเกษตร ผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ การประมง และผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภค (The Act on Protection of the Names of Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs) หรือเรียกโดยทั่วไปว่า กฎหมายว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (The Geographical Indications Act) โดยมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 2015¹ กฎหมายฉบับนี้เน้นย้ำมาตรการควบคุมคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรการที่เหมาะสมกับประเทศไทย

ในที่สุดท้ายผู้วิจัยทำการศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ของประเทศไทยเพื่อศึกษาสภาพบังคับของกฎหมายว่ามีความครอบคลุมและมีความชัดเจนเพียงพอสำหรับการพัฒนาระบบควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่

อย่างไรก็ดี การศึกษาในบทที่ 3 นี้มีความมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นฐานสำหรับการวิเคราะห์หาแนวทางพัฒนามาตรการกฎหมายเกี่ยวกับควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยใช้การทบทวนวรรณกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Review) ต่อบทกฎหมายเพื่อให้เกิดความลุ่มลึกในการศึกษา รายละเอียด ดังนี้

1. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามความตกลงระหว่างประเทศ

วิวัฒนาการด้านการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เริ่มต้นจากการหวงแหนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติอันมีเอกลักษณ์เฉพาะนำมาสู่การพัฒนาสินค้าที่มีความโดดเด่นจากแหล่งภูมิศาสตร์อื่น ๆ จนเกิดการหวงแหนในความมีชื่อเสียงของสินค้าและสร้างกฎระเบียบเป็นกฎหมายภายในเฉพาะแคว้น ภูมิภาค และระดับประเทศ แต่แนวคิดการส่งเสริมการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ขยายออกไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกได้เริ่มต้นขึ้นจากการเตรียมการเพื่อร่างความตกลงพหุภาคีขึ้นนับแต่ปี ค.ศ. 1873 และปี ค.ศ. 1878 ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. 1880 ในการประชุมทางการทูต (Diplomatic Conference) ณ สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีการร่างอนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention) ขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี ค.ศ. 1883 มีการให้สัตยาบันในปี

¹Shigeo Tashiro. *Protection of Geographical Names (Regional Collective Trademark System/Protection of Geographical Indications)* (Japan: Japan Patent Office, 2017), p. 27.

ค.ศ. 1884 และมีผลบังคับใช้ 1 เดือนหลังจากพิธีมอบสัตยาบันสาร (The Deposit of the Instruments of Ratification) ในวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 1884

การศึกษาในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามาตรการทางความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากลและเป็นที่มาของการตรากฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ ประกอบด้วย อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยความคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) ซึ่งถือเป็นความตกลงพหุภาคีฉบับแรกที่กล่าวถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ต่อมาได้ทำการศึกษาความตกลงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงกับสินค้า (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods) และความตกลงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิด และการจดทะเบียนสากล (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration) ซึ่งความตกลงทั้งสองฉบับนี้เป็นส่วนเสริมของมาตรการตามอนุสัญญากรุงปารีส และในส่วนสุดท้ายทำการศึกษาความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights--TRIPs) รายละเอียด ดังนี้

1.1 การควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้อนุสัญญากรุงปารีส

ค.ศ. 1883²

อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยความคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) เป็นความตกลงพหุภาคีฉบับแรกที่ทำให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ชื่อ “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source)” และ “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin)” อนุสัญญาฉบับนี้ตราขึ้นในปี ค.ศ. 1883 และมีการให้สัตยาบันในปี ค.ศ. 1884 และมีผลบังคับใช้ 1 เดือน หลังจากพิธีมอบสัตยาบันสาร (The Deposit of the Instruments of Ratification) ในวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 1884³ อนุสัญญาฉบับนี้ให้

²Paris Convention for the Protection of Industrial Property was Agreed in 1883 and Complemented by Madrid Protocol of 1891. It was Revised at Brussels (1900), Washington (1911), The Hague (1925), London (1934), Lisbon (1958) and Stockholm (1967), and Amended in 1979; **Paris Convention for the Protection of Industrial Property** [Online], available URL: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/>, 20019 (January, 29).

³Bodenhausen and Bodenhausen, op. cit., p. 9.

ความคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม หรือ Industrial Property ซึ่งมีขอบเขตอย่างกว้าง ครอบคลุมทรัพย์สินทางปัญญาหลายประเภท นอกเหนือไปจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ เครื่องหมายการค้า (Trademarks) สิทธิบัตร (Patents) แบบจำลองเพื่อการใช้ประโยชน์สำหรับผลิตภัณฑ์ (Utility Models) การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Industrial Designs) เครื่องหมายบริการ (Service Marks) ชื่อทางการค้า (Trade Names) และยังรวมไปถึงการระงับการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า (The Repression of Unfair competition)⁴

อนุสัญญากรุงปารีสมีหลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ เพื่อการบังคับใช้กฎหมายกับประเทศสมาชิก ได้แก่ หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) ในข้อ 2 และข้อ 3 หลักการขอรับความคุ้มครองก่อน (Right of Priority) ในข้อ 4 และหลักความเป็นอิสระของสิทธิ (Independence of Rights) ในข้อ 4bis

หลักเกณฑ์ทั้งสามประการข้างต้นนั้น มีเพียงหลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) ที่มีสภาพบังคับกับทรัพย์สินอุตสาหกรรมทุกประเภทตามอนุสัญญากรุงปารีส ขณะที่หลักการขอรับความคุ้มครองก่อน (Right of Priority) ในข้อ 4⁵ มีความมุ่งหมายเพื่อบังคับใช้เฉพาะกับสิทธิบัตร (Patents) แบบจำลองเพื่อการใช้ประโยชน์สำหรับผลิตภัณฑ์ (Utility Models) การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Industrial Designs) และเครื่องหมาย (Marks)

---

⁴ เดิมอนุสัญญากรุงปารีส ค.ศ. 1883 ไม่ได้กล่าวถึงสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา และเครื่องหมายแหล่งกำเนิดในขอบเขตของการคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม แต่มีการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาในการแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญากรุงปารีส ณ กรุงวอชิงตันในปี ค.ศ. 1911 ส่วนเครื่องหมายแหล่งกำเนิดได้รับการตราเพิ่มเติมในการแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญากรุงปารีส ณ กรุงเฮก (Hague) ในปี ค.ศ. 1925; และ Ludwig Baeumer, "International Treaties Relating to Appellation of Origin and Indication of Source," In *Symposium on Appellation of Origin and Indications of Source* (Bordeaux, France: WIPO, 1988), p. 24.

⁵ หลักการขอรับความคุ้มครองก่อน (Right of Priority) ให้สิทธิแก่บุคคลที่ขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมซึ่งได้ขอรับสิทธิไว้ในประเทศภาคีแห่งหนึ่งแล้ว สามารถขอรับสิทธิคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมเดียวกันนั้นในประเทศภาคีอื่น ๆ ได้อีก แต่จะต้องทำการยื่นคำขอภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยถือว่าการยื่นขอรับสิทธิในประเทศภาคีอื่นนั้น เป็นการคุ้มครองวันเดียวกับที่ยื่นขอรับความคุ้มครองในครั้งแรก (ข้อ 4) หลักการนี้จึงเป็นการให้ความสะดวกและให้สิทธิพิเศษแก่คนชาติประเทศภาคีที่ขอรับความคุ้มครองในงานชิ้นเดียวกันทำให้ได้รับสิทธิคุ้มครองพร้อมกันในช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้

สำหรับหลักความเป็นอิสระของสิทธิ (Independence of Rights) ในข้อ 4^{bis6} เป็นการมุ่งคุ้มครองสิทธิบัตรที่คนชาติของประเทศภาคีหนึ่งได้รับความคุ้มครองในประเทศภาคีอื่น ๆ เช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้กล่าวถึงบริบทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด

สำหรับหลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) มีสภาพบังคับให้บุคคลที่มีสัญชาติของประเทศภาคีแห่งอนุสัญญากรุงปารีส จำต้องได้รับการปฏิบัติและได้รับความคุ้มครองด้านทรัพย์สินอุตสาหกรรมจากประเทศภาคีอื่นอย่างเท่าเทียมกันเช่นเดียวกับการคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรมของคนชาติตน โดยจะให้สิทธิพิเศษแก่คนชาติของตนเหนือกว่าคนชาติของประเทศภาคีอื่นไม่ได้ (ข้อ 2 (1))⁷ ประกอบกับประเทศภาคีจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อจำกัดสิทธิในการคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรมของประเทศภาคีอื่นไม่ได้เช่นเดียวกัน (ข้อ 2 (2))⁸ นอกจากนี้ อนุสัญญากรุงปารีสยังให้สิทธิแก่คนชาติของประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีสามารถขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรมในประเทศภาคีแห่งอนุสัญญานับนี้ได้ หากบุคคลนั้นมีภูมิลำเนาหรือสถานประกอบการอยู่ในประเทศภาคี (ข้อ 3)⁹

เมื่อพิจารณาในบริบทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หลักการดังกล่าวจึงมีพื้นฐานของการไม่เลือกปฏิบัติต่อคนชาติของประเทศภาคี หรือคนชาติของประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีแต่เข้า

---

⁶หลักความเป็นอิสระของสิทธิ (Independence of Rights) ไม่ได้กล่าวถึงบริบทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด แต่เป็นการมุ่งคุ้มครองสิทธิบัตรโดยสิทธิบัตรที่ได้รับความคุ้มครองในประเทศภาคีใดย่อมได้รับความคุ้มครองในประเทศภาคีอื่น ๆ เช่นกัน แม้สิทธิตามกฎหมายที่ออกโดยประเทศภาคีแต่ละประเทศจะมีความเป็นอิสระจากกันก็ตาม ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับรองอำนาจอธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิด้านทรัพย์สินอุตสาหกรรมในประเทศของตน

⁷Paris Convention 1883, Article 2 (1) Nationals of any Country of the Union shall, as Regards the Protection of Industrial Property, Enjoy in all the other Countries of the Union the Advantages that their Respective Laws Now Grant, or may Hereafter Grant, to Nationals; all without Prejudice to the Rights Specially Provided for by this Convention. Consequently, they shall have the Same Protection as the Latter, and the Same Legal Remedy Against any Infringement of their Rights, Provided that the Conditions and Formalities Imposed upon Nationals are Complied with.

⁸Ibid., Article 2 (2) However, no Requirement as to Domicile or Establishment in the Country Where Protection is Claimed may be Imposed upon Nationals of Countries of the Union for the Enjoyment of any Industrial Property Rights.

⁹Ibid., Article 3 Nationals of Countries Outside the Union Who are Domiciled or Who have Real and Effective Industrial or Commercial Establishments in the Territory of One of the Countries of the Union shall be Treated in the Same Manner as Nationals of the Countries of the Union.

เงื่อนไขที่จะได้รับความคุ้มครอง แต่ในอีกมิติหนึ่งหลักการดังกล่าวอาจได้รับการพิจารณาว่ามีสภาพบังคับให้ประเทศภาคีอนุสัญญากรุงปารีสต้องให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้หลักกฎหมายภายในของประเทศภาคีแต่ละประเทศ แต่ในมุมมองกลับกันหากประเทศภาคีใดไม่มีกฎหมายภายในสำหรับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วหลักการนี้ก็จะไม่ได้รับการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

อย่างไรก็ดี อนุสัญญากรุงปารีส บัญญัติมาตรการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเฉพาะในข้อ 10¹⁰ ว่าด้วยการระบุแหล่งที่มาของสินค้าหรือผู้ผลิตที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง (False Indications) กล่าวคือ บรรดาผู้ผลิต โรงงาน หรือผู้ค้า ไม่ว่าจะส่วนบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลจำเป็นต้องแสดงแหล่งที่มาของสินค้า แคว้น ภูมิภาค หรือสถานที่ให้ถูกต้อง การใช้ที่ไม่ถูกต้องไม่ว่าจะเป็นการใช้ในทางตรง หรือทางอ้อมเกี่ยวกับแหล่งที่มาของสินค้า อนุสัญญากรุงปารีสบัญญัติให้นำความในข้อ 9 มาบังคับใช้เพื่อยึดสินค้าที่มีการระบุแหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้อง¹¹

นอกจากอนุสัญญากรุงปารีสจะให้ความคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรมอย่างกว้างครอบคลุมทรัพย์สินทางปัญญาหลายประเภทแล้ว อนุสัญญาฉบับนี้ยังให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในบริบทของการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Competition) กล่าวคือ นอกเหนือจากหลักเกณฑ์การแสดงผลแหล่งที่มาของสินค้าและผู้ผลิตแล้ว ประเทศภาคีต้องให้การรับรองว่าจะต่อต้านการกระทำที่เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ซึ่งอนุสัญญากรุงปารีส ข้อ 10bis บัญญัติการกระทำที่ถือเป็นการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ต้องต่อต้านการกระทำที่เป็นการสร้างความสับสนหลงผิดในทางการค้าไม่ว่าจะกระทำต่อสินค้า การกระทำทางอุตสาหกรรมหรือกระทำต่อคู่แข่งทางการค้า ประการที่สอง ต้องต่อต้านการกล่าวหาที่ไม่เป็นความจริงเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือทาง

¹⁰Paris Convention 1883, Article 10.

(1) the Provisions of the Preceding Article shall Apply in Cases of Direct or Indirect Use of a False Indication of the Source of the Goods or the Identity of the Producer, Manufacturer, or Merchant.

(2) Any Producer, Manufacturer, or Merchant, Whether a Natural Person or a Legal Entity, Engaged in the Production or Manufacture of or Trade in such Goods and Established either in the Locality Falsely Indicated as the Source, or in the Region Where such Locality is Situated, or in the Country Falsely Indicated, or in the Country Where the False Indication of Source is Used, shall in any Case be Deemed an Interested Party.

¹¹Ibid., Article 9 (1) All Goods Unlawfully Bearing a Trademark or Trade Name shall be Seized on Importation into those Countries of the Union Where such Mark or Trade Name is Entitled to Legal Protection.

การค้าของคู่แข่งชั้นทางการค้า และประการที่สาม ต้องต่อต้านการใช้แหล่งที่มา หรือการกล่าวหาใด ๆ ที่เป็นการหลอกลวงสาธารณชนเกี่ยวกับกระบวนการผลิต คุณลักษณะของสินค้า วัตถุประสงค์ในการผลิตสินค้า หรือปริมาณของสินค้า¹²

การศึกษาข้างต้น พบว่า การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้อนุสัญญากรุงปารีส ไม่ได้มุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรงเนื่องจากเป็นความตกลงที่มีความมุ่งหมายในการสร้างหลักเกณฑ์เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้บริโภคจากความสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้า การหลอกลวงสาธารณชนเกี่ยวกับสินค้า และป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในมุมมองของผู้ประกอบการ ประกอบกับอนุสัญญากรุงปารีส มีประเทศภาคี จำนวน 177 ประเทศ¹³ ซึ่งต่างมีกฎหมายภายในที่คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน สภาพบังคับของอนุสัญญานี้จึงมีความเป็นกลาง แต่หากพิจารณาหลักเหตุผลพื้นฐานย่อมแสดงให้เห็นได้ว่าการคุ้มครองผู้บริโภคจากความสับสนหลงผิดในการแสดงแหล่งที่มา หรือการคุ้มครองผู้ประกอบการจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ย่อมเป็นผลลัพธ์โดยอ้อมของการสร้างระบบควบคุมคุณภาพสินค้านับตั้งแต่การผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั่นเอง เพียงแต่อนุสัญญานี้ไม่ได้บัญญัติในรายละเอียดถึงขั้นตอนและวิธีการได้มาซึ่งความคุ้มครองแต่อย่างใด

¹²Paris Convention 1883, Article 10bis.

(1) the Countries of the Union are Bound to Assure to Nationals of such Countries Effective Protection Against Unfair Competition.

(2) Any Act of Competition Contrary to Honest Practices in Industrial or Commercial Matters Constitutes an Act of Unfair Competition.

(3) the Following in Particular shall be Prohibited:

1. all Acts of such a Nature as to Create Confusion by any Means Whatever with the Establishment, the Goods, or the Industrial or Commercial Activities, of a Competitor;

2. False Allegations in the Course of Trade of such a Nature as to Discredit the Establishment, the Goods, or the Industrial or Commercial Activities, of a Competitor;

3. Indications or Allegations the Use of Which in the Course of Trade is Liable to Mislead the Public as to the Nature, the Manufacturing Process, the Characteristics, the Suitability for their Purpose, or the Quantity, of the Goods.

¹³อนุสัญญากรุงปารีส มีประเทศภาคี จำนวน 177 ประเทศ ข้อมูลล่าสุดจากองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก หรือ WIPO ณ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561; และ อนุสัญญากรุงปารีส [Online], available URL: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?treaty_id=2, 2562 (ธันวาคม, 20).

1.2 การควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงมาดริด ค.ศ. 1891

ความตกลงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้อง หรือหลอกลวงกับสินค้า (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods) ตราขึ้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน ค.ศ. 1891 และมีการแก้ไขปรับปรุง 5 ครั้ง โดยปรับปรุงครั้งสุดท้ายเมื่อปี ค.ศ. 1967 ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1967¹⁴

ความตกลงฉบับนี้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศอีกฉบับหนึ่งที่คุ้มครองสินค้าที่ใช้ชื่อเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดของสินค้าโดยเป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) โดยตรง แต่มีสภาพบังคับเป็นมาตรการปราบปรามการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงกับสินค้าในลักษณะที่ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดต่อประชาชนผู้บริโภค¹⁵ โดยประเทศภาคีสามารถดำเนินการยึดสินค้าที่ดำเนินการฝ่าฝืนความตกลงฉบับนี้ได้ แต่กรณีที่ถูกกฎหมายภายในของประเทศภาคีไม่เปิดช่องให้ดำเนินการเช่นว่านี้ก็สามารถใช้มาตรการลงโทษด้านการนำเข้าสินค้าแทนได้¹⁶ อีกทั้ง ยังบัญญัติมาตรการลงโทษสำหรับการใช้ในทางที่ผิดโดยการนำออกจำหน่าย นำออกแสดง หรือเสนอเพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าที่แสดงถึงบ่งบอกแหล่งที่มาจากธรรมชาติที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นการหลอกลวง โดยการใช้สัญลักษณ์ การโฆษณา ใบสั่งสินค้า หรือเอกสารอื่นใดที่ใช้สำหรับเป็นเครื่องมือทางธุรกิจ¹⁷

¹⁴Madrid Agreement for the Repression of False or Deception Indication of Source on Goods of April 14, 1891, Revised at Washington on June 2, 1911, at Hague on November 6, 1925, at London on June 2, 1934, at Lisbon on October 31, 1958, and Act of Stockholm of July 14, 1967; and **Madrid Agreement** [Online], available URL:<http://www.wipo.int>, 2019 (January, 28).

¹⁵Ibid., Article 1 (1) All Goods Bearing a False or Deceptive Indication by Which One of the Countries to Which this Agreement Applies, or a Place Situated therein, is Directly or Indirectly Indicated as being the Country or Place of Origin shall be Seized on Importation into any of the Said Countries.

¹⁶Ibid., Article 1 (2), (3).

(2) Seizure shall also be Effected in the Country Where the False or Deceptive Indication of Source has been Applied, or into Which the Goods Bearing the False or Deceptive Indication have been Imported.

(3) If the Laws of a Country do not Permit Seizure upon Importation, such Seizure shall be Replaced by Prohibition of Importation.

¹⁷Ibid., Article 3bis The Countries to Which this Agreement Applies also Undertake to Prohibit the Use, in Connection with the Sale or Display or Offering for Sale of any Goods, of all indications in the Nature of

ความตกลงนี้เปิดโอกาสให้แต่เพียงประเทศสมาชิกของอนุสัญญากรุงปารีสเท่านั้นที่จะเข้ามาเป็นภาคีในความตกลงมาดริด โดยให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) บนพื้นฐานของกฎหมายภายในของประเทศสมาชิก ยกเว้นการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origins) ของไวน์ ที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของประเทศแหล่งกำเนิดด้วย ส่งผลให้เฉพาะสินค้าไวน์ที่ได้รับความคุ้มครองเป็นเครื่องหมายแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิกใด จะได้รับความคุ้มครองในประเทศสมาชิกอื่นด้วย¹⁸

แม้ความตกลงกรุงมาดริดจะถูกจัดทำเพื่อเป็นมาตรการเสริมของอนุสัญญากรุงปารีส ด้วยประสงค์จะทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ความตกลงนี้ก็ยังมีข้อบกพร่องบางประการ ดังนี้¹⁹

ประการแรก เช่นเดียวกับกับอนุสัญญากรุงปารีส การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงกรุงมาดริด ขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของประเทศที่ให้ความคุ้มครองเป็นสำคัญ ข้อ 4 ของความตกลงกรุงมาดริดกำหนดให้การพิจารณาว่าสิ่งบ่งชี้ใดเป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดอันได้รับความคุ้มครอง หรือเป็นเพียงชื่อสามัญที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ให้เป็นอำนาจและดุลพินิจของศาลของประเทศที่ให้ความคุ้มครอง ซึ่งการใช้ดุลพินิจของศาลในแต่ละประเทศย่อมจะมีความแตกต่างกันออกไป เนื่องจากขาดหลักการร่วมในอันที่จะใช้เป็นเกณฑ์การพิจารณา

ข้อ 4 ของความตกลงกรุงมาดริดกำหนดข้อยกเว้น ในกรณีที่สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดนั้นเป็นสิ่งบ่งชี้ที่ใช้กับสินค้าประเภทไวน์ โดยให้การพิจารณาว่าสิ่งใดจะเป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดของไวน์หรือไม่ให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งบ่งชี้ (Country of Origin) โดยไม่ให้เป็นอำนาจศาลของประเทศที่ให้ความคุ้มครอง (Protecting Country) ผลก็คือหากสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดของสินค้าไวน์ใดได้รับความคุ้มครองในประเทศแหล่งกำเนิด สิ่งบ่งชี้ดังกล่าวจะได้รับความคุ้มครองในประเทศสมาชิกทุกประเทศโดยทันที บทยกเว้นนี้ถูกกำหนดขึ้นก็เพราะเหตุว่า ไวน์เป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ ซึ่งประเทศเหล่านั้นโดยส่วนใหญ่ก็เป็นสมาชิกของความตกลงกรุงมาดริด การที่มีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์อย่างกว้างขวาง จะเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี

Publicity Capable of Deceiving the Public as to the Source of the Goods, and Appearing on Signs, Advertisements, Invoices, Wine Lists, Business Letters or Papers, or any other Commercial Communication.

¹⁸ Madrid Agreement, Article 4.

¹⁹ จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์, เรื่องเดิม, หน้า 4-5.

ประการที่สอง ความตกลงกรุงมาดริดได้กำหนดให้มีการยึดสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง ดังเช่นที่กำหนดไว้ในอนุสัญญากรุงปารีส แต่การยึดสินค้าจะกระทำได้อีกแต่เฉพาะในกรณีที่มีการนำเข้ามาสินค้ามาในประเทศเท่านั้น ส่วนในกรณีที่สินค้าซึ่งอยู่ระหว่างการส่งต่อไปยังประเทศที่สาม (Goods in Transit) ประเทศสมาชิกไม่อาจทำการยึดสินค้าดังกล่าวได้ การขาดอำนาจในการยึดสินค้าที่อยู่ระหว่างการส่งต่อย่อมลดทอนประสิทธิภาพการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นอย่างมาก

เมื่อศึกษาบทบัญญัติของความตกลงฉบับนี้ พบว่า ไม่มีสภาพบังคับใดที่ทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาออกเหนือไปจากบทบัญญัติของอนุสัญญากรุงปารีส เพียงแต่ความตกลงมาดริดบัญญัติขยายความคุ้มครองเพิ่มเติมเฉพาะกรณีการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นการหลอกลวงดังที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น ความตกลงมาดริดจึงมีลักษณะเป็นมาตรการเสริมของอนุสัญญากรุงปารีสนั่นเอง ประกอบกับความตกลงมาดริดไม่ได้มุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เนื่องจากเป็นมาตรการเสริมของอนุสัญญากรุงปารีสดังที่กล่าวมาข้างต้น

1.3 การควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงลิสบอน ค.ศ. 1958

ความตกลงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิด และการจดทะเบียนสากล (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration) ตราขึ้นเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ. 1958 มีการแก้ไขปรับปรุง 2 ครั้ง โดยการปรับปรุงแก้ไขในสองครั้งแรกเกิดขึ้น ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1967 และวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 1979 ตามลำดับ²⁰

²⁰ความตกลงลิสบอนมีการแก้ไขปรับปรุง 2 ครั้ง ครั้งสุดท้ายเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 1979 ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ปัจจุบันมีความพยายามในการแก้ไขเพิ่มเติมความตกลงฉบับนี้ โดยขยายความคุ้มครองไปยังสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ด้วย และในการประชุมทางการทูตเพื่อรับข้อแก้ไขเพิ่มเติมความตกลงลิสบอนฉบับใหม่ว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการจดทะเบียนสากล (The Diplomatic Conference for the Adoption of a New Act of the Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration) ระหว่างวันที่ 11-21 พฤษภาคม ค.ศ. 2015 ณ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก กรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ คณะกรรมการให้การรับรองกรมสารกรุงเจนีวาแห่งความตกลงลิสบอนว่าด้วยเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (The Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications) ปัจจุบันยังไม่ีผลใช้บังคับ; และ ความตกลงลิสบอน

ความตกลงฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากการสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้าและป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม โดยมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ แคว้น หรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเฉพาะอันแสดงให้เห็นถึงคุณภาพ คุณลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นกับสินค้าในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งอาจเกิดจากองค์ประกอบทางธรรมชาติหรือจากมนุษย์ หรืออาจเกิดจากองค์ประกอบทั้งสองประการก็ได้²¹ นอกจากนี้ ประเทศภาคีต้องทำให้มั่นใจว่าการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดจำเป็นต้องป้องกันการปลอมแปลงแม้จะมีการระบุชื่อแหล่งกำเนิดสินค้าที่แท้จริง หรือมีการใช้ในลักษณะคำแปล หรือมีคำว่า ชนิด ประเภท ผลิตภัณฑ์ เลียนแบบ หรือคล้ายคลึงในสินค้าก็ตาม²²

เครื่องหมายแหล่งกำเนิดตามความตกลงนี้จึงต้องมีลักษณะเป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ แคว้น หรือท้องถิ่นอันเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้า โดยต้องแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพ คุณลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องของสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ในสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความมีชื่อเสียงของสินค้านั้น²³

อย่างไรก็ดี ความตกลงนี้ได้กำหนดให้สินค้าที่ใช้เครื่องหมายแหล่งกำเนิดต้องได้รับการยอมรับและการให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกันกับในประเทศดั้งเดิมนั้น โดยสินค้าที่ใช้เครื่องหมายแหล่งกำเนิดดังกล่าวต้องได้รับการจดทะเบียนที่สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างประเทศแห่งองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (International Bureau of Intellectual

---

[Online], available URL: http://www.wipo.int/treaties/en/Registration/lisbon/summary_lisbon.html, 2562 (มีนาคม, 25).

²¹Lisbon Agreement 1958, Article 2 (1) In this Agreement, “Appellation of Origin” Means the Geographical Denomination of a Country, Region, or Locality, Which Serves to Designate a Product Originating therein, the Quality or Characteristics of Which are Due Exclusively or Essentially to the Geographical Environment, Including Natural and Human Factors.

²²Ibid., Article 3 Protection shall be Ensured Against any Usurpation or Imitation, Even if the True Origin of the Product is Indicated or if the Appellation is Used in Translated Form or Accompanied by Terms such as “Kind,” “Type,” “Make,” “Imitation”, or the Like.

²³Ibid., Article 2 (2) The Country of Origin is the Country Whose Name, or the Country in Which is situated the Region or Locality Whose Name, Constitutes the Appellation of Origin Which has Given the Product Its Reputation.

Property)²⁴ และเมื่อสินค้าของประเทศสมาชิกที่ใช้เครื่องหมายแหล่งกำเนิดได้รับการจดทะเบียนดังกล่าวแล้วเครื่องหมายแหล่งกำเนิดนั้นจะไม่สามารถกลายเป็นชื่อสามัญของสินค้าได้ ตราบเท่าที่เครื่องหมายแหล่งกำเนิดนี้ได้รับการคุ้มครองในประเทศที่ผลิตสินค้านั้นขึ้นมา²⁵ ประกอบกับระบบลิสบอนแม้จะอำนวยความสะดวกการจดทะเบียนและคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดโดยการยื่นขอจดทะเบียนที่องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก หรือ WIPO แห่งเดียว เพื่อขอรับความคุ้มครองในประเทศภาคีทั้งหมด²⁶ โดยไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอขึ้นทะเบียนรายประเทศ โดยประเทศภาคีที่ได้รับคำร้องนี้จำเป็นต้องพิจารณาขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดดังกล่าวภายใน 1 ปี นับแต่ได้รับคำขอขึ้นทะเบียนจาก WIPO เว้นแต่จะปฏิเสธไม่รับขึ้นทะเบียนในระยะเวลาดังกล่าวโดยมีเหตุผลอันสมควร²⁷ เงื่อนไขดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการขยายเขตอำนาจของสมาชิกในความตกลงฉบับนี้

²⁴Lisbon Agreement 1958, Article 1 (2) They Undertake to Protect on their Territories, in Accordance with the Terms of this Agreement, the Appellations of Origin of Products of the other Countries of the Special Union, Recognized and Protected as such in the Country of Origin and Registered at the International Bureau of Intellectual Property (Hereinafter Designated as “the International Bureau” or “the Bureau”) Referred to in the Convention Establishing the World Intellectual Property Organization (Hereinafter Designated as “the Organization”).

²⁵Ibid., Article 6 An Appellation Which has been Granted Protection in One of the Countries of the Special Union Pursuant to the Procedure under Article 5 cannot, in that Country, be Deemed to have Become Generic, as long as It is Protected as an Appellation of Origin in the Country of Origin.

²⁶ปัจจุบันประเทศภาคีความตกลงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิด และการจดทะเบียนสากล (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration) มีจำนวนประเทศสมาชิก 28 ประเทศ ส่วนใหญ่เป็นประเทศในแถบยุโรป แอฟริกา และละตินอเมริกา ส่วนประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีในความตกลงฉบับนี้

²⁷Lisbon Agreement 1958, Article (3) The Authority of any Country may declare that It cannot Ensure the Protection of an Appellation of Origin Whose Registration has been Notified to It, but only in so far as Its Declaration is Notified to the International Bureau, Together with an Indication of the grounds therefor, within a Period of One Year from the Receipt of the Notification of Registration, and Provided that such Declaration is not Detrimental, in the Country Concerned, to the other Forms of Protection of the Appellation Which the Owner thereof may be Entitled to Claim under Article 4, above

(4) Such Declaration may not be Opposed by the Authorities of the Countries of the Union after the Expiration of the Period of One Year Provided for in the Foregoing Paragraph.

ต่อมาในการประชุมทางการทูตระหว่างวันที่ 11-21 พฤษภาคม ค.ศ. 2015 ณ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก กรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อรับรอง (Adopt) กรมสารฉบับใหม่แห่งความตกลงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการจดทะเบียนสากล (A New Act of the Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration) เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ. 2015 เพื่อพัฒนาระบบลิสบอน ให้เกิดความน่าสนใจต่อบรรดาประเทศต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดยขยายการคุ้มครองครอบคลุมไปถึงการจดทะเบียนสากลสำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ด้วย และยังออกแบบเพื่อช่วยเหลือผู้ถือสิทธิ์ในสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สามารถยื่นขอจดทะเบียนคำขอเดียวและชำระค่าธรรมเนียมครั้งเดียวเพื่อขอรับความคุ้มครองในหลายประเทศได้ ขณะเดียวกันยังเป็นการรับประกันต่อผู้บริโภคว่าสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ เป็นของแท้ดั้งเดิมในพื้นที่ และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้²⁸

คำขอขึ้นทะเบียนระหว่างประเทศตามความตกลงฉบับใหม่นี้จำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงประเทศแหล่งกำเนิดของสินค้า รายนามผู้ถือสิทธิ์ ชื่อสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดในภาษาทางการของประเทศแหล่งกำเนิด หรือหากมีชื่อเรียกอื่นให้บรรจุมาด้วยเช่นกัน พื้นที่แหล่งกำเนิดของสินค้าในประเทศนั้น ๆ วันที่ได้รับความคุ้มครองในประเทศต้นกำเนิด²⁹ นอกจากนี้ ความตกลงฉบับใหม่ยังผ่อนคลายความเคร่งครัดลงโดยกำหนดให้มีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับคำขอขึ้นทะเบียนในประเทศภาคีแต่ละประเทศ ไม่ได้จำกัดเฉพาะการยื่นคำขอที่ WIPO เพียงแห่งเดียวเหมือนในอดีตที่ผ่านมาโดยประเทศภาคีจำต้องแจ้งชื่อหน่วยงานที่รับพิจารณาคำขอไปยัง WIPO เพื่อลงในระบบ

²⁸World Intellectual Property Organization, **Main Provisions and Benefits of the Geneva Act of the Lisbon Agreement** [Online], available URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/Registration/lisbon/mainProvisions.pdf>, 2019 (November, 23).

²⁹The Geneva Act 2016, Rule 5 (2), (a).

(a) the International Application shall Indicate: (i) the Country of Origin; (ii) the Holder or Holders of the Right to Use the Appellation of Origin, Designated Collectively or, Where Collective Designation is not Possible, by Name; (iii) the Appellation of Origin for Which Registration is Sought, in the Official Language of the Country of Origin or, Where the Country of Origin has more than One Official Language, in One or more of those Official Languages; (iv) the Product to Which the Appellation Applies; (v) the Area of Production of the Product; (vi) the Title and Date of the Legislative or Administrative Provisions, the Judicial Decisions or the Date and Number of the Registration by Virtue of Which the Appellation of Origin is Protected in the Country of Origin.

ทะเบียน³⁰ นอกจากนี้ ในการยื่นคำขอจดทะเบียนระหว่างประเทศสามารถกระทำได้โดยบุคคล ผู้ถือสิทธิไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา นิติบุคคล หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายภายในของประเทศนั้น ๆ³¹ ซึ่งเป็นการบัญญัติเปิดกว้างยอมรับความแตกต่างของระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่อาจคุ้มครองภายใต้กฎหมายเฉพาะ (Sui Generis) หรือกฎหมายเครื่องหมายการค้าก็ตาม ก็สามารถใช้สิทธิในการขอจดทะเบียนสากลได้

ความตกลงลิสบอนฉบับปัจจุบันและฉบับแก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกต่อระบบการคุ้มครองของประเทศภาคีสำหรับการจดทะเบียนสากลเท่านั้น ไม่มีบทบัญญัติเพื่อควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง เนื่องจากระบบดังกล่าวเป็นเพียงกลไกอำนวยความสะดวกแก่สินค้าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายภายในของประเทศภาคีเพื่อการจดทะเบียนสากลสำหรับขอรับความคุ้มครองในประเทศภาคีอื่น ๆ เท่านั้น

1.4 การควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องการค้า

ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องการค้า (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights--TRIPs) หรือความตกลงทริปส์ เป็นผลจากการเจรจาในรอบสุดท้ายของ GATT หรือรอบอูรุกวัย ในปี ค.ศ. 1994 เกิดเป็นความตกลงมาร์ราเกชจัดตั้งองค์การการค้าโลก (Marrakesh Agreement establishing the World Trade Organization) โดยความตกลงทริปส์ถูกรับรองไว้ในภาคผนวก 1 C ของความตกลงมาร์ราเกชนี้

ความตกลงฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดการบิดเบือน (Reduce Distortions) และอุปสรรค (Impediments) ที่มีต่อการค้าระหว่างประเทศและคำนึงถึงความจำเป็นสำหรับส่งเสริมการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า

³⁰The Geneva Act 2016, Rule 4 (1), (a) Each contracting Country shall Notify to the International Bureau the Name and Address, as Well as any Change Concerning the Name or Address, (a) of Its Authority Competent . . .

³¹Ibid., Rule 5 (1) The Registration of Appellations of Origin shall be effected with the International Bureau, at the Request of the Authorities of the Countries of the Special Union, in the Name of any Natural Persons or Legal Entities, Public or Private, having, According to their National Legislation, the Right to Use such Appellations.

การบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะไม่ใช่อุปสรรคต่อการค้าอันชอบด้วยกฎหมาย³² อีกทั้งมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสมดุลแห่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการบังคับใช้สิทธิในลักษณะสนับสนุน (Contribute) ต่อการส่งเสริมนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี การถ่ายทอด (Transfer) และเผยแพร่เทคโนโลยี (Dissemination of Technology) ในลักษณะเอื้อประโยชน์ต่อผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีรวมถึงสวัสดิการทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Welfare)³³ โดยความตกลงนี้ให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในหลายลักษณะ อาทิ ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง (Copyright and Related Rights) เครื่องหมายการค้า (Trademarks) การออกแบบทางอุตสาหกรรม (Industrial Designs) สิทธิบัตร (Patents) แบบแผนภูมิวงจรรวม (Layout-Designs of Integrated Circuits) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ประเทศภาคีแห่งความตกลงทริปส์มีพันธกรณีที่ต้องอนุวัติการความตกลงนี้เป็นกฎหมายภายใน โดยไม่จำเป็นต้องให้ความคุ้มครองในระดับที่สูงกว่าความตกลงฉบับนี้ แต่บทบัญญัติกฎหมายนั้นต้องไม่ขัดหรือแย้งกับความตกลงฉบับนี้ โดยประเทศภาคีมีอิสระในการกำหนดวิธีการที่เหมาะสมเพื่อปฏิบัติตามบทบัญญัติของความตกลงนี้ภายใต้ระบบกฎหมายภายในของตน³⁴ ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ทั่วไป 2 ประการ ได้แก่ หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)³⁵ และหลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับ

³²TRIPs Agreement 1994, Preamble: Members, Desiring to Reduce Distortions and Impediments to International Trade, and Taking into Account the Need to Promote Effective and Adequate Protection of Intellectual Property Rights, and to Ensure that Measures and Procedures to Enforce Intellectual Property Rights do not Themselves Become Barriers to Legitimate Trade;

³³Ibid., Article 7 The Protection and Enforcement of Intellectual Property Rights should Contribute to the Promotion of Technological Innovation and to the Transfer and Dissemination of Technology, to the Mutual Advantage of Producers and Users of Technological Knowledge and in a Manner Conducive to Social and Economic Welfare, and to a Balance of Rights and obligations.

³⁴Ibid., Article 1.1 Members shall Give Effect to the Provisions of this Agreement. Members may, but shall not be Obligated to, Implement in their Law more Extensive Protection than is Required by this Agreement, Provided that such Protection does not Contravene the Provisions of this Agreement. Members shall be Free to Determine the Appropriate Method of Implementing the Provisions of this Agreement within their own Legal System and Practice.

³⁵หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) เป็นหลักการพื้นฐานสำคัญในความตกลงระหว่างประเทศหลาย ๆ ฉบับ อาทิ อนุสัญญากรุงเบอร์ลิน อนุสัญญากรุงปารีส เป็นต้น และเป็นหลักการพื้นฐานที่มีผลผูกพันระหว่างประเทศโดยกำหนดให้บรรดาประเทศภาคีจำเป็นต้องให้การปฏิบัติต่อคนชาติของประเทศภาคี

ความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured-National Treatment--MFN)³⁶ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญที่ใช้บังคับกับทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทโดยอยู่บนพื้นฐานของการไม่เลือกปฏิบัติ (Non Discriminate) เว้นแต่ความตกลงทริปส์ได้กำหนดข้อยกเว้นไม่นำหลักการพื้นฐานนี้ไปบังคับใช้กับประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้ หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ มีผลเป็นการไม่เลือกปฏิบัติระหว่างคนชาติของประเทศเดียวกัน และกับคนชาติของประเทศภาคีอื่น ๆ ด้วย ขณะที่หลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งมีผลเป็นการไม่เลือกปฏิบัติต่อคนชาติระหว่างประเทศภาคีเท่านั้น³⁷

สำหรับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์ บัญญัติไว้ในภาค 2 ส่วนที่ 3 ข้อ 22 ถึงข้อ 24 โดยข้อ 22 เป็นการให้นิยามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical

อินตีไม่ได้อย่าไปว่าคนชาติของประเทศตนเองในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ยกเว้นกรณีต่อไปนี้ที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ ได้แก่ ข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญากรุงปารีส (ค.ศ. 1967) อนุสัญญากรุงเบิร์น (ค.ศ. 1971) อนุสัญญากรุงโรมหรือสนธิสัญญาว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องเกี่ยวกับวงจรรวม ตามลำดับ (ความตกลงทริปส์ ข้อ 3.1) เกี่ยวกับกระบวนการทางศาล และทางฝ่ายบริหารรวมทั้งการกำหนดที่อยู่สำหรับการส่งหมาย หรือติดต่อ หรือการแต่งตั้งตัวแทนภายในเขตอำนาจของสมาชิกได้ต่อเมื่อข้อยกเว้นเช่นนี้จำเป็นต่อการประกันการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับซึ่งไม่ขัดต่อบทบัญญัติของความตกลงนี้ และเมื่อแนวปฏิบัตินั้นมิได้ใช้ในลักษณะที่จะก่อให้เกิดข้อจำกัดทางการค้าที่แอบแฝง (ความตกลงทริปส์ ข้อ 3.2)

³⁶ หลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured-National Treatment--MFN) เป็นหลักการสำคัญที่เน้นย้ำการไม่เลือกปฏิบัติต่อประเทศภาคีโดยข้อ 4 ของความตกลงทริปส์กำหนดให้บรรดาข้อได้เปรียบ ความอนุเคราะห์ เอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันใด ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเทศสมาชิกทั้งหลายให้แก่คนชาติของประเทศอื่นใด คนชาติของประเทศสมาชิกอื่นทั้งปวง จะได้รับด้วยโดยทันที และไม่มีเงื่อนไขเช่นกัน แต่มีข้อยกเว้นบางประการเกี่ยวกับ ข้อได้เปรียบความอนุเคราะห์ เอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันใด ๆ ที่ให้โดยประเทศภาคี ที่ประเทศภาคีอื่น ๆ ไม่จำเป็นต้องถือปฏิบัติเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางศาล หรือการบังคับใช้กฎหมายในลักษณะทั่วไป (ข้อ 4 (a)) หรือไม่จำเป็นต้องปฏิบัติเมื่อมีข้อยกเว้นกำหนดไว้ในอนุสัญญากรุงเบิร์น หรืออนุสัญญากรุงโรมที่อนุญาตว่าการปฏิบัตินี้ไม่ใช่เรื่องการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ แต่เป็นการปฏิบัติที่กระทำต่อประเทศหนึ่ง (ข้อ 4 (b)) หรือกรณีสิทธินักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง และองค์การแพร่เสียงแพร่ภาพซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ภายใต้ความตกลงนี้ก็ได้รับข้อยกเว้นเช่นเดียวกัน (ข้อ 4 (c)) ประการสุดท้ายกรณีความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งมีผลใช้บังคับก่อนความตกลงในการจัดตั้งองค์การการค้าโลกมีผลใช้บังคับโดยมีเงื่อนไขว่า คณะมนตรีทริปส์ ได้รับแจ้งให้ทราบถึงความตกลงดังกล่าว และไม่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยอำเภอใจหรือไม่สมเหตุสมผลต่อคนชาติของสมาชิกอื่น ๆ (ข้อ 4 (d)) เช่นนี้ย่อมได้รับยกเว้นไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักนี้เช่นกัน

³⁷ Antony Taubman, Hannu Wager, and Jayashree Watal, *A Handbook on the WTO TRIPS Agreement* (New York: Cambridge University Press, 2012), p. 16.

Indications) การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการคุ้มครองเป็นกฎหมายภายในของประเทศภาคีแห่งความตกลงนี้ และแนวทางในการจัดการปัญหาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับเครื่องหมายการค้า ส่วนข้อ 23 มีสภาพบังคับเป็นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์ และสุราในระดับที่สูงขึ้น และข้อ 24 เป็นข้อยกเว้นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตาม ข้อ 22 และข้อ 23 รายละเอียด ดังนี้

1.4.1 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในส่วนนี้ทำการศึกษา นิยาม และมาตรการตามความตกลงทริปส์ การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการคุ้มครองเป็นกฎหมายภายในของประเทศภาคีแห่งความตกลงนี้ และแนวทางในการจัดการปัญหาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับเครื่องหมายการค้า รายละเอียด ดังนี้

1.4.1.1 นิยามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ความตกลงทริปส์ ข้อ 22.1³⁸ กำหนดนิยาม สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายถึง สิ่งที่ใช้บ่งชี้ถึงถิ่นกำเนิดสินค้าในดินแดนของสมาชิกหนึ่ง หรือภูมิภาคหรือท้องถิ่นในดินแดนนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นใดที่มีอยู่ของสินค้าอันมีส่วนสำคัญมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น

องค์การการค้าโลก หรือ WTO อธิบายรายละเอียดนิยามข้างต้น โดยกำหนดหลักเกณฑ์ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 5 ประการ³⁹ ประกอบด้วย (1) สัญลักษณ์ (Sign) (2) ทำหน้าที่แสดงความมีเอกลักษณ์เฉพาะ (Function of Identification) (3) สิ่งที่ใช้แสดงความมีเอกลักษณ์เฉพาะ (Subject Matter of Identification) (4) แหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ที่แสดงออกโดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (The Geographical Origin Identified by Geographical Indications) และ (5) ความมีชื่อเสียง คุณภาพที่เชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดสินค้า (Quality, Reputation, or other Characteristics Essentially Due to the Geographical Origin) รายละเอียด ดังนี้

1) สัญลักษณ์ (Sign) ความตกลงทริปส์ ข้อ 22.1 ไม่ได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะว่าสัญลักษณ์ในลักษณะใดจึงจะได้รับความคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

³⁸TRIPs Agreement 1994, Article 22.1 Geographical Indications are, for the Purposes of this Agreement, Indications Which Identify a Good as Originating in the Territory of a Member, or a Region or Locality in that Territory, Where a Given Quality, Reputation or other Characteristic of the Good is Essentially Attributable to Its Geographical Origin.

³⁹หลักเกณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 5 ประการข้างต้น; และ Taubman, Wager, and Watal, op. cit., pp. 78–80.

ซึ่งอาจเป็นคำ หรือส่วนประกอบของคำ หรือสัญลักษณ์อื่น ๆ อาทิ ภาพ หรือแผนที่ แต่โดยทั่วไปแล้วชื่อทางภูมิศาสตร์ ประกอบด้วย คำหรือส่วนประกอบของคำ อาทิ การใช้คำว่า ไรคฟอว์ (Roquefort) กับสินค้าเนยแข็งที่ผลิตจากนมแกะ คำดังกล่าวเป็นชื่อแคว้นในฝรั่งเศส หรือกรณีชื่อประเทศ มีสิ่งที่ใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ของสถานที่ สัญลักษณ์ หรือตรา ก็ได้รับการยอมรับให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ อาทิ ภาพเทือกเขามัทเทอร์ฮอร์น (The Matterhorn Mountain) ที่ได้รับความนิยมในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ภายใต้กฎหมายของประเทศ-สวิตเซอร์แลนด์ถือเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยอ้อม เพื่อใช้แสดงถึงสินค้านั้นมาจากประเทศ-สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น

2) การทำหน้าที่เพื่อแสดงความมีเอกลักษณ์เฉพาะ (Function of Identification) หลักเกณฑ์ข้อนี้สอดคล้องกับการทำหน้าที่ของเครื่องหมายการค้า แต่ต่างกันที่ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทำหน้าที่เพื่อแสดงถึงแหล่งกำเนิดสินค้า ขณะที่เครื่องหมายการค้า ทำหน้าที่บ่งบอกความแตกต่างระหว่างสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าแต่ละราย

3) สิ่งที่ใช้แสดงความมีเอกลักษณ์เฉพาะ (Subject Matter of Identification) ความตกลงทริปส์ ข้อ 22.1 จำกัดเฉพาะสินค้า แต่ไม่จำกัดชนิดของสินค้า (Kind of Goods) ดังนั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงครอบคลุมถึงสินค้าหลากหลาย อาทิ สินค้าเกษตร อาหาร งานหัตถกรรม สินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งความตกลงนี้เปิดโอกาสให้ประเทศภาคีพิจารณาความเหมาะสมในการคุ้มครองเพื่อผลประโยชน์ของประเทศภาคีนั่นเอง

4) แหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ที่แสดงออกโดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (The Geographical Origin Identified by Geographical Indications) ความตกลงทริปส์ ข้อ 22.1 ไม่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะแต่อาจเป็นชื่อประเทศ ภูมิภาค หรือเขตแดน โดยอาจแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ได้ อาทิ ใช้ชื่อประเทศ Colombia ในรูปแบบ Café de Colombia หรือชื่อประเทศ Swiss ในรูปแบบ Swiss Made สำหรับนาฬิกา หรือชื่อเขต Napa Valley นำมาใช้กับสินค้าไวน์ จากมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา หรือคำว่า Idaho ใช้สำหรับสินค้ามันฝรั่งที่มาจากมลรัฐ Idaho สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

5) ความมีชื่อเสียง คุณภาพที่เชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดสินค้า (Quality, Reputation, or other Characteristics Essentially Due to the Geographical Origin) หลักเกณฑ์ข้อนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความหมายของ ข้อ 22.1 นี้ต้องมีความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างสถานที่และควมมีชื่อเสียง คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้า

อย่างไรก็ดี นิยามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์ ที่กล่าวมาข้างต้นไม่ใช่บทบังคับที่ประเทศภาคีจำต้องบัญญัตินิยามข้างต้นมาเป็นกฎหมายภายในแต่อย่างใด เนื่องจากสภาพบังคับมีผลเพียงมาตรฐานขั้นต่ำโดยกำหนดเพียงสินค้าที่จะได้รับความคุ้มครองต้องมีคุณลักษณะเฉพาะสืบเนื่องมาจากแหล่งกำเนิดเท่านั้น ประกอบกับผลของการเป็นมาตรฐานขั้นต่ำอาจทำให้ประเทศภาคีกำหนดความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ครอบคลุมถึงบริการ อาทิ บริการทางการเงินหรือการท่องเที่ยว เป็นต้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับรูปแบบการคุ้มครองอื่น ๆ อาทิ สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indications of Source) กับเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellations of Origin) พบว่าการคุ้มครองมีลักษณะแตกต่างกันบางประการ กล่าวคือ สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภคทราบถึงข้อมูลพื้นฐาน (Basic Information) ว่าสินค้านั้นมีที่มาจากประเทศใดโดยเฉพาะ อาทิ Made in Switzerland หรือ Produce of Switzerland เป็นต้น ขณะที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องแหล่งกำเนิดที่เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงคุณภาพ ความมีชื่อเสียง อาทิ Swiss Made เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับนาฬิกาที่ผลิตในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น สำหรับเครื่องหมายแหล่งกำเนิดตามความตกลงลิสบอน ข้อ 2 (1)⁴⁰ ให้ความคุ้มครองนอกเหนือไปจากความตกลงทริปส์ โดยเป็นการคุ้มครองสินค้าที่ใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ แคว้น หรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเฉพาะอันแสดงให้เห็นถึงคุณภาพ คุณลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นกับสินค้าในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งอาจเกิดจากองค์ประกอบทางธรรมชาติหรือจากมนุษย์หรืออาจเกิดจากองค์ประกอบทั้งสองประการก็ได้⁴¹

เห็นได้ว่า ความคุ้มครองในลักษณะเครื่องหมายแหล่งกำเนิดจะมีลักษณะเจาะจงในตัวสินค้าว่า ต้องมาจากภูมิภาค หรือแหล่งภูมิศาสตร์ของสถานที่นั้นเท่านั้น ขณะที่ความตกลงทริปส์คุ้มครองในลักษณะที่ไม่เคร่งครัดเท่าความตกลงลิสบอน เนื่องจากกำหนดเพียงสินค้าที่จะได้รับความคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์อาจมีคุณลักษณะอันสืบเนื่องมาจากแหล่งกำเนิดก็ได้

⁴⁰Lisbon Agreement 1958, Article 2 (1) In this Agreement, “Appellation of Origin” Means the Geographical Denomination of a Country, Region, or Locality, Which Serves to Designate a Product Originating therein, the Quality or Characteristics of Which are Due Exclusively or Essentially to the Geographical Environment, Including Natural and Human Factors.

⁴¹Taubman, Wager, and Watal, op. cit., p. 83.

1.4.1.2 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการใช้ในทางที่ผิด

ความตกลงทริปส์ ข้อ 22.2⁴² กำหนดให้ประเทศสมาชิกกำหนดมาตรการทางกฎหมายสำหรับผู้มีส่วนได้เสียเพื่อ (a) ป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อแสดงแหล่งที่มาอันเป็นเท็จในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า และ (b) ป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่เป็นการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมทางการค้าตามข้อ 10bis แห่งอนุสัญญากรุงปารีส ค.ศ. 1967

การใช้ในลักษณะที่อาจทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้าตาม ข้อ 22.2 (a) ข้างต้นนั้น บัญญัติเปิดกว้างถึงวิธีการใด ๆ ที่ใช้แสดงถึงแหล่งที่มาซึ่งอาจหมายความรวมถึง การใช้ถ้อยคำที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กับสินค้าที่ไม่ได้มีแหล่งที่มาจากพื้นที่แหล่งกำเนิดที่แท้จริง และอาจรวมถึงการใช้สีธงชาติ ตราสัญลักษณ์ของประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือใช้ภาพถ่าย ภาพวาด ภูมิประเทศ รูปปั้นที่เป็นที่รู้จักของสาธารณชนซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้แทนประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของสินค้าได้ ทั้งนี้ความสับสนหลงผิดต้องพิจารณาในภาพรวม อาทิ ความคาดหวังที่ผู้บริโภคชาวอินเดียอาจแยกแยะฉลากเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ข้าวได้ดี เช่นเดียวกับการแยกแยะฉลากผลิตภัณฑ์เนยแข็งโดยผู้บริโภคชาวสวิสเซอร์แลนด์ เป็นต้น⁴³

ส่วนการคุ้มครองผู้บริโภคตามข้อ 22.2 (b) เพื่อป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่เป็นการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมทางการค้าตามข้อ 10bis แห่งอนุสัญญากรุงปารีส ค.ศ. 1967 นั้น การกระทำที่ถือเป็นการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมประกอบด้วย หลักเกณฑ์ 3 ประการ⁴⁴ ได้แก่

⁴²TRIPs Agreement 1994, Article 22.2 In Respect of Geographical Indications, Members shall Provide the Legal Means for Interested Parties to Prevent:

(a) the Use of any Means in the designation or Presentation of a Good that indicates or suggests that the Good in Question Originates in a Geographical Area other than the True Place of Origin in a Manner Which Misleads the Public as to the Geographical Origin of the Good;

(b) any Use Which Constitutes an Act of Unfair Competition within the Meaning of Article 10bis of the Paris Convention (1967).

⁴³Taubman, Wager, and Watal, op. cit, p. 86.

⁴⁴Paris Convention 1883, Article 10bis (3) The Following in Particular shall be Prohibited:

1. all Acts of such a Nature as to Create Confusion by any Means Whatever with the Establishment, the Goods, or the Industrial or Commercial Activities, of a Competitor;

1) การกระทำที่ทำให้สาธารณชนเกิดความสับสนเกี่ยวกับคู่แข่งทางการค้า

2) การกระทำใด ๆ ซึ่งในการแข่งขันนั้นเป็นการกระทำที่ไม่สุจริต การกล่าวอ้างโดยมิชอบเกี่ยวกับสินค้าหรือกิจการทั้งในทางด้านอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์กรรม ซึ่งเป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของคู่แข่งทางการค้า

3) การกล่าวหา หรือการกล่าวอ้างในทางการค้าเกี่ยวกับคุณลักษณะของสินค้า กระบวนการผลิต วัตถุประสงค์ของการผลิต หรือปริมาณของสินค้า ที่เป็นการสร้างความสับสนหลงผิด ทำลายความน่าเชื่อถือในทางการค้าต่อคู่แข่งทางการค้า ในตัวสินค้า ในทางอุตสาหกรรม หรือในกิจกรรมทางการค้าต่อคู่แข่งทางการค้า

อย่างไรก็ดี องค์การการค้าโลกเห็นว่า การกระทำที่จะถือเป็นการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของประเทศภาคีด้วยเช่นกัน บางกรณีการใช้โดยไม่เสียค่าตอบแทน (Free-Riding) ก็เข้าข่ายเป็นการใช้ที่ไม่เป็นธรรมได้⁴⁵

1.4.1.3 การคุ้มครองเพื่อต่อต้านการใช้เครื่องหมายการค้า

การป้องกันความสับสนหลงผิดต่อผู้บริโภคอีกประการหนึ่ง คือ การกำหนดมาตรการเพื่อต่อต้านการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเครื่องหมายการค้าตามข้อ 22.3⁴⁶ โดยประเทศสมาชิกจำต้องปฏิเสธ หรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ซึ่งมีหรือประกอบด้วย สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าซึ่งไม่ได้มีแหล่งกำเนิดในดินแดนตามที่อยู่ หากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเครื่องหมายการค้า นั้น เป็นไปในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดเกี่ยวกับสถานที่อันแท้จริงของแหล่งกำเนิด

2. False Allegations in the Course of Trade of such a Nature as to Discredit the Establishment, the Goods, or the Industrial or Commercial Activities, of a Competitor;

3. Indications or Allegations the Use of Which in the Course of Trade is Liable to Mislead the Public as to the Nature, the Manufacturing Process, the Characteristics, the Suitability for their Purpose, or the Quantity, of the Goods.

⁴⁵Taubman, Wager, and Watal, op. cit., p. 86.

⁴⁶TRIPs Agreement 1994, Article 22.3 A Member shall, Ex officio if Its Legislation so Permits or at the Request of an Interested Party, Refuse or Invalidate the Registration of a Trademark Which Contains or Consists of a Geographical Indication with Respect to Goods not Originating in the Territory Indicated, if Use of the Indication in the Trademark for such Goods in that Member is of such a Nature as to Mislead the Public as to the True Place of Origin.

อาทิ หากมีการขอจดทะเบียนคำว่า “Loch Ness” เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าวิสกีที่มีได้ผลิตในสกอตแลนด์ หากรัฐยินยอมให้มีการใช้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวก็อาจทำให้ผู้บริโภคสำคัญผิดคิดว่า วิสกี้ภายใต้เครื่องหมายการค้า “Loch Ness” เป็นวิสกีที่ผลิตในสกอตแลนด์ ซึ่งเป็นดินแดนที่มีชื่อเสียงในการผลิตวิสกีคุณภาพ⁴⁷ เป็นต้น หรือกรณีคำพิพากษาของศาลสูงของสหพันธรัฐสวิสเซอร์แลนด์ที่ตัดสินเกี่ยวกับการใช้คำว่า “Alaska” เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าจำพวกเครื่องดื่มต่าง ๆ เช่น น้ำแร่ เบียร์ น้ำผลไม้ ฯลฯ โดยศาลสูงตัดสินว่า ตัดสินว่า ประชาชนทั่วไปเข้าใจว่า “Alaska” เป็นชื่อเรียกพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และในขณะเดียวกันก็มีความเข้าใจว่าถ้อยคำดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ของความหนาวเย็นและน้ำแข็ง แต่โดยข้อเท็จจริง มลรัฐอลาสก้าของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่คำดังกล่าวบ่งระบุถึง มิได้มีชื่อเสียงในด้านการผลิตเครื่องดื่มประเภทใด ดังนั้น การใช้คำว่า “Alaska” กับสินค้าจำพวกเครื่องดื่ม จึงไม่ทำให้ประชาชนผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดในมลรัฐอลาสก้าแต่อย่างใด การใช้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวจึงอาจกระทำได้⁴⁸ เป็นต้น

1.4.1.4 การป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกต้อง แต่ทำให้เกิดความสับสนหลงผิด

การคุ้มครองผู้บริโภคจากความสับสนหลงผิดจากการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประการสุดท้ายของ ข้อ 22 แห่งความตกลงทริปส์ ได้แก่ การตรากฎเกณฑ์เพื่อรองรับสถานการณ์ที่มีชื่อทางภูมิศาสตร์ (Geographical Name) ที่เหมือนกันในคำสะกดและการออกเสียงแต่มีความแตกต่างกันในแหล่งภูมิศาสตร์ไม่ว่าในประเทศเดียวกันหรือคนละประเทศ โดยบทบัญญัติ ข้อ 22.4⁴⁹ กำหนดให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความในวรรคหนึ่ง ถึงวรรคสามของ ข้อ 22 เป็นการป้องกันมิให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากดินแดนอีกดินแดนหนึ่ง แม้จะเป็นความจริงตามความหมายแห่งตัวอักษรในเรื่องดินแดน ภูมิภาค หรือท้องถิ่นที่สินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดก็ตาม

⁴⁷ จักรกฤษณ์ ควรวจน์, *กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2548), หน้า 327.

⁴⁸ จักรกฤษณ์ ควรวจน์ และบัณฑิตโรตม์, *เรื่องเดิม*, หน้า 9.

⁴⁹ TRIPs Agreement 1994, Article 22.4 The Protection under Paragraphs 1, 2 and 3 shall be Applicable Against a Geographical Indication which, Although Literally True as to the Territory, Region or Locality in Which the Goods Originate, Falsely Represents to the Public that the Goods Originate in another Territory.

ในความเป็นจริงมีดินแดน ภูมิภาค หรือเมืองในหลาย ๆ พื้นที่ทั่วโลก ที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างเดียวกัน ซึ่งก็คงเป็นผลมาจากการที่มีผู้อพยพจากประเทศหนึ่งไปอยู่ในอีกประเทศหนึ่งในกรณีเช่นนี้ผู้ที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่มักจะเรียกดินแดน ภูมิภาค หรือเมืองที่เข้าไปอยู่ใหม่นั้นตามชื่อถิ่นฐานเดิมของตน ตัวอย่างเช่น คำว่า “เคมบริดจ์” (Cambridge) ได้ถูกใช้เป็นชื่อเมืองในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา หรือเมืองเพิร์ธ (Perth) ก็มีอยู่ทั้งในสกอตแลนด์ และในประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น เช่นนี้ความตกลงทริปส์ห้ามใช้คำว่า “เพิร์ธ” กับสินค้าที่ผลิตในเมืองเพิร์ธของประเทศออสเตรเลีย ที่แม้จะเป็นความจริงก็ตาม หากการใช้คำเช่นนี้อาจทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดได้ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่มาจากเมืองเพิร์ธในประเทศสหราชอาณาจักร วัตถุประสงค์ของการห้ามใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะนี้ ก็เพื่อคุ้มครองมิให้ผู้บริโภคเกิดความสำคัญผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้า⁵⁰

กรณีชื่อ Moillesulaz มีปรากฏทั้งในฝรั่งเศสและสวิสเซอร์แลนด์ ในฝรั่งเศสมีการผลิตไส้กรอกที่มีชื่อเสียงและได้รับความคุ้มครองภายใต้ชื่อ Moillesulaz ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ หากชาวสวิสเซอร์แลนด์ในกรุงเจนีวาว่าตฤติบเนื้อวัวมาผลิตเป็นไส้กรอกภายใต้ชื่อเดียวกันจะกระทำได้หรือไม่ ข้อ 22.4 บัญญัติให้การใช้ชื่อที่เหมือนกันและมีแหล่งกำเนิดถูกต้องก็สามารถกระทำได้เว้นแต่ หากกระทำดังกล่าวจะทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้าแล้วจะใช้ชื่อดังกล่าวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ได้ ดังนั้น หากการใช้ชื่อ Moillesulaz กับไส้กรอกที่ผลิตในกรุงเจนีวา ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดว่าเป็นไส้กรอก Moillesulaz ของฝรั่งเศสแล้ว ไส้กรอกที่ผลิตในกรุงเจนีวาจะใช้ชื่อ Moillesulaz เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ได้นั่นเอง⁵¹ เท่ากับว่าใน ข้อ 22.4 เป็นการป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันไม่ให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้าที่มีชื่อเสียงนั่นเอง

การศึกษาในส่วนนี้ พบว่า ความตกลงทริปส์ ข้อ 22 เป็นมาตรการที่มีได้มุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง เนื่องจากการกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปด้านองค์ประกอบของความหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อแสดงแหล่งที่มาอันเป็นเท็จในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งกำเนิด รวมถึงมาตรการเพื่อต่อต้านการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเครื่องหมายการค้าทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดเกี่ยวกับสถานที่อันแท้จริงของแหล่งกำเนิด ต่างเป็นมาตรการที่มุ่งหมายเพียงการกำหนดถึงวิธีการคุ้มครองและวิธีการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อปกป้องสิทธิของผู้ผลิต และผู้บริโภคไปพร้อม ๆ กัน โดยมุ่งหมายเพื่อเป็นกฎเกณฑ์กลางเท่านั้น ขณะที่ ข้อ 22

⁵⁰จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์, เรื่องเดิม, หน้า 10.

⁵¹Taubman, Wager, and Watal, op. cit., p. 88.

ไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์และวิธีการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง อาจด้วยเหตุผลจากการมีประเทศภาคี จำนวน 164 ประเทศ⁵² และความตกลงทริปส์เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกมีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมายภายในที่แตกต่างกัน มาตรการตามความตกลงทริปส์จึงเป็นเพียงผลลัพธ์โดยอ้อมของการสร้างระบบควบคุมคุณภาพสินค้านับตั้งแต่การผลิตสินค้าจนถึงการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั่นเอง

1.4.2 การคุ้มครองเพิ่มเติมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์ และสุรา

การคุ้มครองเพิ่มเติมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์ และสุราเป็นผลจากแรงผลักดันของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปเป็นหลักโดยบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าเฉพาะอย่างในระดับที่สูงขึ้นกว่าการคุ้มครองสินค้าอื่น ๆ โดยข้อ 23.1⁵³ กำหนดให้บรรดาประเทศภาคีจำต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันไม่ให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้แสดงไวน์ ไปใช้กับสินค้าไวน์ซึ่งไม่ได้มีแหล่งกำเนิดจากสถานที่ที่ระบุไว้ หรือกรณีสุราเช่นเดียวกัน หรือหากเป็นกรณีที่ได้มีการระบุแหล่งกำเนิดอันแท้จริงของสินค้าไว้ หรือมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นคำแปล หรือใช้เป็นสิ่งแสดงประกอบ เช่น คำว่า ชนิด ประเภท แบบ การเลียนแบบ หรือถ้อยคำอื่นใดที่มีลักษณะคล้ายกันก็ต้องห้ามไม่ให้มีการใช้ถ้อยคำดังกล่าวเช่นกัน

อาทิ จะใช้คำว่า “Scotch Whisky” กับสุราที่ไม่ได้ผลิตในสกอตแลนด์ไม่ได้ หรือจะใช้คำว่า “Bordeaux” กับไวน์ที่ไม่ได้ผลิตในแคว้นบอร์กโดซ์ของประเทศฝรั่งเศสไม่ได้ หรือจะใช้ถ้อยคำอื่นมาประกอบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองแล้ว หากเป็นสินค้าที่ไม่ได้มีแหล่งกำเนิดจากแหล่งภูมิศาสตร์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวแล้วจะใช้ข้อความดังกล่าวไม่ได้เช่นกัน อาทิ ใช้คำว่า “สุราเลียนแบบสก๊อตวิสกี” หรือ “ไวน์แบบเดียวกับไวน์บอร์กโดซ์” เป็นต้น ข้อห้ามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเทคนิค

⁵² ความตกลงทริปส์ มีประเทศภาคี จำนวน 166 ประเทศ ข้อมูลล่าสุดจากองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก หรือ WIPO ณ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561

⁵³ TRIPs Agreement 1994, Article 23.1 Each Member shall Provide the Legal Means for Interested Parties to Prevent Use of a Geographical Indication Identifying Wines for Wines not Originating in the Place Indicated by the Geographical Indication in Question or Identifying Spirits for Spirits not Originating in the Place Indicated by the Geographical Indication in Question, Even Where the True Origin of the Goods is Indicated or the Geographical Indication is Used in Translation or Accompanied by Expressions such as “Kind”, “Type”, “Style”, “Imitation” or the Like.

การผลิต และพัฒนาคุณลักษณะของสินค้าเพื่อป้องกันไม่ให้คู่แข่งทางธุรกิจใช้เทคนิคทางการตลาดอันส่งผลต่อชื่อเสียงและความนิยมของสินค้าดั้งเดิม⁵⁴

นอกจากนี้ กรณีที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์ที่ใช้ชื่อเรียกเหมือนกัน (Homonymous Geographical Indications for Wines) แต่มีแหล่งที่มาต่างกัน ข้อ 23.3⁵⁵ กำหนดให้บรรดาประเทศสมาชิกต้องกำหนดเงื่อนไขเพื่อแยกความแตกต่างของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนกันดังกล่าวโดยคำนึงถึงหนทางที่จะทำให้ผู้ผลิตได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และไม่ทำให้ผู้บริโภคหลงผิดว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากดินแดนอีกดินแดนหนึ่ง

อย่างไรก็ดี การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์ตาม ข้อ 23 ต้องคำนึงถึงการกระทำที่ไม่เป็นการแข่งขันทางการค้าโดยไม่เป็นธรรม ตามข้อ 22.2 (b) ซึ่งเป็นหลักทั่วไปด้วย

อาทิ ชื่อ Rioja เป็นแคว้นที่มีชื่อเสียงด้านการผลิตไวน์ของประเทศสเปน แต่ชื่อ Rioja เป็นชื่อเมืองของประเทศอาร์เจนตินาด้วยเช่นกัน การใช้ชื่อดังกล่าวจะทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดว่าไวน์ Rioja จากประเทศอาร์เจนตินาผลิตขึ้นในประเทศสเปนไม่ได้เพราะถือเป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามข้อ 22.2 (b) เป็นต้น⁵⁶

สำหรับการคุ้มครองเพิ่มเติมสำหรับไวน์และสุราอีกระดับหนึ่งปรากฏใน ข้อ 23.2⁵⁷ โดยการตรากฎหมายเพื่อปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสำหรับไวน์หรือสุราที่มี หรือประกอบด้วย สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งแสดงไวน์หรือสุราที่ไม่ได้มีแหล่งกำเนิดแท้จริงตามที่ได้แสดงไว้ โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสำหรับ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะทำให้สาธารณชนเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดอันแท้จริงของสินค้า ตามข้อ 22.3 ซึ่งเป็นหลักทั่วไปหรือไม่ แสดงให้เห็นว่า

⁵⁴T. Hart and L. Fazzani, **Intellectual Property Law** (London, England: Palgrave, 2004), p. 121.

⁵⁵TRIPs Agreement 1994, Article 23.3 In the Case of Homonymous Geographical Indications for Wines, Protection shall be Accorded to each Indication, Subject to the Provisions of Paragraph 4 of Article 22. Each Member shall Determine the Practical Conditions under Which the Homonymous Indications in Question will be Differentiated from each other, Taking into Account the Need to Ensure Equitable Treatment of the Producers Concerned and that Consumers are not Misled.

⁵⁶Taubman, Wager, and Watal, op. cit., p. 90.

⁵⁷TRIPs Agreement 1994, Article 23.2 The Registration of a Trademark for Wines Which Contains or Consists of a Geographical Indication Identifying Wines or for Spirits Which Contains or Consists of a Geographical Indication Identifying Spirits shall be Refused or Invalidated, Ex officio if a Member's Legislation so Permits or at the Request of an Interested Party, with Respect to such Wines or Spirits not having this Origin.

ข้อ 23.2 ไม่คำนึงถึงการทำให้สาธารณชนลับสนหลงผิด เพียงแค่เครื่องหมายการค้าใดที่ใช้
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์หรือสุราที่แสดงแหล่งกำเนิดไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ต้อง
ถูกเพิกถอน

อาทิ เครื่องหมายการค้า “Scotch Whisky” จึงสามารถใช้กับสุราที่ผลิต
ในสกอตแลนด์เท่านั้น หรือเครื่องหมายการค้า “Bordeaux” สามารถใช้กับไวน์ที่ผลิตจาก
แคว้นบอร์โดซ์ของประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น หรือเครื่องหมายการค้า “Vichy” สามารถใช้กับ
น้ำแร่ที่มาจากเมือง Vichy ประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ ข้อ 24.7⁵⁸ กำหนดข้อยกเว้นสำหรับการใช้หรือการจดทะเบียน
เครื่องหมายการค้าที่ส่งผลเสียต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองแล้ว การใช้หรือ
การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวอาจได้รับความคุ้มครองได้โดยให้ยื่นคำร้องภายใน
5 ปี หลังจากการใช้ที่เป็นผลเสียต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองซึ่งเป็นที่ยุ้กัน
โดยทั่วไปในประเทศภาคี หรือยื่นคำร้องภายใน 5 ปี หลังจากวันที่จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า
ในประเทศภาคีนั้นโดยมีเงื่อนไขว่าเครื่องหมายการค้าดังกล่าวได้รับการเผยแพร่แล้วในวันที่ยื่น
คำร้อง อย่างไรก็ตาม หากวันที่มีการใช้หรือวันที่ยื่นขอจดทะเบียนเป็นวันก่อนที่จะมีการใช้ที่เป็น
ผลเสีย เช่นนี้เครื่องหมายการค้านั้นจะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อได้ความว่า สิ่งบ่งชี้ทาง
ภูมิศาสตร์นั้น จะไม่ถูกใช้หรือเป็นจดทะเบียนโดยไม่สุจริต กล่าวคือ ผู้ขอใช้เครื่องหมายการค้า
หรือขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าต้องไม่ทราบว่เครื่องหมายการค้าที่ตนใช้หรือ
ขอจดทะเบียนส่งผลเสียต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ข้อยกเว้นตามข้อ 24.7 บัญญัติอย่างกว้างครอบคลุมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
ทุกประเภทไม่จำกัดเฉพาะไวน์หรือสุราเท่านั้น ดังนั้น ความในข้อ 23.2 ที่บัญญัติให้มี
การปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มี หรือประกอบด้วย สิ่งบ่งชี้ทาง
ภูมิศาสตร์ซึ่งแสดงไวน์หรือสุราที่ไม่ได้มีแหล่งกำเนิดแท้จริงตามที่ได้แสดงไว้ ก็อาจได้รับ
การยกเว้นให้มีผลใช้บังคับต่อไปได้หากเข้าข้อยกเว้นตามข้อ 24.7 ข้างต้น

---

⁵⁸TRIPs Agreement 1994, Article 24.7 A Member may Provide that any Request Made under this
Section in Connection with the Use or Registration of a Trademark must be Presented within Bad Years
after the Adverse Use of the Protected Indication has Become Generally Known in that Member or after
the Date of Registration of the Trademark in that Member Provided that the Trademark has been
Published by that Date, if such Date is Earlier than the Date on Which the Adverse Use Became
Generally Known in that Member, Provided that the Geographical Indication is not Used or Registered in
Bad Faith.

การศึกษาในส่วนนี้ พบว่า ความตกลงทริปส์ ข้อ 23 เป็นมาตรการคุ้มครองเพิ่มเติมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุราที่มุ่งหมายเพียงการกำหนดถึงวิธีการคุ้มครองและวิธีการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์หรือสุราสำหรับผู้ประกอบการของกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรปที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่าเท่านั้น แม้จะเป็นมาตรการที่มีประโยชน์ต่อการคุ้มครองผู้บริโภคจากความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาและการแอบอ้างการใช้เครื่องหมายการค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ตาม ก็มีได้มุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรงแต่อย่างใด

1.4.3 ข้อยกเว้นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ข้อยกเว้นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บัญญัติไว้ในข้อ 24.4 ถึงข้อ 24.9 รายละเอียด ดังนี้

1.4.3.1 การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะต่อเนื่อง และเป็นชื่อสามัญ

ข้อ 24.4⁵⁹ ให้สิทธิแก่ประเทศภาคีที่จะอนุญาตให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์หรือสุราซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศภาคีอื่น หากได้ความว่า บุคคลนั้นเป็นคนชาติของตนหรือมีภูมิลำเนาในประเทศของตนและได้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์หรือสุราของประเทศภาคีอื่นกับสินค้าหรือบริการอย่างเดียวกันหรือเกี่ยวข้องกันมาอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยเป็นเวลา 10 ปี ก่อนวันที่ 15 เมษายน ค.ศ. 1994 หรือได้ใช้มาโดยสุจริตก่อนวันที่ 15 เมษายน ค.ศ. 1994 เช่นนี้ย่อมมีสิทธิใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวได้

อาทิ ก. เป็นบริษัทผลิตและจำหน่ายไวน์ในประเทศไทยได้ใช้คำว่า “Bordeaux” กับสินค้าของตนมาอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอนเป็นเวลากว่า 10 ปี ก่อนวันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2537 เช่นนี้ ก. สามารถใช้คำว่า “Bordeaux” กับสินค้าของตนต่อไปได้ แม้ภายหลังจากที่ความตกลง TRIPs มีผลใช้บังคับแล้วก็ตามโดยไม่ถือว่าขัดกับ ข้อ 22 และ ข้อ 23 หรือแม้ ก. จะมิได้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 10 ปี ติดต่อกันก็ตาม ถ้าปรากฏว่า ก. ได้ใช้ คำว่า “Bordeaux” อยู่ก่อนวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2537 โดยไม่รู้ว่าคำว่า “Bordeaux”

⁵⁹TRIPs Agreement 1994, Article 24.4 Nothing in this Section shall Require a Member to Prevent Continued and Similar Use of a Particular Geographical Indication of another Member Identifying Wines or Spirits in Connection with Goods or Services by any of Its Nationals or Domiciliaries Who have Used that Geographical Indication in a Continuous Manner with Regard to the Same or Related Goods or Services in the Territory of that Member either (a) for at Least 10 Years Preceding 15 April 1994 or (b) in Good Faith Preceding that Date.

เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่บ่งระบุถึงพื้นที่ที่ทำการผลิตไวน์ในประเทศฝรั่งเศส เช่นนี้ ก. ย่อมได้รับการยกเว้นให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นต่อไปได้เช่นเดียวกัน⁶⁰

มีข้อสังเกตว่า ข้อ 24.4 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการใช้อย่างต่อเนื่องที่ได้รับการยกเว้นนั้น หมายถึง การใช้ในลักษณะใด ดังนั้น จึงอาจมีความถึงการใช้ในฐานะเครื่องหมายการค้าหรือในฐานะที่เป็นชื่อสามัญก็ได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อกำกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ หรือใช้ในการโฆษณาก็ตาม หากเป็นการใช้ก่อนวันที่มีการสรุปผลการเจรจาอนุสัญญา ภายใต้งบร่างของบทบัญญัตินี้แล้ว บุคคลนั้นย่อมอาจใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นต่อไปได้ จากตัวอย่างข้างต้น บริษัท ก. อาจใช้คำว่า “Bordeaux” เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าที่ ก. จำหน่าย หรืออาจใช้คำว่า “Bordeaux” เป็นชื่อสามัญที่ประกอบกับเครื่องหมายการค้าก็ได้⁶¹

ข้อยกเว้นอีกประการหนึ่งของการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ ข้อ 24.6 มีสภาพบังคับให้ประเทศภาคียินยอมให้มีการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยประเพณีเป็นชื่อสามัญในภาษาทั่วไปสำหรับสินค้าหรือบริการดังกล่าวในดินแดนของสมาชิกนั้นหรือโดยจารีตประเพณีของประเทศสมาชิกนั้นชื่อนั้นไปพ้องกันกับชื่อของพันธุ์องุ่นที่ปลูกอยู่ในดินแดนของประเทศสมาชิกนั้น ก็สามารถใช้ชื่อที่พ้องกับพันธุ์องุ่นนั้นได้⁶² มาตรการนี้เสมือนเป็นการปกป้องสิทธิประโยชน์ของสาธารณชนที่จะใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นชื่อสามัญกับสินค้าหรือบริการของตน

อาทิ คำว่า “Spatburgunder” เป็นชื่อสามัญที่ใช้เรียกพันธุ์องุ่นพันธุ์หนึ่งในประเทศเยอรมนีและในหลายประเทศของทวีปยุโรปโดยผลของ ข้อ 24.6 บุคคลทั่วไปในประเทศเหล่านั้นสามารถใช้ คำว่า “Spatburgunder” กับสินค้าได้แม้ว่าชื่อนี้จะถูกใช้เป็นสิ่งบ่งชี้

⁶⁰จักรกฤษณ์ ควรพจน์, เรื่องเดิม, หน้า 333.

⁶¹จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์, เรื่องเดิม, หน้า 16.

⁶²TRIPs Agreement 1994, Article 24.6 Nothing in this Section shall Require a Member to Apply Its Provisions in Respect of a Geographical Indication of any other Member with Respect to Goods or Services for Which the Relevant Indication is Identical with the Term Customary in Common Language as the Common Name for such Goods or Services in the Territory of that Member. Nothing in this Section shall Require a Member to Apply Its Provisions in Respect of a Geographical Indication of any other Member with Respect to Products of the Vine for Which the Relevant Indication is Identical with the Customary Name of a Grape Variety Existing in the Territory of that Member as of the Date of Entry into Force of the WTO Agreement.

ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุราที่ผลิตในประเทศสมาชิกอื่นก็ตาม⁶³ หรืออาจครอบคลุมไปถึง องุ่นพันธุ์ Chardonnay Merlot Syrah Cabernet Sauvignon และ Gamay เป็นต้น⁶⁴

1.4.3.2 การใช้เครื่องหมายการค้าที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ข้อ 24.5⁶⁵ บัญญัติข้อยกเว้นโดยเปิดช่องให้สิทธิแก่ประเทศภาคี สำหรับการใช้เครื่องหมายการค้าที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หากได้ความว่า มีการยื่นคำขอ หรือได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าโดยสุจริต หรือในกรณีที่มีการได้สิทธิใน เครื่องหมายการค้าด้วยการใช้โดยสุจริตก่อนความตกลงทริปส์จะมีผลใช้บังคับตามบทเฉพาะ กาลที่บัญญัติไว้ในภาค 6 หรือมีการดำเนินการดังกล่าวก่อนที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะได้รับการคุ้มครองในประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของตน เช่นนี้ประเทศสมาชิกดังกล่าวย่อมมีสิทธิ จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่นั้น หรือยอมรับถึงความสมบูรณ์ของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการ จดทะเบียนแล้ว หรือยอมรับในสิทธิแห่งการใช้เครื่องหมายการค้าในลักษณะเหมือนหรือ คล้ายกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

อาทิ หากบุคคลใดใช้คำว่า “Torres Vedras” เป็นเครื่องหมายการค้า หรือจดทะเบียนคำดังกล่าวเป็นเครื่องหมายการค้าในประเทศไทยโดยสุจริต (โดยไม่ทราบถึง การที่ชื่อดังกล่าวได้ถูกใช้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศโปรตุเกส) อยู่ก่อนวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2543 อันเป็นวันที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีเรื่องการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงทริปส์ ดังนี้ โดยผลของ ข้อ 24.5 สิทธิในเครื่องหมายการค้า ที่บุคคลนั้นมีอยู่ในประเทศไทยจะคงมีอยู่ต่อไปและจะไม่ถูกระทบกระเทือนโดยผลของการที่ คำว่า “Torres Vedras” เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับความคุ้มครองในประเทศโปรตุเกส⁶⁶

⁶³จักรกฤษณ์ ควรพจน์, เรื่องเดิม, หน้า 336.

⁶⁴Taubman, Wager, and Watal, op. cit., p. 91.

⁶⁵TRIPs Agreement 1994, Article 24.5 Where a Trademark has been Applied for or Registered in Good Faith, or Where Rights to a Trademark have been Acquired through Use in Good Faith either:

(a) before the Date of Application of these Provisions in that Member as Defined in Part VI; or

(b) before the Geographical Indication is Protected in Its Country of Origin; Measures Adopted to Implement this Section shall not Prejudice Eligibility for or the Validity of the Registration of a Trademark, or the Right to Use a Trademark, on the Basis that such a Trademark is Identical with, or Similar to, a Geographical Indication.

⁶⁶จักรกฤษณ์ ควรพจน์, เรื่องเดิม, หน้า 336-337.

1.4.3.3 การใช้ชื่อบุคคลในทางการค้า

ข้อ 24.8⁶⁷ กำหนดข้อยกเว้นที่จะไม่ตัดสิทธิของบุคคลในการใช้ชื่อของตนหรือของบุคคลอื่นในทางการค้าไม่ว่าในกรณีใด ๆ เว้นแต่ชื่อนั้นถูกใช้ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิด

บทบัญญัตินี้จึงไม่ตัดสิทธิของบุคคลใดในอันที่จะใช้ชื่อของตนในทางการค้า แม้ว่าชื่อนั้นจะไปพ้องกับชื่อของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ตาม สิทธิที่ว่ามานี้ยังรวมถึงสิทธิในอันที่จะใช้ชื่อของบรรพบุรุษในทางการค้าด้วย เช่น บุคคลชื่อ Tom Michigan สามารถที่จะใช้คำว่า “Michigan” ในทางธุรกิจการค้าของตนได้ ถึงแม้ว่า “Michigan” จะเป็นชื่อมลรัฐหนึ่งในสหรัฐก็ตาม อย่างไรก็ตาม บทยกเว้นนี้ไม่ใช่บังคับหากบุคคลใดได้ใช้ชื่อตนเองหรือชื่อบรรพบุรุษโดยมีเจตนาที่จะทำให้เกิดความสับสนหลงผิดต่อสาธารณชน บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบในการกระทำได้กล่าวเนื่องจากเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมในทางการค้า ทั้งนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติ ในข้อ 22 และ 23 ของความตกลงทริปส์ที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น⁶⁸

1.4.3.4 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองในประเทศแหล่งกำเนิดหรือสิ่งบ่งชี้ที่ไม่ได้มีการใช้แล้ว

ข้อ 24.9⁶⁹ กำหนดข้อยกเว้นกรณีที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งไม่ได้รับความคุ้มครองในประเทศแหล่งกำเนิด หรือเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองในประเทศแหล่งกำเนิดแต่ได้ระงับการใช้ไปแล้ว เช่นนี้ประเทศภาคีไม่จำเป็นต้องให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น อาทิ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่กลายเป็นชื่อสามัญในประเทศแหล่งกำเนิด เป็นต้น

จากการศึกษาข้อยกเว้นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความในข้อ 24 ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นมาตรการที่ไม่ได้มุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทาง

⁶⁷TRIPs Agreement 1994, Article 24.8 The Provisions of this Section shall in no Way Prejudice the Right of any Person to Use, in the Course of Trade, that Person’s Name or the Name of that Person’s Predecessor in Business, Except Where such Name is Used in such a Manner as to Mislead the Public.

⁶⁸R. Knaak, “The Protection of Geographical Indications According to the TRIPs Agreement”, In Beier and Schrickler (eds.) from **GATT to TRIPs–The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, IIC Studies Vol. 18** (New York: VCH, 1996), p. 137) อ้างอิงใน จักรกฤษณ์ ครอบงำ และ บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์, เรื่องเดิม, หน้า 18.

⁶⁹TRIPs Agreement 1994, Article 24.9 There shall be no Obligation under this Agreement to Protect Geographical Indications Which are not or Cease to be Protected in their Country of Origin, or Which have Fallen into Disuse in that Country.

ภูมิศาสตร์แต่อย่างใด เป็นแต่เพียงมาตรการที่เปิดโอกาสให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้เงื่อนไขบางประการเท่านั้น บทบัญญัตินี้จึงเป็นเพียงหลักเกณฑ์กลางสำหรับประเทศภาคีในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับการคุ้มครองสิทธิของคนชาติหรือบุคคลที่มีภูมิลำเนาในประเทศของตนเท่านั้น

2. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012

ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012⁷⁰ ว่าด้วยระบบการจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและอาหาร (Regulation (EU) No 1151/2012 on Quality Schemes for Agricultural Products and Foodstuffs) เป็นระเบียบฉบับใหม่ที่สหภาพยุโรปนำมาใช้บังคับกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) เนื่องจากสหภาพเล็งเห็นจุดแข็งสำคัญของในคุณภาพและความหลากหลายของสินค้าเกษตร การประมง การเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันแก่บรรดาผู้ผลิตที่มีส่วนส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ ประกอบกับพลเมืองและผู้บริโภคต่างมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงขึ้น จึงต้องมีกฎหมายเพื่อสร้างระบบจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและอาหารขึ้นเพื่อสร้างผลตอบแทนให้แก่ผู้ผลิตที่ใช้ความอุตสาหะในการผลิตสินค้าคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจชุมชนโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท พื้นที่ภูเขา⁷¹ ประกอบกับสหภาพยุโรปต้องการสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศสมาชิกและเนื่องจากวิกฤติการเงินโลกช่วงปี ค.ศ. 2007 และค.ศ. 2008 ส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้สหภาพยุโรปประกาศนโยบาย The Europe 2020 ที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 2010 ถึง ค.ศ. 2020 ให้หลุดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจโดยออกระเบียบยกรระดับ

⁷⁰ ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 มีผลยกเลิกระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 510/2006 ว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และชื่อแหล่งกำเนิดสำหรับสินค้าเกษตรและอาหาร (Council Regulation (EC) NO 510/2006 on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin for Agricultural Products and Foodstuffs)

⁷¹ Regulation (EU) No 1151/2012, Preamble (1) The Quality and Diversity of the Union's Agricultural, Fisheries and Aquaculture Production is One of Its Important Strengths, Giving a Competitive Advantage to the Union's Producers and Making a Major Contribution to Its Living Cultural and Gastronomic Heritage. This is Due to the Skills and Determination of Union Farmers and Producers Who have Kept Traditions Alive While Taking into Account the Developments of new Production Methods and Material.

มาตรฐานผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและอาหารเพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือและสร้างความเข้มแข็งในการแข่งขันของสหภาพและสงวนภูมิปัญญาด้านสินค้าอุปโภคให้ดำรงอยู่สืบไปจึงตราระเบียบประชาคมยุโรป ที่ 1151/2012 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 2012⁷²

การวิจัยในส่วนนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาระบบควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย โดยผู้วิจัยทำการศึกษาคัดค้านกับวัตถุประสงค์การวิจัยเฉพาะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดสินค้าโดยตรงไม่ครอบคลุมไปถึงกรณีการรับรองผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีดั้งเดิมโดยไม่คำนึงถึงแหล่งกำเนิด (Traditional Speciality Guaranteed--TSG) ที่มุ่งคุ้มครองเพียงกรรมวิธีและสูตรดั้งเดิมเท่านั้น

ดังนั้น การวิจัยในส่วนนี้จึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน เพื่อให้เกิดความชัดเจนของระบบการใช้บังคับกฎหมาย ในส่วนแรกทำการศึกษามาตรการทั่วไปในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และส่วนต่อมาทำการศึกษามาตรการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รายละเอียด ดังนี้

2.1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในส่วนนี้ทำการศึกษาประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจรับจดทะเบียน และผลของการได้รับความคุ้มครอง รายละเอียด ดังนี้

2.1.1 ประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 เป็นเพียงคำกลาง ๆ ที่ใช้เรียกหรือใช้แทนสิ่งที่ได้รับการคุ้มครองเท่านั้น แท้จริงแล้วระเบียบฉบับนี้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications)

2.1.1.1 ชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin)

ข้อ 5 (1)⁷³ กำหนดหลักเกณฑ์เรื่อง ชื่อแหล่งกำเนิด หมายถึง ชื่อที่ใช้เรียกผลิตภัณฑ์ ซึ่ง (a) มีแหล่งกำเนิดจากสถานที่ ภูมิภาค หรือสถานที่เฉพาะประเทศใด

⁷²Blakeney, op. cit., p. 70.

⁷³Regulation (EU) No 1151/2012, Article 5 (1) For the Purpose of this Regulation, 'Designation of Origin' is a Name Which Identifies a Product:

(a) Originating in a Specific Place, Region or, in Exceptional Cases, a Country;

ประเทศหนึ่ง (b) มีคุณสมบัติหรือลักษณะเฉพาะอันแสดงถึงคุณภาพหรือคุณลักษณะเด่นซึ่งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ประกอบปัจจัยทางธรรมชาติและปัจจัยมนุษย์ และ (c) มีชั้นการผลิตที่กระทำภายในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม ในข้อ 5 (3)⁷⁴ บัญญัติขยายความให้ชื่อเรียกผลิตภัณฑ์ตามที่กล่าวมาในข้อ 5 (1) ได้รับการปฏิบัติอย่างชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) แม้จะมีวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมาจากพื้นที่อื่นซึ่งกินอาณาเขตกว้างกว่าหรือแตกต่างไปจากบริเวณแหล่งผลิตหรือแปรรูปสินค้านั้น หากปรากฏว่า (a) มีการระบุพื้นที่การผลิตวัตถุดิบ (b) มีข้อกำหนดพิเศษในการผลิตวัตถุดิบ (c) มีการควบคุมเพื่อให้แน่ใจว่าข้อกำหนดพิเศษในการผลิตวัตถุดิบที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ได้รับการตรวจสอบควบคุมแล้ว และ (d) ชื่อแหล่งกำเนิดดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างชื่อแหล่งกำเนิดในประเทศต้นกำเนิดก่อนวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 2004

นอกจากนี้ ความใน ข้อ 5 (3) นี้ยังบัญญัติขยายความถึงวัตถุดิบในการผลิตดังที่กล่าวมาข้างต้นที่จะทำให้สินค้ามีสถานะเป็นชื่อแหล่งกำเนิดนั้น จำกัดเฉพาะวัตถุดิบที่มาจากสัตว์ที่มีชีวิต (Live Animals) เนื้อสัตว์ (Meat) และน้ำนม (Milk) เท่านั้น

เมื่อพิจารณาความใน ข้อ 5 (3) พบว่า การคุ้มครองชื่อแหล่งกำเนิดโดยใช้วัตถุดิบจากพื้นที่อื่นนอกเหนือไปจากพื้นที่แหล่งกำเนิดของสินค้านั้นได้ ต้องได้ความว่าเป็นวัตถุดิบจากสัตว์ที่มีชีวิต เนื้อสัตว์ น้ำนม หรือวัตถุดิบอื่นใดนั้นต้องอยู่ภายใต้การควบคุม

(b) Whose Quality or Characteristics are Essentially or Exclusively Due to a Particular Geographical Environment with Its Inherent Natural and Human Factors; and

(c) the Production Steps of Which all Take Place in the Defined Geographical Area.

⁷⁴Regulation (EU) No 1151/2012, Article 5 (3) Notwithstanding Paragraph 1, Certain Names shall be Treated as Designations of Origin Even though the Raw Materials for the Products Concerned come from a Geographical Area Larger than, or Different from, the Defined Geographical Area, Provided that:

(a) the Production Area of the Raw Materials is defined;

(b) Special Conditions for the Production of the Raw Materials exist;

(c) there are Control Arrangements to Ensure that the Conditions Referred to in Point (b) are Adhered to; and

(d) the Designations of Origin in Question were Recognised as Designations of Origin in the Country of Origin before 1 May 2004.

Only Live Animals, Meat and Milk may be Considered as Raw Materials for the Purposes of this Paragraph.

ต่อเมื่อมีการระบุพื้นที่การผลิตวัตถุดิบ มีข้อกำหนดพิเศษในการเลี้ยงสัตว์ การผลิตเนื้อสัตว์ นํ้านม หรือวัตถุดิบอื่น ๆ ภายใต้การควบคุมตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าวัตถุดิบเหล่านั้นได้ผลิตตามข้อกำหนดพิเศษ และสินค้านั้นต้องได้รับการคุ้มครองในประเทศแหล่งกำเนิด

ข้อสังเกตบางประการของการคุ้มครองชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) ก็คือ กฎหมายให้ความสำคัญกับพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งภูมิศาสตร์หรือแหล่งกำเนิดของสินค้าที่กระบวนการผลิตจะต้องกระทำในพื้นที่แหล่งกำเนิดเท่านั้น แม้จะมีบทบัญญัติผ่อนคลายความเคร่งครัดเรื่องแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตที่สามารถนำมาจากนอกพื้นที่แหล่งกำเนิดของสินค้าได้ก็ตาม แต่ก็ถูกจำกัดเฉพาะวัตถุดิบบางประเภทเท่านั้น แต่กระบวนการผลิตสินค้านั้นยังต้องกระทำในพื้นที่แหล่งกำเนิดเช่นเดิม

อาทิ Parma Ham ได้รับการรับรองเป็นสินค้าที่ได้รับ PDO เมื่อปี ค.ศ. 1996 เนื้อแฮมผลิตจากขาส่วนหลังของสุกรพันธุ์ไวท์ พันธุ์แลนด์เรซ หรือพันธุ์ดัวร์อกเท่านั้น โรงฆ่าแหละเนื้อสุกร ต้องอยู่ในพื้นที่ 11 เขตทางภาคเหนือและภาคกลางของประเทศอิตาลี เมื่อผ่านการตรวจสอบคุณภาพ จะมีการประทับตราสินค้าด้วยเหล็กกรนไฟรูปมงกุฎ 5 แฉก และแสดงรหัสของผู้ผลิต และขั้นตอนสุดท้าย I.P.Q. หรือ Istituto Parma Qualita จะเข้ามาตรวจสอบคุณภาพอีกครั้งหนึ่ง⁷⁵

เมื่อพิจารณาบริบทของประเทศไทยซึ่งระบบควบคุมคุณภาพวัตถุดิบยังไม่เป็นที่แพร่หลายเข้มงวด การจำกัดขอบเขตที่มาของแหล่งวัตถุดิบอาจเป็นข้อจำกัดด้านต้นทุนของสินค้าที่อาจเพิ่มสูงขึ้นและความเคร่งครัดมากเกินไปจนอาจทำให้กลายเป็นการจำกัดการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

2.1.1.2 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications)

ข้อ 5 (2)⁷⁶ กำหนดหลักเกณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) หมายถึง ชื่อซึ่งแสดงให้เห็นว่า สินค้านั้น (a) มีแหล่งกำเนิดในสถานที่เฉพาะ

⁷⁵European Commission, Document No 2007/C 86/03. Publication of an Amendment Application Pursuant to Article 6 (2) of Council Regulation (EC) No 510/2006 on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin for Agricultural Products and Foodstuffs [Online], available URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:086:0007:0011:EN:PDF>, 2019 (January, 28).

⁷⁶Regulation (EU) No 1151/2012, Article 5 (2) For the Purpose of this Regulation, 'Geographical Indication' is a Name Which Identifies a Product:

(a) Originating in a Specific Place, Region or Country;

ภูมิภาค หรือประเทศ (b) มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นใดอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่มีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ภูมิศาสตร์นั้น และ (c) อย่างน้อยกระบวนการผลิตต้องกระทำภายในเขตพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์นั้น

การคุ้มครองสินค้าในลักษณะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีลักษณะสอดคล้องกับการคุ้มครองชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) กล่าวคือ การคุ้มครองต้องคำนึงถึงแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ คุณภาพ ความมีชื่อเสียงเช่นเดียวกัน ขณะที่การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) กำหนดหลักเกณฑ์ที่ผ่อนคลายน้อยกว่าจากกระบวนการผลิตต้องกระทำในพื้นที่เป็นอย่างน้อยโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงที่มาของวัตถุดิบเพียงแต่ภาพรวมของสินค้าต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์และความมีชื่อเสียงอันมีเอกลักษณ์เป็นที่รู้จักของสาธารณชน

2.1.2 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจรับจดทะเบียน

ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 กำหนดให้ชื่อที่มีลักษณะ 4 ประการนี้ ไม่อาจรับจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือชื่อแหล่งกำเนิด ประกอบด้วย ชื่อสามัญ ชื่อที่ขัดกับชื่อพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ ชื่อฟอง และชื่อที่ขัดกับเครื่องหมายการค้า รายละเอียด ดังนี้

1) ชื่อสามัญ เป็นชื่อเรียกของผลิตภัณฑ์ ซึ่งกลายเป็นชื่อเรียกทั่วไปในสหภาพ แม้ชื่อดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับสถานที่ ภูมิภาค หรือประเทศซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีแหล่งกำเนิดหรือมีการวางจำหน่ายในท้องตลาดของสหภาพก็ตาม⁷⁷ โดยระเบียบประชาคมยุโรปบัญญัติห้ามมิให้มีการจดทะเบียนชื่อสามัญเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือชื่อแหล่งกำเนิด⁷⁸

(b) Whose Given Quality, Reputation or other Characteristic is Essentially Attributable to Its Geographical Origin; and

(c) at Least One of the Production Steps of Which Take Place in the Defined Geographical Area.

⁷⁷Regulation (EU) No 1151/2012, Article 3 (6) ‘Generic Terms’ Means the Names of Products which, Although Relating to the Place, Region or Country Where the Product was Originally Produced or Marketed, have Become the Common Name of a Product in the Union;

⁷⁸Ibid., Article 6 (1) Generic Terms shall not be Registered as Protected Designations of Origin or Protected Geographical Indications.

สำหรับการพิสูจน์สถานะการเป็นคำสามัญให้พิจารณาปัจจัยสองประการเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันภายในพื้นที่ที่มีการบริโภค และพิจารณากฎหมายภายในประเทศ และกฎหมายของประชาคมที่เกี่ยวข้อง⁷⁹

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในส่วนนี้เปรียบเทียบกับข้อ 13 (1), (a), (b) ที่มีสภาพบังคับให้การใช้ชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับความคุ้มครอง (Protected Designation of Origin--PDO) หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง (Protected Geographical Indication--PGI) ยังได้รับความคุ้มครองแม้ชื่อดังกล่าวจะมีคำสามัญรวมอยู่ด้วย ก็ไม่ถือว่าการใช้ชื่อดังกล่าวขัดหรือแย้งกับบทบัญญัตินี้

2) ชื่อที่ขัดกับชื่อพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ ไม่อาจได้รับการจดทะเบียนเป็นชื่อแหล่งกำเนิด หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หากทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์⁸⁰ อย่างไรก็ตามข้อห้ามดังกล่าวไม่ใช่บทบังคับเด็ดขาด แต่ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 ข้อ 42 (1)⁸¹ บัญญัติข้อยกเว้นสำหรับการใช้ชื่อพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ได้กรณีที่ดินค่านั้น ประกอบด้วย หรือได้มาจากพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ โดยไม่ทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดและต้องไม่เป็นการแข่งขันอย่างไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการ

⁷⁹Regulation (EU) No 1151/2012, Article 41 (2) To Establish Whether or not a Term has Become Generic, Account shall be Taken of all Relevant Factors, in Particular:

- (a) the Existing Situation in Areas of Consumption;
- (b) the Relevant National or Union Legal Acts.

⁸⁰Ibid., Article 6 (2) A Name may not be Registered as a Designation of Origin or Geographical Indication Where It Conflicts with a Name of a Plant Variety or an Animal Breed and is Likely to Mislead the Consumer as to the True Origin of the Product.

⁸¹Ibid., Article 42 (1) This Regulation shall not Prevent the Placing on the Market of Products the Labelling of Which Includes a Name or Term Protected or Reserved under a Quality Scheme Described in Title II, Title III, or Title IV that Contains or Comprises the Name of a Plant Variety or Animal Breed, Provided that the Following Conditions are met:

- (a) the Product in Question Comprises or is derived from the Variety or Breed Indicated;
- (b) Consumers are not Misled;
- (c) the Usage of the Name of the Variety or Breed Name Constitutes Fair Competition;
- (d) the Usage does not Exploit the Reputation of the Protected Term; and

(e) in the Case of the Quality Scheme Described in Title II, Production and Marketing of the Product had Spread Beyond Its Area of Origin Prior to the Date of Application for Registration of the Geographical Indication.

และไม่เป็นการแสวงหาประโยชน์จากความมีชื่อเสียงของชื่อที่ได้รับความคุ้มครองแล้ว ประการสุดท้าย ต้องเป็นกรณีที่สินค้านั้นได้วางตลาดนอกเหนือไปจากพื้นที่แหล่งกำเนิดของสินค้านั้น ก่อนวันที่มีการยื่นคำขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

3) ชื่อพ้อง ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 ข้อ 6 (3)⁸² บัญญัติห้ามยื่นขอจดทะเบียนชื่อที่พ้องกับชื่อของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับความคุ้มครองแล้ว ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน เว้นแต่ ชื่อพ้องดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างเพียงพอว่ามีความแตกต่างระหว่างเงื่อนไขการใช้ชื่อพ้องตามประเพณีท้องถิ่นกับชื่อที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว และการใช้ชื่อพ้องดังกล่าวต้องคำนึงถึงผู้ผลิตรายอื่นจะต้องได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมและไม่ทำให้เกิดความสับสนหลงผิดต่อผู้บริโภค เนื่องจากชื่อที่พ้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับการจดทะเบียนนั้น แม้ชื่อพ้องดังกล่าวสอดคล้องตรงตามเขตแดน ภูมิภาค หรือสถานที่อันเป็นแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ก็ตามแต่ หากทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดแล้วก็ต้องห้ามจดทะเบียนเช่นกัน

4) ชื่อที่ซ้ำกับเครื่องหมายการค้า ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 ข้อ 6 (4)⁸³ บัญญัติห้ามจดทะเบียนชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ที่ซ้ำกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และมีการใช้มาเป็นเวลานานเนื่องจากอาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดในตัวสินค้า โดยพิจารณาถึงชื่อเสียง เกียรติคุณของเครื่องหมายการค้า ตลอดจนระยะเวลาที่มีการใช้เครื่องหมายการค้า

---

⁸²Regulation (EU) No 1151/2012, Article 6 (3) A Name Proposed for Registration that is Wholly or Partially Homonymous with a Name Already Entered in the Register Established under Article 11 may not be Registered Unless there is Sufficient Distinction in Practice between the Conditions of Local and Traditional Usage and Presentation of the Homonym Registered Subsequently and the Name Already Entered in the Register, Taking into Account the Need to Ensure Equitable Treatment of the Producers Concerned and that Consumers are not Misled.

A Homonymous Name Which Misleads the Consumer into Believing that Products come from another Territory shall not be Registered Even if the Name is accurate as far as the Actual Territory, Region or Place of Origin of the Products in Question is Concerned.

⁸³Ibid., Article 6 (4) A Name Proposed for Registration as a Designation of Origin or Geographical Indication shall not be Registered Where, in the Light of a Trade Mark's Reputation and Renown and the Length of Time It has been Used, Registration of the Name Proposed as the Designation of Origin or Geographical Indication would be Liable to Mislead the Consumer as to the True Identity of the Product.

2.1.3 ผลของการได้รับความคุ้มครอง

เมื่อชื่อที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นชื่อแหล่งกำเนิด (Protected Designation of Origin--PDO) หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Protected Geographical Indications--PGI) แล้ว จะได้รับการคุ้มครอง 5 ประการ ดังนี้ (ข้อ 13)⁸⁴

1) เพื่อป้องกันการนำชื่อที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วไปใช้ในทางการค้าไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยอ้อมกับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับการจดทะเบียน ไม่ว่าจะป็นกรณีที่น่าไปใช้กับผลิตภัณฑ์ที่เทียบเคียงได้กับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว หรือนำชื่อไปใช้ในการแสวงหาประโยชน์อย่างอื่น หรือนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมแบบเดียวกับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียน ซึ่งมีลักษณะเป็นการแสวงหาประโยชน์จากชื่อเสียงของชื่อที่ได้รับการจดทะเบียนนั้น (ข้อ 13 (1), (a)) ทั้งนี้ หากชื่อผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีชื่อสามัญ (Generic Name) ไม่ถือว่าการใช้ชื่อดังกล่าวขัดต่อความในข้อนี้

⁸⁴Regulation (EU) No 1151/2012, Article 13.

1. Registered Names shall be Protected Against:

(a) any direct or indirect Commercial Use of a Registered Name in Respect of Products not Covered by the Registration Where those Products are Comparable to the Products Registered under that Name or Where Using the Name Exploits the Reputation of the Protected Name, Including When those Products are Used as an Ingredient;

(b) any Misuse, Imitation or Evocation, Even if the True Origin of the Products or Services is Indicated or if the Protected Name is Translated or Accompanied by an Expression such as 'Style', 'Type', 'Method', 'as Produced in', 'Imitation' or Similar, Including When those Products are Used as an Ingredient;

(c) any other False or Misleading Indication as to the Provenance, Origin, Nature or Essential Qualities of the Product that is Used on the Inner or outer Packaging, Advertising Material or Documents Relating to the Product Concerned, and the Packing of the Product in a Container Liable to convey a False Impression as to Its Origin;

(d) any other Practice Liable to Mislead the Consumer as to the True Origin of the Product.

Where a Protected Designation of Origin or a Protected Geographical Indication Contains within It the Name of a Product Which is Considered to be Generic, the Use of that Generic Name shall not be Considered to be Contrary to Points (a) or (b) of the First Subparagraph.

2. Protected Designations of Origin and Protected Geographical Indications shall not Become Generic.

2) เพื่อป้องกันการนำไปใช้โดยมิชอบ การเลียนแบบ หรือการทำให้ปรากฏ ซึ่งแหล่งกำเนิด แม้จะเป็นแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์หรือบริการ หรือมีการใช้ถ้อยคำ ประกอบ อาทิ คำว่า “แบบ” “ชนิด” “โดยวิธี” “ผลิตใน” “เลียนแบบ” หรือ “คล้ายกับ” ควบคู่ ไปกับชื่อที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว รวมถึงกรณีที่มีการใช้ผลิตภัณฑ์นั้นเป็นส่วนผสม (ข้อ 13 (1), (b)) ทั้งนี้ หากชื่อผลิตภัณฑ์

3) เพื่อป้องกันการระบุถึงที่มาที่ไม่ถูกต้อง หรือทำให้สับสนหลงผิด ในแหล่งที่มา แหล่งกำเนิด คุณภาพของสินค้าที่แสดงออกบนตัวผลิตภัณฑ์ หรือแสดงออก โดยการโฆษณาวัตถุตีบหรือในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น และการบรรจุผลิตภัณฑ์ลงใน ภาชนะที่อาจทำให้สับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์นั้น (ข้อ 13 (1), (c))

4) เพื่อป้องกันการกระทำอื่นใดอันจะทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิด ในแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์ (ข้อ 13 (1), (d))

5) ชื่อที่ได้รับการจดทะเบียนจะไม่กลายเป็นคำสามัญ (ข้อ 13 (2))

2.2 มาตรการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระเบียบประชาคมยุโรปฉบับนี้ อยู่ภายใต้ระบบการจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและอาหารซึ่งมีความเข้มงวดมากขึ้น จากระเบียบประชาคมยุโรปฉบับเดิมที่ถูกยกเลิกไป การศึกษาในส่วนนี้จึงเป็นฐานสำคัญ สำหรับการศึกษเปรียบเทียบมาตรการตามกฎหมายไทย รายละเอียด ดังนี้

2.2.1 การยื่นขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

คำขอจดทะเบียนชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) หรือสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ในสหภาพยุโรปกำหนดรายละเอียดคำขอจดทะเบียน และขั้นตอนการตรวจสอบคำขอ รายละเอียด ดังนี้

2.2.1.1 รายละเอียดคำขอจดทะเบียน

การจดทะเบียนชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) หรือสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ต้องประกอบด้วย รายละเอียดคำขอจดทะเบียน ดังนี้

1) ชื่อและที่อยู่ของกลุ่มผู้ขอ และชื่อที่อยู่ของหน่วยงานหรือองค์กรผู้ตรวจสอบรายละเอียดผลิตภัณฑ์ (ถ้ามี)⁸⁵

ผู้มีสิทธิยื่นคำขอต้องเป็นกลุ่มบุคคล (Group) ที่เป็นผู้ผลิตเท่านั้น⁸⁶ แต่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอาจถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถยื่นคำขอได้ หากได้ความว่าบุคคลนั้นมีความเกี่ยวข้องกับผู้ผลิตโดยยื่นคำร้องเพียงคำขอเดียว และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่กำหนดไว้มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากพื้นที่ใกล้เคียงหรือลักษณะของผลิตภัณฑ์แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในพื้นที่ใกล้เคียง เช่นนี้จึงมีสิทธิยื่นคำขอจดทะเบียนชื่อแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ หรือหากเป็นกรณีประสงค์จะจดทะเบียนชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ที่เป็นชื่อแหล่งภูมิศาสตร์ของต่างประเทศ (Trans-Border Geographical Area) โดยมีกลุ่มการผลิตหลายกลุ่มจากประเทศสมาชิก หรือประเทศที่สาม เช่นนี้อาจยื่นคำขอร่วมได้⁸⁷

ในกรณีที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ยื่นคำขอนั้นมาจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป การยื่นคำขอต้องยื่นต่อหน่วยงานของประเทศ

⁸⁵Regulation (EU) No 1151/2012, Article 8 (1) An Application for Registration of a Designation of Origin or Geographical Indication Pursuant to Article 49 (2) or (5) shall Include at Least :

(a) the Name and Address of the Applicant Group and of the Authorities or, if Available, Bodies Verifying Compliance with the Provisions of the Product Specification;

⁸⁶Regulation (EU) No 1151/2012, Article 3 (2) 'Group' Means any Association, Irrespective of Its Legal Form, Mainly Composed of Producers or Processors Submitted with the Same Product;

⁸⁷Ibid., Article 49 (1) Applications for Registration of Names under the Quality Schemes Referred to in Article 48 may only be Submitted by Groups Who Work with the Products with the Name to be Registered. In the Case of a 'Protected Designations of Origin' or 'Protected Geographical Indications' Name that Designates a Trans-Border Geographical Area or in the Case of a 'Traditional Specialities Guaranteed' Name, Several Groups from Different Member States or Third Countries may Lodge a Joint Application for Registration.

A Single Natural or Legal Person may be Treated as a Group Where It is Shown that both of the Following Conditions are Fulfilled:

(a) the Person Concerned is the only Producer willing to Submit an Application;

(b) with Regard to Protected Designations of Origin and Protected Geographical Indications, the Defined Geographical Area Possesses Characteristics Which differ Appreciably from those of Neighbouring Areas or the Characteristics of the Product are Different from those Produced in Neighbouring Areas.

สมาชิก โดยประเทศสมาชิกจะต้องตรวจสอบคำขออย่างละเอียดด้วยวิธีการที่เหมาะสมตามวิธีการที่กำหนดไว้⁸⁸ นอกจากนี้การขึ้นทะเบียนระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปแล้วระเบียบประชาคมยุโรปยังเปิดโอกาสให้ประเทศที่สามารถขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่มาจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของประเทศที่สามอีกด้วย⁸⁹

2) รายละเอียดข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Product Specification) ตามความในข้อ 7⁹⁰

เมื่อสินค้าใดมีลักษณะทางกายภาพสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) แล้ว การขอรับความคุ้มครองต้องสอดคล้องกับรายละเอียดข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Product Specification) โดยชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับความคุ้มครอง หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง จำต้องมีลักษณะสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง 7 ประการ⁹¹ ดังนี้

---

⁸⁸ Ibid., Article 49 (2) Where the Application under the Scheme set out in Title II Relates to a Geographical Area in a Member State, or Where an Application under the Scheme set out in Title III is Prepared by a Group Established in a Member State, the Application shall be Addressed to the Authorities of that Member State.

The Member State shall Scrutinise the Application by Appropriate Means in Order to check that It is Justified and Meets the Conditions of the Respective Scheme.

⁸⁹ Regulation (EU) No 1151/2012, Article 49 (5) Where the Application under the Scheme set out in Title II Relates to a Geographical Area in a Third Country, or Where an Application under the Scheme set out in Title III is Prepared by a Group Established in a Third Country, the Application shall be Lodged with the Commission, either Directly or via the Authorities of the Third Country Concerned.

⁹⁰ Ibid., Article 8 (1), (b) the Product Specification Provided for in Article 7;

⁹¹ Ibid., Article 7 (1) A Protected Designation of Origin or a Protected Geographical Indication shall Comply with a Specification Which shall Include at least:

(a) the Name to be Protected as a Designation of Origin or Geographical Indication, as It is Used, Whether in Trade or in Common Language, and only in the Languages Which are or were Historically Used to Describe the Specific Product in the Defined Geographical Area;

(b) a Description of the Product, Including the Raw Materials, if Appropriate, as Well as the Principal Physical, Chemical, Microbiological or Organoleptic Characteristics of the Product;

(1) ชื่อแหล่งกำเนิด หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ในทางการค้า หรือชื่อที่เข้าใจโดยทั่วไป หรือชื่อดั้งเดิมที่ใช้อธิบายรายละเอียด ลักษณะเฉพาะ และความเป็นมา ของสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ (ข้อ 7 (1), (a))

(2) คำบรรยายผลิตภัณฑ์ รวมถึงวัตถุดิบ ความเหมาะสม และ ลักษณะหลักทางกายภาพ ลักษณะทางเคมี ลักษณะทางจุลชีววิทยา หรือกลิ่นรสของ ผลิตภัณฑ์นั้น (ข้อ 7 (1), (b))

(3) การอธิบายความหมายของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (ข้อ 7.1 (c)) โดยอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพหรือคุณลักษณะของสินค้าและสภาพแวดล้อมทาง ภูมิศาสตร์ หรือความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้ากับ แหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ (ข้อ 7 (1), (f))

(4) หลักฐานที่แสดงว่าผลิตภัณฑ์นั้นมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่แหล่ง ภูมิศาสตร์ (ข้อ 7 (1), (d))

(c) the Definition of the Geographical Area DeLimited with Regard to the Link Referred to in Point (f) (i) or (ii) of this Paragraph, and, Where Appropriate, Details Indicating Compliance with the Requirements of Article 5 (3);

(d) Evidence that the Product Originates in the Defined Geographical Area Referred to in Article 5 (1) or (2);

(e) a Description of the Method of Obtaining the Product and, Where Appropriate, the Authentic and Unvarying Local Methods as Well as Information Concerning Packaging, if the Applicant Group so Determines and Gives Sufficient Product-Specific Justification as to why the Packaging must Take Place in the Defined Geographical Area to Safeguard Quality, to Ensure the Origin or to Ensure Control, Taking into Account Union Law, in Particular that on the Free Movement of Goods and the Free Provision of Services;

(f) Details Establishing the Following:

(i) the Link between the Quality or Characteristics of the Product and the Geographical Environment Referred to in Article 5 (1); or

(ii) Where Appropriate, the Link between a Given Quality, the Reputation or other Characteristic of the Product and the Geographical Origin Referred to in Article 5 (2);

(g) the Name and Address of the Authorities or, if Available, the Name and Address of Bodies Verifying Compliance with the Provisions of the Product Specification Pursuant to Article 37 and their Specific Tasks;

(h) any Specific Labelling Rule for the Product in Question

(5) คำอธิบายวิธีการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ และวิธีการดั้งเดิมของท้องถิ่น รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ และคำอธิบายถึงความจำเป็นที่ต้องบรรจุสินค้าภายในพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่กำหนดเพื่อรักษาคุณภาพ หรือประกันแหล่งที่มาหรือประกันการควบคุมสินค้าได้ (ข้อ 7 (1), (e))

(6) ชื่อและสถานที่ติดต่อของหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของรายละเอียดผลิตภัณฑ์ภายใต้หลักเกณฑ์ข้อ 37 (ข้อ 7 (1), (g))

(7) การแสดงรายละเอียดบนฉลากผลิตภัณฑ์ (ข้อ 7 (1), (h))

หลักเกณฑ์ทั้ง 7 ประการข้างต้น เป็นสาระสำคัญที่ผู้ยื่นคำขอต้องอธิบายรายละเอียดผลิตภัณฑ์ที่จะขอจดทะเบียนเป็นชื่อแหล่งภูมิศาสตร์ หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วแต่กรณี ตั้งแต่ชื่อที่จะใช้ในการขอจดทะเบียนต้องแสดงถึงที่มาของสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์ให้ชัดเจน รวมถึงการบรรยายรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ การเตรียมวัตถุดิบ การเลือกใช้วัตถุดิบ กรรมวิธีการผลิตตามประเพณีดั้งเดิม วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้นอย่างไร ความจำเป็นของการบรรจุสินค้าลงหีบห่อในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์มีความสำคัญอย่างไร อาทิ เพื่อป้องกันการปลอมปน หรือเพื่อควบคุมคุณภาพของสินค้า เป็นต้น

3) เอกสารประกอบ ดังนี้⁹²

(1) รายละเอียดผลิตภัณฑ์ ที่ประกอบด้วย ชื่อ คำอธิบายผลิตภัณฑ์ รวมถึงคำอธิบายระเบียบเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์และการติดฉลาก และคำนิยามพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน

(2) การอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างผลิตภัณฑ์ที่ขอจดทะเบียนกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์หรือแหล่งกำเนิด รวมถึงการอธิบายองค์ประกอบความเชื่อมโยงระหว่างผลิตภัณฑ์กับกระบวนการผลิต

⁹²Regulation (EU) No 1151/2012, Article 8 (1), (c) a Single Document Setting out the Following:

(i) the Main Points of the Product Specification: the Name, a Description of the Product, Including, Where Appropriate, Specific Rules Concerning Packaging and Labelling, and a Concise Definition of the Geographical Area;

(ii) a Description of the Link between the Product and the Geographical Environment or Geographical Origin Referred to in Article 5 (1) or (2), as the Case may be, Including, Where Appropriate, the Specific Elements of the Product Description or Production Method Justifying the Link.

An Application as Referred to in Article 49 (5) shall, in Addition, Include Proof that the Name of the Product is Protected in Its Country of Origin.

กรณีประเทศที่สามเป็นผู้ขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในสหภาพตามความในข้อ 49 (5) ที่กล่าวมาข้างต้น จำต้องมีหลักฐานเพิ่มเติมที่แสดงว่าชื่อเรียกผลิตภัณฑ์นั้นได้รับความคุ้มครองในประเทศต้นกำเนิด

(4) เอกสารข้อร้องเรียนกรณีมีคำคัดค้านเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคุณสมบัติของการคุ้มครองชื่อแหล่งกำเนิด และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 5 และการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดการแสดงผลผลิตภัณฑ์ ตามข้อ 7 หรือการคัดค้านเกี่ยวกับการใช้ชื่อพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ตามข้อ 6 (2) ชื่อพ้องกับชื่อที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว ตามข้อ 6 (3) หรือซ้ำกับเครื่องหมายการค้า ตามข้อ 6 (4) หรือชื่อที่ขอจดทะเบียนเป็นคำสามัญตามที่ปรากฏในข้อ 10 ของระเบียบฉบับนี้ ต้องประกอบด้วย เอกสารตามรายการที่ระบุในข้อ 8 (2) ดังนี้⁹³

ก. ชื่อและที่อยู่ของผู้ยื่นคำคัดค้าน

ข. เอกสารแสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์ ที่ประกอบด้วย ชื่อคำอธิบายผลิตภัณฑ์รวมถึงคำอธิบายระเบียบเกี่ยวกับบรรจุนิติและการติดตาม และคำนิยามพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน และเอกสารการอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างผลิตภัณฑ์ที่ขอจดทะเบียนกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์หรือแหล่งกำเนิด รวมถึงการอธิบายองค์ประกอบความเชื่อมโยงระหว่างผลิตภัณฑ์กับกระบวนการผลิตดังปรากฏในข้อ 8 (1), (c)

ค. คำประกาศของประเทศสมาชิกเกี่ยวกับการพิจารณาคำขอจดทะเบียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บรรดากลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของระเบียบฉบับนี้ และ

ง. เอกสารประกาศโฆษณารายละเอียดผลิตภัณฑ์

2.2.1.2 การตรวจสอบคำขอจดทะเบียน

ภายหลังจากผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนได้ยื่นคำขอตั้งที่กล่าวมาแล้วนั้น ข้อ 50 กำหนดให้คณะกรรมการยุโรปดำเนินการตรวจสอบคำขอขึ้นทะเบียนด้วยวิธีการที่เหมาะสม โดยพิจารณาเงื่อนไขที่กำหนดไว้ภายในระยะเวลา 6 เดือน หากการตรวจสอบใช้

⁹³Regulation (EU) No 1151/2012, Article 8 (2) An Application Dossier Referred to in Article 49 (4) shall Comprise:

- (a) the Name and Address of the Applicant Group;
- (b) the Single Document Referred to in Point (c) of Paragraph 1 of this Article;
- (c) a Declaration by the Member State that It Considers that the Application Lodged by the Applicant Group and Qualifying for the Favourable Decision Meets the Conditions of this Regulation and the Provisions Adopted Pursuant thereto;
- (d) the Publication Reference of the Product Specification.

ระยะเวลาเกินกว่าที่ระบุไว้ คณะกรรมการการยุโรปจะต้องมีหนังสือแจ้งเหตุแห่งความล่าช้าไปยังผู้ยื่นคำขอ หากคณะกรรมการการยุโรปตรวจสอบแล้วเห็นว่าคำขอขึ้นทะเบียนนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ คณะกรรมการการยุโรปจะต้องดำเนินการประกาศในวารสารของสหภาพยุโรป (Official Journal of the European Union) ต่อไป⁹⁴

กรณีมีการขอแก้ไขรายละเอียดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Product Specification)⁹⁵ สามารถดำเนินการยื่นคำร้องเพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมได้โดยระบุเหตุผล (ข้อ 53 (1)) กรณีขอแก้ไขรายละเอียดมากกว่า 1 รายการและไม่ใช้การแก้ไขเพียงเล็กน้อย ให้ผู้ร้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในข้อ 49 ถึง ข้อ 52 กล่าวคือ ต้องยื่นคำร้องขอจดทะเบียน เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคำร้อง และการคัดค้านอีกครั้งหนึ่ง (ข้อ 53 (2)) แต่หากเป็นการขอแก้ไข

⁹⁴Regulation (EU) No 1151/2012, Article 50.

1. The Commission shall Scrutinise by Appropriate Means any Application that It Receives Pursuant to Article 49, in Order to check that It is Justified and that It Meets the Conditions of the Respective Scheme. This Scrutiny should not Exceed a Period of Six Months. Where this Period is Exceeded, the Commission shall Indicate in Writing to the Applicant the Reasons for the Delay.

The Commission shall, at Least each Month, Make Public the list of Names for Which Registration Applications have been Submitted to it, as Well as their Date of submission.

2. Where, Based on the Scrutiny Carried out Pursuant to the First Subparagraph of Paragraph 1, the Commission Considers that the Conditions Laid down in this Regulation are Fulfilled, It shall Publish in the Official Journal of the European Union:

(a) for Applications under the Scheme set out in Title II, the Single Document and the Reference to the Publication of the Product Specification;

(b) for Applications under the Scheme set out in Title III, the Specification.

⁹⁵Regulation (EU) No 1151/2012, Article 53.

1. A Group having a Legitimate Interest may Apply for Approval of an Amendment to a Product Specification. Applications shall Describe and Give Reasons for the Amendments Requested.

2. Where the Amendment Involves One or more Amendments to the Specification that are not Minor, the Amendment Application shall Follow the Procedure Laid down in Articles 49 to 52.

However, if the Proposed Amendments are Minor, the Commission shall approve or reject the Application. In the Event of the Approval of Amendments Implying a Modification of the Elements Referred to in Article 50(2), the Commission shall Publish those Elements in the Official Journal of the European Union.

เพียงเล็กน้อย คณะกรรมาธิการมีอำนาจพิจารณาปรับหรือปฏิเสธ หากอนุญาตให้มีการแก้ไขให้
ดำเนินการประกาศโฆษณาในวารสารของสหภาพยุโรป (ข้อ 53 (2) ย่อหน้าที่สอง)

อย่างไรก็ดี การแก้ไขเพียงเล็กน้อยนั้น ต้องไม่ใช้การแก้ไขเกี่ยวกับ
คุณลักษณะของสินค้า ความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพ คุณลักษณะ สภาพแวดล้อมทาง
ภูมิศาสตร์ และความเสี่ยงของสินค้า รวมถึงการแก้ไขชื่อสินค้า หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของ
ชื่อสินค้า หรือการแก้ไขที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือการเพิ่มรายละเอียด
เกี่ยวกับการจำกัดขอบเขตวัตถุดิบ (ข้อ 53 (2) ย่อหน้าที่สาม)⁹⁶

ภายหลังการประกาศในวารสารของสหภาพยุโรป (Official Journal
of the European Union) เกี่ยวกับการรับจดทะเบียนชื่อแหล่งกำเนิด หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
แล้ว ระเบียบประชาคมยุโรป ข้อ 51 ให้สิทธิแก่หน่วยงานของประเทศสมาชิกหรือของประเทศ
นอกสหภาพ หรือบุคคล หรือนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ชอบด้วยกฎหมายและก่อตั้งขึ้นใน
ประเทศนอกสหภาพ สามารถส่งหนังสือคัดค้านคำขอจดทะเบียนชื่อแหล่งกำเนิด หรือสิ่งบ่งชี้
ทางภูมิศาสตร์ ไปยังคณะกรรมาธิการยุโรปได้ภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน
หลังจากที่ได้มีการประกาศลงในวารสารของสหภาพยุโรป โดยหนังสือแจ้งการคัดค้านดังกล่าว
จะต้องระบุเหตุแสดงว่าคำขอขึ้นทะเบียนอาจฝ่าฝืนเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ตามระเบียบนี้ หนังสือ
แจ้งการคัดค้านที่ไม่ได้แสดงเหตุดังกล่าวย่อมเป็นโมฆะ (ข้อ 51 (1))⁹⁷

⁹⁶ Regulation (EU) No 1151/2012, Article 53 (2) Paragraph 3 For an Amendment to be Regarded
as Minor in the Case of the Quality Scheme Described in Title II, It shall not:

- (a) Relate to the Essential Characteristics of the Product;
- (b) alter the Link Referred to in Point (f) (i) or (ii) of Article 7 (1);
- (c) Include a Change to the Name, or to any Part of the Name of the Product;
- (d) Affect the Defined Geographical Area; or
- (e) Represent an Increase in Restrictions on Trade in the Product or Its Raw Materials.

⁹⁷ Ibid., Article 51 (1) Within three Months from the Date of Publication in the Official Journal of
the European Union, the Authorities of a Member State or of a Third Country, or a Natural or Legal
Person having a Legitimate Interest and Established in a Third Country may Lodge a Notice of
Opposition with the Commission.

Any Natural or Legal Person having a Legitimate Interest, Established or Resident in a
Member State other than that from Which the Application was Submitted, may Lodge a Notice of
Opposition with the Member State in Which It is Established within a Time Limit Permitting an
Opposition to be Lodged Pursuant to the First Subparagraph.

หากคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า คำคัดค้านไม่เป็นไปตามเงื่อนไขการจดทะเบียน คณะกรรมการมีอำนาจปฏิเสธคำคัดค้านได้ 52 (1)⁹⁸ แต่ภายในระยะเวลา 2 เดือนนับจากคณะกรรมการยุโรปได้รับเอกสารข้างต้นแล้ว คณะกรรมการจะเชิญหน่วยงานหรือบุคคลที่ยื่นคำคัดค้านมาหารือร่วมกันอย่างเหมาะสมโดยจะใช้ระยะเวลาในการเจรจาไม่เกิน 3 เดือน แต่ระยะเวลาดังกล่าวอาจถูกขยายออกไปได้อีกไม่เกิน 3 เดือน หากคณะกรรมการได้รับคำร้องจากผู้ร้องก่อนครบกำหนดเวลาดังกล่าว (ข้อ 51 (3))⁹⁹

หากคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ คณะกรรมการจะดำเนินการประกาศโฆษณาในวารสารของสหภาพยุโรป (Official Journal of the European Union)¹⁰⁰ แต่กรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ ประธานคณะกรรมการมีอำนาจในการลงมติตามกระบวนการในข้อ 52 (3), (b)¹⁰¹ ที่บัญญัติให้นำระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 182/2011 ว่าด้วยหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับกลไกการควบคุมโดยประเทศสมาชิกในการใช้อำนาจดำเนินการของ

⁹⁸ Regulation (EU) No 1151/2012, Article 52 (1) Where, on the Basis of the Information Available to the Commission from the Scrutiny Carried out Pursuant to the First Subparagraph of Article 50 (1), the Commission Considers that the Conditions for Registration are not Fulfilled, It shall Adopt Implementing Acts Rejecting the Application. Those Implementing Acts shall be Adopted in Accordance with the Examination Procedure Referred to in Article 57 (2).

⁹⁹ Regulation (EU) No 1151/2012, Article 51 (3) Within Two Months after the Receipt of an Admissible Reasoned Statement of Opposition, the Commission shall Invite the Authority or Person that Lodged the Opposition and the Authority or Body that Lodged the Application to Engage in Appropriate Consultations for a Reasonable Period that shall not Exceed three Months.

¹⁰⁰ Ibid., Article 52 (3), (a) If the Commission Receives an Admissible Reasoned Statement of Opposition, It shall, Following the Appropriate Consultations Referred to in Article 51 (3), and Taking into Account the Results thereof, either:

(a) if an Agreement has been Reached, Register the Name by Means of Implementing Acts Adopted without Applying the Procedure Referred to in Article 57 (2), and, if Necessary, Amend the Information Published Pursuant to Article 50 (2) Provided such Amendments are not Substantial; or

¹⁰¹ Ibid., Article 52 (3), (b) If the Commission Receives an Admissible Reasoned Statement of Opposition, It shall, Following the Appropriate Consultations Referred to in Article 51 (3), and Taking into Account the Results thereof, either:

(b) if an Agreement has not been Reached, Adopt Implementing Acts Deciding on the Registration. Those Implementing Acts shall be Adopted in Accordance with the Examination Procedure Referred to in Article 57(2).

คณะกรรมการธิการ ข้อ 5 (4) ย่อหน้าที่สาม มาใช้บังคับโดยส่งรายงานฉบับแก้ไขเพิ่มเติมต่อ คณะกรรมการชุดเดียวกันภายใน 2 เดือน นับจากวันลงคะแนน หรือส่งร่างข้อบัญญัติภายใน หนึ่งเดือนนับจากวันลงคะแนนให้คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์เพื่อพิจารณาต่อไป (Regulation (EU) No 182/2011 ข้อ 5 (4))¹⁰²

อย่างไรก็ดี หากคณะกรรมการไม่ได้รับหนังสือแจ้งการคัดค้าน หรือเป็นคำคัดค้านที่ไม่ระบุเหตุผลสนับสนุน ตามข้อ 51 คณะกรรมการมีอำนาจดำเนินการ จดทะเบียนชื่อดังกล่าวโดยไม่จำเป็นต้องเสนอประธานคณะกรรมการเพื่อดำเนินการลงมติ เหมือนกรณีข้างต้น (ข้อ 52 (2))¹⁰³

2.2.2 มาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สหภาพยุโรปให้ความสำคัญต่อมาตรฐานสินค้าโดยการควบคุมคุณภาพ สินค้าอย่างเข้มงวดโดยกำหนดหลักการสำคัญในระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 โดย มองว่า การเพิ่มมูลค่าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นของผู้บริโภค โดยต้องจัด ให้มีการตรวจสอบ (verification) และควบคุม (Controls) ที่มีประสิทธิภาพตามระบบการจัดการ คุณภาพแห่งระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 882/2004 ว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอย่างเป็นทางการเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการบริโภคและอาหาร สุขอนามัยและ สวัสดิภาพสัตว์ โดยจำเป็นต้องจัดให้มีระบบการตรวจสอบในทุกขั้นตอนของการผลิต การแปรรูป การจำหน่าย¹⁰⁴ นอกจากนี้ ควรใช้มาตรฐานยุโรป (European Standards) ที่ได้รับการพัฒนาโดย

¹⁰²Regulation (EU) No 182/2011, Article 5 (4) Paragraph 3 In any of the Cases Referred to in the Second Subparagraph, Where an Implementing Act is Deemed to be Necessary, the chair may either Submit an Amended version of that Act to the Same Committee within 2 Months of the Vote, or Submit the Draft Implementing Act within 1 Month of the Vote to the Appeal Committee for further deliberation.

¹⁰³Regulation (EU) No 1151/2012, Article 52 (2) If the Commission Receives no Notice of Opposition or no Admissible Reasoned Statement of Opposition under Article 51, It shall Adopt Implementing Acts, without Applying the Procedure Referred to in Article 57(2), Registering the Name.

¹⁰⁴Ibid., Recital 46 The Added Value of the Geographical Indications and Traditional Specialities Guaranteed is Based on Consumer trust. It is only Credible if Accompanied by Effective Verification and Controls. Those Quality Schemes should be Subject to a Monitoring System of Official Controls, in Line with the Principles set out in Regulation (EC) No 882/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on Official Controls Performed to Ensure the Verification of Compliance with Feed and Food Law, Animal health and Animal Welfare Rules (2), and should Include a System of Checks at all Stages of Production, Processing and Distribution. In Order to help Member States to

คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานยุโรป (The European Committee for Standardisation--CEN) และมาตรฐานระหว่างประเทศที่ได้รับการพัฒนาโดยองค์กรกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศ (The International Organisation for Standardisation--ISO) เพื่อการรับรองคุณภาพของหน่วยงานควบคุมตรวจสอบ (Control Body) และการปฏิบัติงาน ซึ่งการรับรองการดำเนินงานของหน่วยงานควบคุมตรวจสอบนี้ จำต้องดำเนินการภายใต้ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 765/2008¹⁰⁵ ว่าด้วยการรับรองและการควบคุมดูแลตลาดเกี่ยวกับการทำตลาดผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกัน¹⁰⁶

ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 จึงมีบทบังคับให้บรรดาประเทศสมาชิกจำต้องแต่งตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Competent Authority)¹⁰⁷ หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมคุณภาพสินค้า เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อกำหนดตามกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการคุณภาพ (Quality Schemes) ภายใต้ระเบียบฉบับนี้ (ข้อ 36 (1))¹⁰⁸ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Competent Authority) ต้องทำหน้าที่ตรวจสอบ

---

better Apply Provisions of Regulation (EC) No 882/2004 for the Controls of Geographical Indications and Traditional Specialities Guaranteed, References to the most Relevant Articles should be Mentioned in this Regulation.

¹⁰⁵ ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 765/2008 มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรฐานการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ในท้องตลาดเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะในระดับสูง ซึ่งใช้บังคับกับประเทศที่สามด้วย

¹⁰⁶ Regulation (EU) No 1151/2012, Preamble 49 European Standards (EN Standards) Developed by the European Committee for Standardisation (CEN) and International Standards Developed by the International Organisation for Standardisation (ISO) should be Used for the Accreditation of the Control Bodies as Well as by those Bodies for their Operations. The Accreditation of those Bodies should Take Place in Accordance with Regulation (EC) No 765/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 Setting out the Requirements for Accreditation and Market surveillance Relating to the Marketing of Products.

¹⁰⁷ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ Competent Authority หมายถึง หน่วยงานกลางของรัฐที่มีหน้าที่ในการควบคุมคุณภาพสินค้าอย่างเป็นทางการ หรือหน่วยงานภาครัฐอื่นที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานกลางโดยตรง ซึ่งใช้บังคับกับประเทศที่สามด้วย ข้อ 2 (4) EC 882/2004 อาทิ INAO ในฝรั่งเศส

¹⁰⁸ Regulation (EU) No 1151/2012, Article 36 (1) In Accordance with Regulation (EC) No 882/2004, Member States shall Designate the Competent Authority or Authorities Responsible for Official Controls Carried out to Verify Compliance with the Legal Requirements Related to the Quality Schemes Established by this Regulation.

รายละเอียดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Product Specification) ว่ามีความถูกต้องสอดคล้องกับระเบียบฉบับนี้ และเผื่อสังเกตการณ์เกี่ยวกับการนำชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วไปใช้อธิบายเป็นชื่อสถานที่ของสินค้าและนำไปวางจำหน่ายในท้องตลาด ไม่ว่าจะนำไปใช้ในลักษณะเลียนแบบ หรือนำไปแปลหรือใช้ประกอบกับถ้อยคำอื่น อาทิ “เป็นสินค้าแบบ . . .” “ใช้วิธีการผลิตแบบ . . .” “เหมือนที่ผลิตใน . . .” หรือนำไปใช้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประการอื่น ๆ ดังปรากฏในข้อ 13 แห่งระเบียบฉบับนี้ (ข้อ 36 (3))¹⁰⁹

สำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และชื่อแหล่งกำเนิดที่ได้รับความคุ้มครองแล้วนั้น หากมีแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรป ให้หน่วยงานเกี่ยวข้อง (Competent Authority) และ/หรือหน่วยงานควบคุมตรวจสอบ (Control Body) ทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของรายละเอียดผลิตภัณฑ์ก่อนนำออกวางจำหน่ายในท้องตลาด โดยบรรดาผู้ประกอบการต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบความถูกต้องตามรายละเอียดผลิตภัณฑ์ดังกล่าว (ข้อ 37 (1))

สำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบคุณภาพสินค้าตามระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 ประกอบด้วย

2.2.2.1 หน่วยงานเกี่ยวข้อง (Competent Authority) เป็นหน่วยงานภาครัฐ ทำหน้าที่จัดทำข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์และวิธีการตรวจสอบ และมีหน้าที่รับรองหน่วยงานควบคุมตรวจสอบ (Control Body--CB)

อาทิ ในฝรั่งเศส INAO¹¹⁰ จัดตั้งในฐานะเป็นองค์กรสาธารณะได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงเกษตร ร้อยละ 70 ส่วนอีกร้อยละ 30 ได้รับการอุดหนุนจากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เซตมงเทรย (Montreuil-sous-Bois (93 France)) และมีสาขาครอบคลุมทั่วฝรั่งเศส นโยบายการบริหารงานของ INAO เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันระหว่างภาคเกษตรกรรม (Farming Sector) ในฐานะตัวแทนขององค์การว่าด้วยการปกป้องและการบริหารจัดการ (Organismes de Défense et de Gestion--ODG) มีหน้าที่อย่างเป็นทางการ

¹⁰⁹Regulation (EU) No 1151/2012, Article 36 (3) Official Controls shall Cover:

(a) Verification that a Product Complies with the Corresponding Product Specification; and

(b) Monitoring of the Use of Registered Names to Describe Product Placed on the Market, in Conformity with Article 13 for Names Registered under Title II and in Conformity with Article 24 for Names Registered under Title III.

¹¹⁰Institut National de l'Origine et de la Qualité, op. cit.

ในการรับรองหน่วยงานควบคุมตรวจสอบ (Control Body--CB) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐและตัวสถาบัน INAO นั้นเอง

INAO ได้พิจารณาสินค้ามากกว่า 1,000 รายการ ในจำนวนดังกล่าวมีสินค้าไวน์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน AOC/PDO จำนวน 350 รายการ ส่วนไวน์ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน PGI มีจำนวน 70 รายการ และเกือบหนึ่งร้อยรายการเป็นสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน PDO และกว่าหนึ่งร้อยรายการเป็นสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน PGI โดยมีสินค้ากว่า 400 รายการ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมคุณภาพสำหรับสินค้าฉลากแดง (Label Rouge)

การบริหารงานของ INAO ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐร่วมกับบรรดาสมาชิกภาคอุตสาหกรรมจำนวนกว่า 200 ราย โดยมีสมาชิกถาวรเป็นหน่วยงานภาครัฐจำนวน 6 หน่วยงาน ทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์และงบประมาณ ได้แก่

- 1) คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดแหล่งกำเนิดไวน์ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์อื่น ๆ และสุรา (The National Committee for Designations of Origin for Wine, other Alcoholic Beverages and Spirits (+13 INAO Regional Committees (CRINAO), Issuing Opinions on Matters within their Remit)
- 2) คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดชื่อผลิตภัณฑ์จากนม ผลิตภัณฑ์การเกษตร และผลิตภัณฑ์จากป่า (The National Committee for dairy, Agrifood and Forestry Product Designations)
- 3) คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง สินค้าฉลากแดง และการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษด้วยวิธีดั้งเดิมโดยไม่คำนึงถึงแหล่งกำเนิด (The National Committee for Protected Geographical Indications, Label Rouge Products and Traditional Specialities Guaranteed)
- 4) คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองเกี่ยวกับไวน์และน้ำส้มสายชู (The National Committee for Protected Geographical Indications Relating to Wine and Cider)
- 5) คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยเกษตรอินทรีย์ (The National Committee for Organic Farming)
- 6) สภารับรองและตรวจสอบ (The Approvals and Inspections Council (Conseil des Agréments et des Contrôles--CAC))

บทบาทหน้าที่ของบรรดาสมาชิกทั้ง 6 หน่วยงาน มีหน้าที่หลักในการกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจสอบคุณสมบัติของสินค้า ตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้สัญลักษณ์ กำหนดมุมมองด้านการตรวจสอบ และการประเมินผลการนำวิธีการดังกล่าวไปใช้ เพื่อให้สินค้าเป็นที่ยอมรับภายใต้คุณภาพหรือสัญลักษณ์แหล่งกำเนิด โดยสภารับรองและตรวจสอบเป็นหน่วยงานที่รับหน้าที่ตรวจสอบกระบวนการดังกล่าวทั้งหมด

2.2.2.2 หน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body--AB) เป็นการควบคุมคุณภาพในลำดับสุดท้ายของการควบคุมโดยสาธารณะ (Public Control) ในระบบการตรวจประเมินความสอดคล้องแห่งสหภาพยุโรป (The European Conformity Assessment System) หน่วยงานนี้ถูกออกแบบมาเพื่อให้แน่ใจว่าหน่วยควบคุมตรวจสอบหรือหน่วยรับรอง (CB) มีความสามารถในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹¹¹ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งหน่วยรับรองระบบงานทำหน้าที่ตรวจรับรองการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยควบคุมตรวจสอบหรือหน่วยรับรอง (CB) อีกชั้นหนึ่ง

อารัมภบทของระเบียบฉบับนี้ กำหนดให้นำการรับรองคุณภาพของหน่วยควบคุมตรวจสอบ (Control Body) จำต้องดำเนินการภายใต้ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 765/2008 นี้ โดยกำหนดให้หน่วยรับรองระบบงาน หรือ AB เป็นหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการตรวจสอบความสอดคล้องของมาตรฐานผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์นั้นเองหรือกระบวนการ ระบบ ตัวบุคคล หรือภาพรวมของหน่วยงานนั้น (ข้อ 2 (10))¹¹² โดยบรรดาประเทศสมาชิกจำต้องแต่งตั้งหน่วยรับรองระบบงานแห่งชาติ หรือ National Accreditation Body เพียงหน่วยงานเดียว (ข้อ 4 (1))¹¹³ แต่ถ้าประเทศสมาชิกเห็นว่า การจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าวนั้นจะไม่ก่อให้เกิดความคุ้มค่าในทางเศรษฐกิจ ระเบียบฉบับนี้อนุญาตให้ใช้หน่วยรับรองระบบงานจากประเทศสมาชิกอื่น ๆ ได้ (ข้อ 4 (2))¹¹⁴ การดำเนินงานต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการไม่

¹¹¹European Commission, **Accreditation of Conformity Assessment Bodies** [Online], available URL: http://ec.europa.eu/growth/single-market/goods/building-blocks/Accreditation_en, 2019 (January).

¹¹²Regulation (EU) No 765/2008, Article 2 (10) 'Accreditation' shall mean an Attestation by a National Accreditation Body that a Conformity Assessment Body Meets the Requirements set by Harmonised Standards and, Where Applicable, any Additional Requirements Including those set out in Relevant Sectoral Schemes, to Carry out a Specific Conformity Assessment Activity;

¹¹³Ibid., Article 4 (1) Each Member State shall Appoint a Single National Accreditation Body.

¹¹⁴Ibid., Article 4 (2) Where a Member State Considers that It is not Economically Meaningful or Sustainable to have a National Accreditation Body or to Provide Certain Accreditation Services, It shall, as far as Possible, have Recourse to the National Accreditation Body of another Member State.

แสวงหากำไร ข้อ 4 (7)¹¹⁵ แต่ต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดโดย Competent Authority เพื่อใช้สำหรับหน่วยรับรองระบบงานแห่งชาติ (National Accreditation Body) และหน่วยตรวจสอบและรับรอง (Conformity Assessment Body) อาทิ การปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ (Laboratories) หรือในหน่วยรับรอง (Certification Bodies)¹¹⁶ เป็นต้น

หน่วยรับรองระบบงานแห่งชาติ (National Accreditation Body) มีหน้าที่ดังนี้ (ข้อ 8)¹¹⁷

---

¹¹⁵Regulation (EU) No 765/2008, Article 4 (7) The National Accreditation Body shall Operate on a Not-Forprofit basis.

¹¹⁶European Commission, **Accreditation of Conformity Assessment Bodies.**

¹¹⁷Regulation (EU) No 765/2008, Article 8 A National Accreditation Body shall Fulfil the Following Requirements:

1. It shall be Organised in such a Manner as to Make It independent of the Conformity Assessment Bodies It Assesses and of Commercial Pressures, and to Ensure that no Conflicts of Interest with Conformity Assessment Bodies occur;
2. It shall be Organised and Operated so as to Safeguard the Objectivity and Impartiality of Its Activities;
3. It shall Ensure that each Decision Relating to the Attestation of Competence is Taken by Competent Persons Different from those Who Carried out the Assessment;
4. It shall have Adequate Arrangements to Safeguard the confidentiality of the Information Obtained;
5. It shall Identify the Conformity Assessment Activities for Which It is Competent to perform Accreditation, Referring, Where Appropriate, to Relevant Community or National Legislation and Standards;
6. It shall set up the Procedures Necessary to Ensure Efficient Management and Appropriate Internal Controls;
7. It shall have a Number of Competent Personnel at Its Disposal Sufficient for the Proper Performance of Its Tasks;
8. It shall Document the Duties, Responsibilities and Authorities of Personnel Who could Affect the Quality of the Assessment and of the Attestation of Competence;
9. It shall Establish, Implement and Maintain Procedures for Monitoring the Performance and Competence of the Personnel Involved;
10. It shall Verify that Conformity Assessments are Carried out in an Appropriate Manner, Meaning that Unnecessary Burdens are not Imposed on Undertakings and that Due Account is Taken of

- 1) ต้องบริหารงานอย่างอิสระ ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับหน่วยประเมินความสอดคล้อง
  - 2) ต้องมีการจัดการและดำเนินการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความเป็นกลางของการรับรองระบบงาน
  - 3) ต้องให้ความเชื่อมั่นได้ว่าการรับรองระบบงานทุกรายการได้กระทำโดยบุคลากรที่มีความสามารถ
  - 4) ต้องเก็บข้อมูลไว้ในที่ปลอดภัยและเป็นความลับ
  - 5) ต้องกำหนดรายการเพื่อการตรวจสอบรับรองระบบงานให้สอดคล้องกับลักษณะของชุมชนหรือบทบัญญัติกฎหมายภายในของบรรดาประเทศสมาชิก
  - 6) ต้องวางระบบการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพกับการควบคุมตรวจสอบภายในของบรรดาผู้ผลิต
  - 7) ต้องมีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่
  - 8) ต้องกำหนดภาระ ความสำเร็จ และอำนาจหน้าที่ของบุคลากรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบรับรองระบบงาน
  - 9) ต้องจัดตั้ง หรือกำหนดกระบวนการสำหรับการตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบคุณภาพ
  - 10) ต้องดำเนินการตรวจสอบว่าการประเมินคุณภาพระบบงานมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับกฎเกณฑ์ที่ระบุไว้หรือไม่ กล่าวคือ ต้องไม่กระทำการใด ๆ นอกเหนือกฎระเบียบที่กำหนดไว้ ต้องไม่สร้างภาระงานที่ไม่จำเป็น แต่ต้องดำเนินการพิจารณาระดับความซับซ้อนและเทคโนโลยีการผลิตสินค้าดังกล่าว และลำดับความต่อเนื่องของกระบวนการผลิตตามธรรมชาติของผลิตภัณฑ์นั้น
  - 11) ต้องจัดทำรายงานประจำปีเปิดเผยต่อสาธารณชน
- ในฝรั่งเศส หน่วยรับรองระบบงานแห่งชาติ ได้แก่ หน่วยรับรองระบบงานแห่งฝรั่งเศส (Comité Français D'accréditation--COFRAC)¹¹⁸ เป็นหน่วยงานอิสระ

---

the Size of an Undertaking, the Sector in Which It Operates, Its Structure, the Degree of Complexity of the Product Technology in Question and the Mass or Serial Nature of the Production Process;

11. It shall Publish Audited Annual Accounts Prepared in Accordance with Generally Accepted Accounting Principles.

¹¹⁸COFRAC, **General introduction to COFRAC** [Online], available URL: <https://www.cofrac.fr/en/cofrac/index.php>, 2019 (January, 28).

ดำเนินการรับรองระบบงานของหน่วยรับรอง หน่วยตรวจ และห้องปฏิบัติการ ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1994 ภายใต้กฎหมายฉบับ วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1901 ว่าด้วยองค์การไม่แสวงหากำไร หน่วยงานนี้ถูกยกระดับให้เป็นหน่วยรับรองระบบงานแห่งชาติเพียงหน่วยงานเดียวในฝรั่งเศส การบริหารงาน ประกอบด้วย กลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยรับรองระบบงาน ตัวแทนจาก องค์การผู้บริโภค และตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริโภค ผู้ใช้ องค์การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยตัวแทนของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ทำหน้าที่หลักในการรับรองระบบงาน 4 ด้าน ได้แก่ ห้องปฏิบัติการ (Laboratory)¹¹⁹ หน่วยตรวจ (Inspection)¹²⁰ หน่วยรับรอง (Certification)¹²¹ และ หน่วยดูแลสุขภาพอนามัย (Healthcare)¹²² ในปัจจุบัน COFRAC มีผู้รับรองระบบงาน จำนวน 300 คน และผู้ประเมินด้านเทคนิค จำนวน 1,300 คน โดยไม่มีการจ้างบุคคลภายนอกมาทำการประเมิน และการปฏิบัติงานทั้ง 4 ด้าน อยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการรับรองระบบงาน (Accreditation Committees)

¹¹⁹ ภารกิจในส่วนของห้องปฏิบัติการ (Laboratory) ของ COFRAC ทำหน้าที่รับรองเกี่ยวกับการทดสอบและสอบเทียบมาตรฐานห้องปฏิบัติการ รับรองการเปรียบเทียบระหว่างห้องปฏิบัติการ และให้การรับรองผู้ผลิต โดยแบ่งออกเป็น 4 แผนก ได้แก่ สินค้าเกษตรและอาหาร (Biology-Agri-Food) เคมีและ สิ่งแวดล้อม (Chemistry-Environment) ฟิสิกส์และเครื่องกล (Physics-Mechanical) อาคารและไฟฟ้า (Building-Electricity)

¹²⁰ ภารกิจในส่วนของหน่วยตรวจ (Inspection) ทำหน้าที่ทวนสอบเกณฑ์มาตรฐานภายใต้หลักเกณฑ์ มาตรฐาน ISO/IEC 17020 เพื่อความปลอดภัยของสินค้าและบุคคล โดยดำเนินการตรวจสอบในขอบเขต ที่หลากหลาย ได้แก่ การประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (Electrical Installations) เครื่องจักรอันตราย (Dangerous Machinery) การติดตั้ง (Hoisting) การเชื่อม (Welding) ภาชนะรับแรงดัน (Pressure Vessels) สินค้า เกษตรและอาหาร (Agri-Food) สุขภาพ (Health) สิ่งแวดล้อม (Environment) ตรวจสอบโครงสร้างทางเทคนิค (Technical Construction Inspection) และด้านการท่องเที่ยว (Tourism)

¹²¹ ภารกิจในส่วนของหน่วยรับรอง (Certifications) รับผิดชอบตรวจสอบหน่วยงานที่ให้การรับรอง (Certifications) หน่วยงานที่ดำเนินการตรวจสอบ (Verifications) และหน่วยงานที่ดำเนินการให้มีคุณสมบัติ (Qualifications) โดยการรับรอง (Certifications) เป็นการดำเนินการโดยบุคคลที่สามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ กระบวนการ ระบบหรือบุคลากร โดยใช้การตรวจสอบและการเฝ้าระวัง ส่วนการตรวจสอบ (Verifications) เป็นระบบที่มีความเป็นอิสระและดำเนินการตามหลักเกณฑ์การประเมินเกี่ยวกับการรับรองผลิตภัณฑ์นั้น ขณะที่การให้มีคุณสมบัติ (Qualifications) เป็นการตรวจสอบโดยบุคคลที่สามที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ เพื่อแสดงความสามารถในการปฏิบัติตามเกณฑ์ด้านบริการ

¹²² หน่วยดูแลสุขภาพอนามัย (Healthcare) เป็นการตรวจสอบครอบคลุมการรับรองระบบงานทุกประเภท ที่ประสงค์จะได้รับการรับรองเรื่องสุขภาพ

COFRAC ทำหน้าที่ให้การรับรองว่า บรรดาหน่วยงานควบคุม ตรวจสอบ (Control Bodies) จะสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานและมีความเป็นกลางเป็นที่ ยอมรับในระดับสากลโดยคณะกรรมการรับรองระบบงานแห่งฝรั่งเศส จำต้องดำเนินงาน ภายใต้กฎหมายภายในของประเทศและระเบียบประชาคมยุโรป โดยหน่วยงานควบคุม ตรวจสอบที่มีความประสงค์ให้ COFRAC ทำการรับรองระบบงานจำต้องดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ ประกอบด้วย การพิจารณาตรวจสอบ เอกสารคำร้องของหน่วยงานที่ขอรับการรับรองระบบงาน เมื่อเอกสารดังกล่าวผ่านการพิจารณาแล้วจะดำเนินการจัดทำข้อตกลงระหว่าง COFRAC และผู้สมัคร

2) ขั้นตอนการเข้าสู่ระบบงาน ในขั้นตอนนี้ผู้สมัครจะถูกจัดกลุ่มตาม ความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน โดยอยู่ภายใต้การควบคุมจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาอาชีพ ต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติตามที่ COFRAC กำหนด โดยการประเมินจะยืดหยุ่นแตกต่างกันไปตาม ลักษณะเฉพาะของแต่ละหน่วยงานที่ขอรับการรับรอง

3) ขั้นตอนการตัดสินใจ โดย COFRAC จะคัดเลือกหน่วยงานที่ผ่าน เกณฑ์การประเมินโดยคำนึงถึงบทบาทการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ อาทิ กฎที่กำหนดว่าบุคคล ที่ลงนามในรายงานการตรวจสอบรับรองคุณภาพต้องปราศจากแรงกดดันทางการค้าใด ๆ

4) ขั้นตอนการแจ้งเตือน ขั้นตอนนี้ผู้อำนวยการของ COFRAC จะประกาศผลการคัดเลือกและออกใบรับรองการปฏิบัติงานควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ หน่วยงาน

ทั้งนี้ โดยทั่วไปการรับรองระบบงานมีกำหนดระยะเวลา 4 ปี ระหว่างระยะเวลาดังกล่าวหน่วยรับรองระบบงานมีสิทธิเข้าประเมินรายปีเฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง และ เมื่อครบกำหนดระยะเวลาแล้ว หน่วยรับรองระบบงานมีอำนาจในการพิจารณาให้การรับรอง ระบบงานได้อีกเป็นระยะเวลาสูงสุดไม่เกิน 5 ปี

สำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จัดอยู่ในการประเมินด้านผลิตภัณฑ์ บริการ และกระบวนการซึ่งอยู่ภายใต้การรับรองระบบงานตามมาตรฐาน ISO/IEC Guide 65 แต่ปัจจุบันระบบมาตรฐานดังกล่าวได้รับการปรับปรุงแก้ไขในปี ค.ศ. 2012 โดย ISO/IEC 17065 ว่าด้วยการประเมินความสอดคล้องข้อกำหนดสำหรับหน่วยงานที่รับรองผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และบริการ (Conformity Assessment-Requirements for Bodies Certifying Products, Processes and Services)

2.2.2.3 หน่วยควบคุมตรวจสอบ (Control Body) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หน่วยรับรอง (Certification Body) หรือเรียกโดยย่อว่า CB เป็นหน่วยงานที่รับมอบอำนาจเป็นตัวแทนของ Competent Authority เพื่อควบคุมตรวจสอบคุณภาพตามข้อกำหนดที่ Competent Authority กำหนด โดยดำเนินการตรวจสอบรับรองผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตว่าได้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานที่ Competent Authority กำหนดไว้หรือไม่ หรือกลุ่มผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตจัดให้มีระบบควบคุมตรวจสอบภายในหรือไม่ ตามโครงสร้างของระบบควบคุมคุณภาพจึงทำให้หน่วยควบคุมตรวจสอบนี้มีสถานะเป็นการควบคุมภายนอก (External Control)

หน่วยควบคุมตรวจสอบนี้ เมื่อพิจารณาระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 ข้อ 36 (2) แล้วพบว่า ไม่มีบทบังคับให้หน่วยควบคุมตรวจสอบต้องเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนเท่านั้น เพียงแต่กำหนดให้หน่วยงานนี้ต้องให้การรับประกันความเป็นอิสระมีความเป็นกลาง และต้องมีบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม รวมถึงมีทรัพยากรที่จำเป็นในการปฏิบัติงานพร้อมอยู่เสมอ

ในฝรั่งเศส หน่วยควบคุมตรวจสอบที่ได้รับการรับรองระบบจาก COFRAC ตามมาตรฐาน ISO/IEC 17065 หรือ EN 45011 มี 6 หน่วยงาน¹²³ ได้แก่ (1) Ecocert SARL (2) Qualite France (3) Ulase (4) Agrocert และ (5) Certipaq 6) Aclave

อาทิ CERTIPAQ เป็นหน่วยที่ได้รับการรับรองระบบงานจาก COFRAC และได้รับอนุญาตจาก INAO สำหรับเป็นหน่วยควบคุมสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยถือกำเนิดขึ้นนับแต่ปี ค.ศ. 1997 ขณะที่ก่อนนั้นในปี ค.ศ. 1919 มีการใช้การรับรองแหล่งกำเนิด (Appellations of Origin--AOC) และฉลากแดง (Red Label) ในปี ค.ศ. 1973 เพื่อแสดงถึงคุณภาพและเอกลักษณ์เฉพาะสำหรับสินค้าไวน์และสุรา ต่อมาภายหลังการรับรองผลิตภัณฑ์ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ในปี ค.ศ. 1990¹²⁴ การดำเนินงานอยู่ภายใต้มาตรฐานการรับรองระบบงานของหน่วยรับรองซึ่งการประเมินต้องผ่านการรับรองการปฏิบัติตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Certification de Conformite Produit--CCP)¹²⁵ และเมื่อสินค้าได้รับ

¹²³ สำนักมาตรฐานการทางการค้า, ระเบียบการนำเข้าเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป [Online], available URL: www.organic.moc.go.th/sites/default/files/.../organic-eu_0.doc, 2562 (มกราคม 28).

¹²⁴ Certipaq, Historique [Online], available URL: <https://www.certipaq.com/historique/>, 2019 (January, 28).

¹²⁵ Certification de Conformite Produit (CCP) เป็นแนวทางอย่างเป็นทางการสำหรับการเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตรและอาหาร โดยได้รับการออกแบบเพื่อให้ได้มาตรฐานและเพื่อให้ผู้ประกอบการห่วงโซ่เกษตรและอาหารสามารถแสดงความแตกต่างจากสินค้าอื่น ๆ ได้; และ Produit Certifié, La Certification de

การตรวจสอบคุณภาพจาก CERTIPAQ แล้วจะได้รับอนุญาตให้ใช้สัญลักษณ์ “Produit Certifié” เพื่อแสดงให้เห็นว่า เป็นสินค้าที่ได้รับการรับรองแล้ว¹²⁶

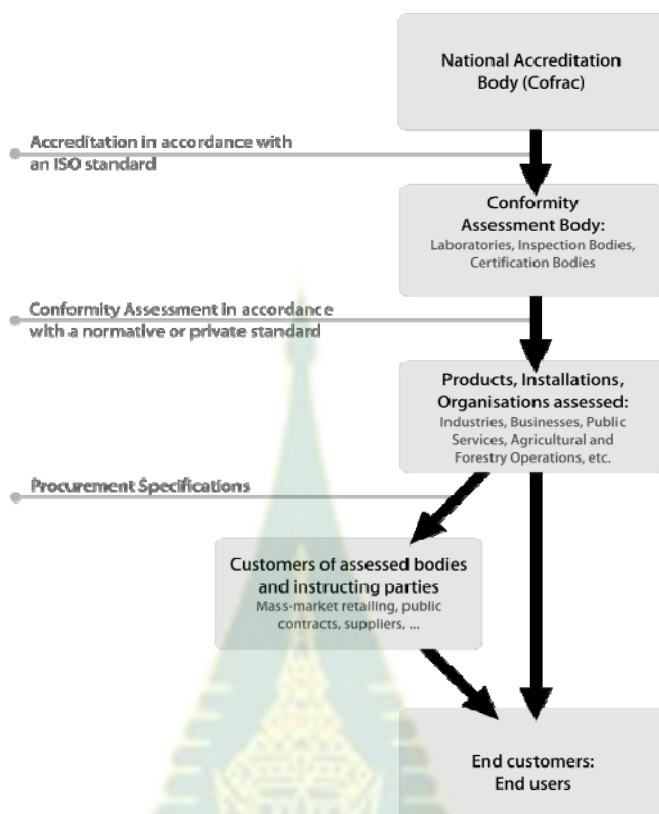
ภาพที่ 2 สัญลักษณ์รับรองคุณภาพจาก CERTIPAQ

สำหรับผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ แม้ระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 ไม่ได้บัญญัติให้บรรดาผู้ผลิตและผู้ประกอบการต้องดำเนินการผลิตภายใต้มาตรฐานใดอย่างเด่นชัดก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาระเบียบประชาคมยุโรปดังกล่าวเกี่ยวกับรายละเอียดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Product Specification) ข้อ 7 (1), (e) ที่กำหนดให้มีคำอธิบายวิธีการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ และคำอธิบายถึงความจำเป็นที่ต้องบรรจุสินค้าภายในพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่กำหนดเพื่อรักษาคุณภาพ หรือประกันแหล่งที่มาหรือประกันการควบคุมสินค้า ประกอบกับ ข้อ 5 (3) บัญญัติขยายความให้มีวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตมาจากพื้นที่อื่นได้ หากปรากฏว่ามีการควบคุมการผลิตวัตถุดิบภายใต้การตรวจสอบควบคุมแล้ว จะเห็นได้ว่า ระเบียบฉบับนี้จะไม่ได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับองค์กรหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการควบคุมคุณภาพก่อนการขอรับความคุ้มครอง แต่ระเบียบประชาคมยุโรปข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ทุกกระบวนการและทุกขั้นตอนการผลิตจะต้องถูกควบคุมและตรวจสอบคุณภาพจากหน่วยตรวจสอบ

Conformité Produit [Online], available URL: <http://www.produitcertifie.fr/index.php/ccp/qu-est-ce-que-la-ccp>, 2019 (January, 28).

¹²⁶Certipaq, **Certification Produit** [Online], available URL: <https://www.certipaq.com/certification-produit/>, 2019 (January, 28).

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการเข้าสู่ระบบมาตรฐาน

ที่มา: **ขั้นตอนการเข้าสู่ระบบมาตรฐาน** [Online], available URL: <https://www.cofrac.fr/en/accreditation/>, 2562 (มกราคม, 25).

จากภาพที่ 3 พบว่า ขั้นตอนดำเนินงานเข้าสู่ระบบมาตรฐาน มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่หนึ่ง การรับรองระบบงานจาก COFRAC ในฐานะหน่วยรับรองระบบแห่งชาติ (National Accreditation Body) ทำหน้าที่เป็นผู้รับรองระบบงานตามมาตรฐาน ISO ที่กำหนดโดย Competent Authority

ขั้นตอนที่สอง การเสนอผลการประเมินของ CB ต่อหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body) เช่น Certipaq

ขั้นตอนที่สาม ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตว่าจ้างหน่วยควบคุมคุณภาพ (CB) เข้าดำเนินการตรวจสอบกระบวนการผลิตเพื่อนำเสนอผลการรับรองระบบงานต่อ Certipaq ในฐานะเป็น Accreditation Body

2.2.2.4 การควบคุมภายใน (Internal Control) ไม่มีข้อบังคับใดให้บรรดาผู้ประกอบการผลิตต้องจัดให้มีหน่วยงานควบคุมภายในเป็นการเฉพาะ แต่ในทางปฏิบัติบรรดาผู้ประกอบการผลิตดำเนินการควบคุมตรวจสอบกันเองซึ่งโดยทั่วไปสมาคมเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่หน่วยควบคุมคุณภาพทำการประเมิน

อาทิ กระบวนการผลิต Prosciutto di Parma หรือ Parma Ham ของประเทศอิตาลี ได้รับความคุ้มครองลักษณะ PDO ในปี ค.ศ. 1996 โดยมีสถาบันควบคุมคุณภาพแห่งเมือง Parma (L'Istituto Parma Qualità--IPQ) ซึ่งตั้งอยู่ที่ประเทศอิตาลีทำหน้าที่เป็นหน่วยควบคุมตรวจสอบ (Control Body--CB)¹²⁷ โดยไม่ปรากฏว่ามีหน่วยงานใดเป็นหน่วยควบคุมภายใน (Internal Control) เพียงแต่เมื่อสังเกตบทบัญญัติในระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 510/2006 ข้อ 5 ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่ใช้บังคับในขณะที่ Parma Ham ได้รับการจดทะเบียนนั้น พบว่า บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอจดทะเบียน จำกัดเฉพาะกลุ่มบุคคลเท่านั้น ประกอบด้วย สมาคมหรือกลุ่มผู้ผลิต หรือกลุ่มแปรรูป หรือผู้มีส่วนได้เสียโดยการเข้าร่วมกับกลุ่มผู้ผลิต หรือบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลที่รวมกลุ่มกัน¹²⁸ ประกอบกับเมื่อพิจารณาเอกสารที่คณะกรรมการยุโรปประกาศรับจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ Parma Ham พบว่า ผู้ยื่นคำขอ ได้แก่ Consorzio del Prosciutto di Parma หรือ สมาคม Parma Ham ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1963 มีหน้าที่ควบคุมคุณภาพแฮมให้มีมาตรฐานจนถึงมือผู้บริโภค โดยเริ่มตั้งแต่

¹²⁷ Document 52007XC0420(02): PROSCIUTTO DI PARMA [Online], availableURL: <https://eur-lex.europa.eu/Legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007XC0420%2802%29>, 2019 (January, 28).

¹²⁸ Regulation (EU) No 510/2006, Article 5 1. Only a Group shall be Entitled to Apply for Registration.

For the Purposes of this Regulation, 'Group' Means any Association, Irrespective of Its Legal Form or composition, of Producers or Processors Submitted with the Same Agricultural Product or Foodstuff. Other Interested Parties may Participate in the Group. A Natural or Legal Person may be Treated as a Group in Accordance with the Detailed Rules Referred to in Article 16 (c).

In the Case of a Name Designating a Trans-Border Geographical Area or a Traditional Name Connected to a Trans-Border Geographical Area, Several Groups may Lodge a Joint Application in Accordance with the Detailed Rules Referred to in Article 16 (d).

2. A Group may Lodge a Registration Application only for the Agricultural Products or Foodstuffs Which It Produces or Obtains.

การดูแลขั้นตอนและกระบวนการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด¹²⁹ สมาคมจึงทำหน้าที่ตามโครงสร้างของกฎหมายในฐานะเป็นหน่วยงานควบคุมภายใน (Internal Control) นั่นเอง

อาทิ The Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (CIVC) หรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพเกี่ยวกับไวน์แห่งแคว้นแชมเปญ เป็นองค์กรที่มีหน้าที่ควบคุมคุณภาพ ส่งเสริมสินค้าแชมเปญ และป้องกันการละเมิดสินค้าดังกล่าวในฝรั่งเศสโดยมีการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ คือ INAO ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการด้านไวน์และสุราโดยเฉพาะ CIVC จึงมีบทบาทเป็นหน่วยงานควบคุมตรวจสอบภายใน (Internal Control)

ในทางปฏิบัติของสหภาพยุโรป กลุ่มผู้ผลิตและสมาคมจึงทำหน้าที่ตั้งแต่จัดเตรียมกำหนดวัตถุประสงค์ ควบคุมดูแลกระบวนการผลิต การบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการตลาดเพื่อปกป้องชื่อเสียงและคุณภาพของสินค้านั่นเอง

ภาพที่ 4 โครงสร้างการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป

¹²⁹ Consorzio [Online], available URL: https://www.prosciuttodiparma.com/it_IT/consorzio, 2019 (January, 28).

2.2.3 การใช้ชื่อ สัญลักษณ์กับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนภายใต้ระบบมาตรฐาน

ระเบียบประชาคมยุโรปกำหนดมาตรฐานข้อบังคับให้ผู้ประกอบการต้องแสดงชื่อเรียก สัญลักษณ์ และข้อความบ่งชี้บนผลิตภัณฑ์ให้สาธารณชนสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน ข้อ 12(2)¹³⁰ โดยผลิตภัณฑ์ที่มีแหล่งที่มาจากสหภาพและได้รับความคุ้มครองอย่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือชื่อแหล่งกำเนิดต้องมีสัญลักษณ์ของสหภาพปรากฏอยู่บนฉลากและระบุอักษรย่อ PDO หรือ Protected Designation of Origin สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความคุ้มครองอย่างชื่อแหล่งกำเนิด และใช้อักษรย่อ PGI หรือ Protected Geographical Indication สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความคุ้มครองอย่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ข้อ 12 (3)¹³¹

Protected Designation of Origin (PDO) Protected Geographical Indication (PGI)

ภาพที่ 5 ตราสัญลักษณ์รับรองประเภทผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป

ตราสัญลักษณ์รับรองประเภทผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปข้างต้น มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้า อาทิ ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ครั้วเรือน พบว่าฉลากสินค้ามีผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการเลือกซื้อสินค้า โดยมีการยกตัวอย่างสินค้าประเภทเดียวกันแต่อยู่ภายใต้บรรจุกฎเกณฑ์ที่มีการใช้ฉลากที่บ่งบอกรายละเอียดแตกต่างกัน อาทิ

¹³⁰Regulation (EU) No 182/2011, Article 12 (2) Union Symbols designed to Publicise Protected Designations of Origin and Protected Geographical Indications shall be Established.

¹³¹Ibid., Article 12 (3) In the Case of Products Originating in the Union that are Marketed under a Protected Designation of Origin or a Protected Geographical Indication Registered in Accordance with the Procedures Laid down in this Regulation, the Union Symbols Associated with them shall Appear on the Labelling. In Addition, the Registered Name of the Product should Appear in the Same field of vision. The Indications ‘Protected Designation of Origin’ or ‘Protected Geographical Indication’ or the Corresponding Abbreviations ‘PDO’ or ‘PGI’ may Appear on the Labelling.

ตัวอย่างฉลากผลิตภัณฑ์ Mortadella Ham ที่มีฉลาก PGI กับไม่มีฉลากรับรองดังกล่าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46 เลือกแฮมที่มีฉลากรับรอง PGI ส่วนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 43 เลือกที่ไม่มีฉลาก¹³² เป็นต้น

Mortadella Ham ที่มีฉลาก PGI

Mortadella Ham ไม่มีฉลาก PGI

ภาพที่ 6 เปรียบเทียบฉลากสินค้าที่มีและไม่มีสัญลักษณ์รับรองประเภทผลิตภัณฑ์

ทั้งนี้ ฉลากผลิตภัณฑ์อาจแสดงรูปภาพพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์อันเป็นที่กำเนิดของผลิตภัณฑ์ รวมถึงข้อความ ภาพ สัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงประเทศหรือภูมิภาคที่เป็นแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์นั้น ข้อ 12 (4)¹³³

ตัวอย่าง¹³⁴ ฉลากไวน์

¹³²Riccardo Vecchio and Azzurra Annunziata, *The Role of PDO/PGI Labelling in Italian Consumers' Food Choices* [Online], available URL: www.eng.auth.gr/mattas/12_2_7.pdf, 2019 (January, 28).

¹³³Regulation (EU) No 182/2011, Article 12 (4) In Addition, the Following may also Appear on the Labelling: Depictions of the Geographical Area of Origin, as Referred to in Article 5, and Text, Graphics or Symbols Referring to the Member State and/or Region in Which that Geographical Area of Origin is Located.

¹³⁴*Understand French Wine Labels* [Online], available URL: <http://www.cafesfparis.com/wine/understand-french-wine-labels/>, 2019 (January, 28).

ภาพที่ 7 ฉลากไวน์แสดงข้อความและภาพพื้นที่แหล่งกำเนิด

ข้อความ “Appellation” หรือแหล่งกำเนิด เป็นจุดสังเกตแรกที่ผู้บริโภคพึงสังเกตโดยแบ่งเป็น 3 ลำดับ ได้แก่ ลำดับแรก Vin de Table เป็นไวน์ที่มีคุณภาพต่ำ ลำดับที่สอง Vin De Qualité Supérieure (VDQS) เป็นไวน์ที่มีคุณภาพดี และลำดับสุดท้าย Appellation d’Origine Contrôlée (AOC) เป็นไวน์ที่มีคุณภาพดีที่สุดใน

อาทิ Appellation Margaux Contrôlée หมายความว่า เป็นไวน์ที่มีแหล่งที่มาจากเขตมาโก (Margaux) ซึ่งสามารถให้ความมั่นใจได้ว่าไวน์ที่ระบุฉลากเช่นนี้จะมีคุณภาพที่ดีที่สุดและมีที่มาจากแหล่งผลิตนั้นจริง ขณะที่ Appellation Bordeaux Controlée แม้จะยืนยันว่าไวน์ดังกล่าวมีที่มาจากแคว้นบอร์โด แต่แสดงให้เห็นว่า ไวน์ขวดดังกล่าวอาจมีแหล่งที่มาจากหลายหลายเขตในแคว้นบอร์โดซึ่งไม่มีความชัดเจน

ข้อความ “Millésime” หมายถึง ปีที่ผลิต ส่วนข้อความ “Mis en Bouteille” หรือสถานที่บรรจุไวน์ลงขวด อาทิ “Mis en Bouteille au Château” หรือ Bottled at the Château บ่งบอกว่า บรรจุไวน์ในพื้นที่การเพาะปลูก เป็นต้น

ประการสุดท้าย “Wine Name” หรือชื่อทางการค้าของไวน์ อาทิ Château Margaux เป็นไวน์ที่ผลิตในเขตมาโก (Margaux) ซึ่งเป็นเขตที่อยู่ทางตอนเหนือของแคว้นบอร์โด เป็นต้น

สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีแหล่งกำเนิดภายนอกประเทศสหภาพแต่ว่างจำหน่ายในท้องตลาดภายใต้ชื่อที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วนั้น สามารถใช้ข้อความหรือสัญลักษณ์บนฉลากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมาข้างต้นได้ ข้อ 12 (6)¹³⁵ การใช้ข้อความ สัญลักษณ์ หรือคำย่อ

¹³⁵ Regulation (EU) No 182/2011, Article 12 (6) In the Case of Products Originating in Third Countries Marketed under a Name Entered in the Register, the Indications Referred to in Paragraph 3 or the Union Symbols Associated with them may Appear on the Labelling.

ดังที่กล่าวมาข้างต้น จำกัดเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการผลิตภายใต้ระเบียบว่าด้วยการจัดการคุณภาพ (Quality Scheme) เท่านั้น¹³⁶ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยอาจใช้สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดของสินค้าโดยอาจอยู่ในรูปแบบเครื่องหมายร่วม (Collective Marks) เครื่องหมายรับประกัน (Guarantee Marks) หรือเครื่องหมายรับรอง (Certification Marks) บนฉลากผลิตภัณฑ์ควบคู่ไปกับสัญลักษณ์ PDO หรือ PGI ก็ได้ (ข้อ 12 (5))¹³⁷

2.2.4 การเพิกถอนการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สหภาพอาจอนุวัติการนี้เพื่อการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายแหล่งกำเนิด หรือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หากได้ความว่ามีข้อสงสัยในคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ภายใต้เงื่อนไขที่ได้รับการจดทะเบียน (The Conditions of the Specification) หรือไม่มีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนนั้น วางจำหน่ายในท้องตลาดอีกต่อไป¹³⁸ อย่างไรก็ตาม บรรดาประเทศสมาชิกสามารถพิจารณาความเหมาะสมในการบังคับใช้ระเบียบข้อนี้โดยคำนึงถึงผลประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย

---

¹³⁶ Regulation (EU) No 1151/2012, Article 44 (1) Indications, Abbreviations and Symbols Referring to the Quality Schemes may only be Used in Connection with Products Produced in Conformity with the Rules of the Quality Scheme to Which they Apply. This Applies in Particular to the Following Indications, Abbreviations and Symbols:

(a) ‘Protected Designation of Origin’, ‘Protected Geographical Indication’, ‘Geographical Indication’, ‘PDO’, ‘PGI’, and the Associated Symbols, as Provided for in Title II;

¹³⁷ Ibid., Article 12 (5) Without Prejudice to Directive 2000/13/EC, the Collective Geographical Marks Referred to in Article 15 of Directive 2008/95/EC may be Used on Labels, Together with the Protected Designation of Origin or Protected Geographical Indication.

¹³⁸ Regulation (EU) No 182/2011, Article 54.

1. The Commission may, on Its own Initiative or at the Request of any Natural or Legal Person having a Legitimate Interest, Adopt Implementing Acts to Cancel the Registration of a Protected Designation of Origin or of a Protected Geographical Indication or of a Traditional Speciality Guaranteed in the Following Cases:

(a) Where Compliance with the Conditions of the Specification is not Ensured;

(b) Where no Product is Placed on the Market under the Traditional Speciality Guaranteed, the Protected Designation of Origin or the Protected Geographical Indication for at Least Seven Years.

The Commission may, at the Request of the Producers of Product Marketed under the Registered Name, Cancel the Corresponding Registration. Those Implementing Acts shall be Adopted in Accordance with the Examination Procedure Referred to in Article 57 (2).

หลักกฎหมายข้างต้น เป็นที่สังเกตได้ว่าแม้ระเบียบประชาคมยุโรป ข้อ 54 จะบัญญัติหลักการไว้เพียงสั้น ๆ ว่าหากเกิดมีข้อความสงสัยในคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ภายใต้เงื่อนไขที่ได้รับการจดทะเบียนก็ตาม แต่สภาพของข้อ 36 (1) มีบทบังคับให้บรรดาประเทศสมาชิกจำเป็นต้องแต่งตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Competent Authority) หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมคุณภาพสินค้าเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติตามกระบวนการจัดการคุณภาพ (Quality Schemes) โดยต้องตรวจสอบรายละเอียดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Product Specification) ด้วย และเป็นหนึ่งในมาตรการเพื่อคุ้มครองคุณภาพสินค้าก่อนการได้รับความคุ้มครอง ด้วยเหตุนี้หากเกิดกรณีข้อสงสัยตามความในข้อ 54 นี้จึงเข้าข่ายอาจถูกเพิกถอนการจดทะเบียนได้

3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่น

เดิมประเทศญี่ปุ่นให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้สถานที่ของแหล่งกำเนิด (Indications of Places of Origin) และชื่อทางภูมิศาสตร์อื่นใด (Geographical Names) ภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า (Japanese Trademark Act)¹³⁹ โดยมาตรา 3 (1), (iii) บัญญัติห้ามการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ากับสินค้าหรือบริการหากเครื่องหมายการค้านั้น ประกอบด้วยเครื่องหมายที่ระบุสถานที่ แหล่งกำเนิด สถานที่จำหน่าย คุณภาพ วัตถุดิบ ประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ ปริมาณ รูปร่าง (รวมถึงรูปร่างของหีบห่อ) ราคา วิธีการ หรือเวลาที่ทำการผลิต หรือการใช้งาน หรือในกรณีของ บริการ ที่ประกอบด้วย สถานที่ตั้ง คุณภาพ ประสิทธิภาพ ปริมาณ ราคา¹⁴⁰

¹³⁹ กฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศญี่ปุ่น (Japanese Trademark Act) เริ่มบังคับใช้ฉบับแรกคือ กฎหมายฉบับที่ 127 ลงวันที่ 13 เมษายน ค.ศ. 1959 (Act No. 127 of April 13, 1959) และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 55 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 2015 (Act No. 55 of July 10, 2015) และมีผลใช้บังคับวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2016

¹⁴⁰ Japanese Trademark Act 2015, Article 3 (1) Any Trademark to be Used in Connection with Goods or Services Pertaining to the Business of an Applicant may be Registered, Unless the Trademark:

(iii) Consists solely of a Mark indicating, in a Common Manner, in the Case of Goods, the Place of Origin, Place of Sale, Quality, Raw Materials, Efficacy, Intended Purpose, Shape (Including Shape of Packages; the Same shall Apply in Article 26 (1) (ii) and (iii)), the Method or Features Including Time of Production or Use, Quantity, Price, or, in the Case of Services, the location of

สำนักสิทธิบัตรแห่งประเทศญี่ปุ่นได้ตีความถึงเหตุผลของการที่ไม่สามารถจดทะเบียนชื่อทางภูมิศาสตร์ไว้ในข้อกำหนดทรัพย์สินอุตสาหกรรมฉบับที่ 17 (Clauses of Industrial Property Laws) ว่า โดยทั่วไปเครื่องหมายการค้า ที่ประกอบด้วย ชื่อทางภูมิศาสตร์จะใช้แสดงถึงขั้นตอนการผลิตหรือการแปรรูปสินค้าหรือบริการ ดังนั้น จึงไม่เหมาะที่จะอนุญาตให้สิทธิบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เพียงผู้เดียว แต่จำเป็นต้องให้สิทธิแก่บุคคลโดยทั่วไป ดังนั้น จึงไม่เป็นที่ยอมรับว่าเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อทางภูมิศาสตร์จะสามารถแยกแยะความแตกต่างของสินค้าประเภทหนึ่งแยกต่างหากจากสินค้าอื่น ๆ ได้¹⁴¹

นอกจากนี้ กฎหมายเครื่องหมายการค้าฉบับนี้ ยังบัญญัติห้ามการจดทะเบียนเครื่องหมายที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดของไวน์หรือสุราของประเทศญี่ปุ่น หรือของประเทศสมาชิกแห่งองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก เนื่องจากอาจถูกสงสัยหากมีการใช้เครื่องหมายที่มีความเชื่อมโยงกับไวน์หรือสุราที่ไม่ได้มีต้นกำเนิดจากประเทศญี่ปุ่น (มาตรา 4 (xvii))¹⁴²

สำนักสิทธิบัตรแห่งประเทศญี่ปุ่นได้ตีความถึงเหตุผลของการที่ไม่สามารถจดทะเบียนเครื่องหมายที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดของไวน์หรือสุราของประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากความตกลงทริปส์ไม่มีบทบังคับให้ประเทศสมาชิกต้องคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์หรือสุราในประเทศของตน¹⁴³

นอกจากนี้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Competition Prevention Act)¹⁴⁴ ที่บัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการแข่งขันทาง

Provision, Quality, Articles to be Used in such Provision, Efficacy, Intended Purpose, Modes, Method or Features Including Time, Quantity or Price of Provision;

¹⁴¹Tashiro, op. cit., p. 4

¹⁴²Japanese Trademark Act 2015, Article 4 (xvii) is Comprised of a Mark Indicating a Place of Origin of Wines or Spirits of Japan Which has been Designated by the Commissioner of the Patent Office, or a Mark Indicating a Place of Origin of Wines or Spirits of a Member of the World Trade Organization Which is Prohibited by the Said Member from being Used on Wines or Spirits not Originating from the Region of the Said Member, if such a Trademark is Used in Connection with Wines or Spirits not Originating from the Region in Japan or of the Said Member.

¹⁴³Tashiro, op. cit., p. 5.

¹⁴⁴กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Competition Prevention Act) หรือกฎหมายฉบับที่ 47 ลงวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 1993 (Act No. 47 of May 19, 1993) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมายฉบับที่ 54 ลงวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 2015 (Act No. 54 of July 10, 2015) กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับกับเครื่องหมายการค้าด้วย

ธุรกิจที่และการเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม¹⁴⁵ และยังใช้บังคับกับการกระทำที่สร้างความสับสนแก่บุคคลอื่นโดยใช้สิ่งที่ใช้แสดงชื่อของสินค้า หรือสิ่งที่ใช้แสดงถึงการประกอบธุรกิจที่เหมือนหรือคล้ายกันกับสินค้าหรือการประกอบธุรกิจของบุคคลอื่นที่ผู้บริโภคทราบโดยทั่วไป หรือโดยการนำออกแสดงหรือทำให้ปรากฏโดยการโอนสิทธิการส่งออก การนำเข้า หรือการนำออกแสดงผ่านระบบโทรคมนาคม ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชื่อชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายของบุคคลอื่นกับสินค้าหรือธุรกิจของตน¹⁴⁶

สำหรับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันประโยชน์สูงสุดจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมและการทำให้เกิดความสับสนหลงผิด (The Act Against Unjustifiable Premiums and Misleading Representations) เป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งควบคุมไม่ให้มีการระบุคุณภาพ เนื้อหา ราคาของสินค้าและบริการ ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้บริโภค โดยห้ามไม่ให้มีการระบุที่ไม่ตรงหรือคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง สำหรับสินค้าหรือบริการในด้านคุณภาพ มาตรฐาน และราคาหรือเงื่อนไข โดยการกำหนดบทลงโทษแก่บุคคลที่ผูกขาดเพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม¹⁴⁷

---

¹⁴⁵Unfair Competition Prevention Act 2015, Article 1 The Purpose of this Act is to Provide Measures, etc. for the Prevention of Unfair Competition and for the Compensation of Damages Caused by Unfair Competition, in Order to Ensure Fair Competition among Business Operators and Proper Implementation of International Agreements Related thereto, and thereby Contribute to the Sound Development of the National Economy.

¹⁴⁶ibid., Article 2 (1) The Term “Unfair Competition” as Used in this Act Means any of the Following (i) the Act of creating Confusion with another Person's Goods or Business by Using an Indication of Goods or Business (Meaning a Name, Trade Name, Trademark, Mark, Container or Packaging for Goods Pertaining to a Person's Operations, or any other Indication of a Person's Goods or Business; the Same Applies Hereinafter) that is Identical or Similar to the another Person's Indication of Goods or Business that is Well-Known among Consumers as that of the another Person, or by Assigning, Delivering, Displaying for the Purpose of Assignment or Delivery, Exporting, Importing or Providing through a Telecommunications Line those Goods that Use Said Indication;

¹⁴⁷The Act Against Unjustifiable Premiums and Misleading Representations, Article 1 The Purpose of this Act is, in Order to Prevent Inducement of Customers by Means of Unjustifiable Premiums and Misleading Representations in Connection with Transactions of Goods and Services, by Establishing Special Provisions of the Act on Prohibition of Private Monopolization and Maintenance of Fair Trade (Act No. 54 of 1947), to Ensure Fair Competition, and thereby to Protect the Interests of General Consumers.

สภาพบังคับของบรรดากฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีลักษณะโดยทั่วไปที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประกอบกับปัจจุบันมีประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยกฎหมายเฉพาะ มากกว่า 100 ประเทศ ทั่วโลกส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นตรากฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ฉบับใหม่เป็นการเฉพาะขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2014 เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองชื่อการเกษตร ผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ การประมง และผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภค (The Act on Protection of the Names of Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs) หรือเรียกโดยทั่วไปว่า กฎหมายว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (The Geographical Indications Act) โดยมีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 2015¹⁴⁸

การวิจัยในส่วนนี้จึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนเพื่อให้เกิดความชัดเจนของระบบการใช้บังคับกฎหมาย ในส่วนแรกทำการศึกษามาตรการทั่วไปในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และส่วนต่อมาทำการศึกษามาตรการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รายละเอียด ดังนี้

3.1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในส่วนนี้ทำการศึกษาประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจรับจดทะเบียน รายละเอียด ดังนี้

3.1.1 ประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองชื่อการเกษตร ผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ การประมง และผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภค (The Act on Protection of the Names of Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs) หรือกฎหมายว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (The Geographical Indications Act) ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) โดยให้คำจำกัดความ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายถึง ชื่อที่ใช้แสดงผลิตภัณฑ์การเกษตร ผลิตภัณฑ์จากป่า การประมง และผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภค¹⁴⁹ โดยจำกัดเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในสถานที่ ภูมิภาค หรือประเทศ และมีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่น

¹⁴⁸Tashiro, op. cit., p. 27.

¹⁴⁹The Geographical Indications Act, Article 2 (3) The Term “Geographical Indication” as Used in this Act Means the Indication of the Names of Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs (Limited to What can Identify the Matters set Forth in the Respective Items of the Preceding Paragraph by Said Names).

ใดซึ่งสัมพันธ์กับแหล่งภูมิศาสตร์อันเป็นแหล่งผลิตสินค้า¹⁵⁰ ทั้งนี้ โดยอาศัยปัจจัยจากธรรมชาติ (Natural Factor) อาทิ ภูมิอากาศ ดิน และปัจจัยจากมนุษย์ (Human Factor) อาทิ กรรมวิธีการผลิตที่ตกทอดมาสู่คนยุคปัจจุบัน¹⁵¹

หากเปรียบเทียบกับระเบียบประชาคมยุโรปแล้ว พบว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามคำจำกัดความของกฎหมายประเทศญี่ปุ่นอาจตีความในบริบทของระเบียบประชาคมยุโรปในลักษณะเป็นชื่อแหล่งกำเนิด (PDO) ได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมของแหล่งกำเนิด การคัดสรรวัตถุดิบ และเงื่อนไขการบรรจุหีบห่อ เป็นต้น

3.1.2 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 3 (2) กำหนดบทลงโทษต่อบุคคลที่ใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิ่งที่คล้าย (Similar Indication) กับชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว

กรณีข้างต้นแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ประการ คือ การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วประการหนึ่ง ส่วนอีกประการหนึ่งคือการใช้สิ่งคล้ายกับชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว

ประการแรก การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว

¹⁵⁰The Geographical Indications Act, Article 2 (2) The Term “Specific Agricultural, Forestry and Fishery Product and Foodstuff” as Used in this Act Means any Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs falling under the Following Items:

(i) Products Produced in a Specific Place, Region or Country; and

(ii) Products Whose Quality, Reputation or other Established Characteristic (Hereinafter Simply Referred to as “Characteristic”) is Essentially Attributable to the Place of Production Specified in the Preceding Item.

¹⁵¹Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries, **Geographical Indication (GI) Protection System in Japan** [Online], available URL: http://www.maff.go.jp/e/japan_food/gi_act/index.html, 2019 (January, 28).

ตัวอย่าง การใช้สัญลักษณ์เครื่องหมายวงกลม 2 วง “〇〇” หมายถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์¹⁵² และอักษรภาษาญี่ปุ่นแบบฮิรางานะ (Hiragana Characters) คำว่า “りんご” อ่านออกเสียงว่า “ริงโงะ” หมายถึง ผลแอปเปิล” เมื่อนำทั้งสองส่วนมาประกอบเข้ากันเป็นคำว่า “〇〇りんご” ของสินค้าแอปเปิลแดงที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วมาใช้กับสินค้าแปรรูปน้ำแอปเปิลเขียวที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียน หรือใช้กับสินค้าพายไส้แอปเปิลเขียวที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียน เช่นนี้เป็นการต้องห้ามไม่สามารถใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แอปเปิลแดง ดังแสดงในภาพที่ 8

ภาพที่ 8 การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าแปรรูป

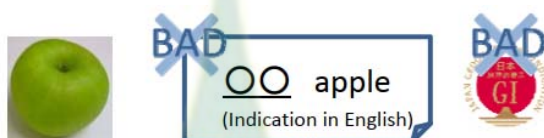
ประการที่สอง การใช้สิ่งคล้ายกับชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่อยู่ในหมวดหมู่ (Classification) เดียวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว

คำว่า สิ่งที่คล้ายกัน (Similar Indication) หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความยากลำบากในการแยกแยะสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วกับสินค้าอื่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สิ่งที่ใช้แสดงให้ปรากฏ และการออกเสียง ทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าประเภทเดียวกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว¹⁵³

¹⁵² สัญลักษณ์เครื่องหมายวงกลม 2 วง “〇〇” ที่ปรากฏในงานวิจัยเล่มนี้เป็นการสื่อให้เห็นถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ สำหรับอักษรภาษาญี่ปุ่นแบบฮิรางานะ (hiragana characters) คำว่า “りんご” อ่านออกเสียงว่า “ริงโงะ” หมายถึง ผลแอปเปิล”

¹⁵³ Ordinance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries No. 58 of 2015, Article 2.

ตัวอย่าง การใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ “○○ Apple” กับแอปเปิลผลสีเขียว ซึ่งเป็นการแปลมาจากภาษาญี่ปุ่นคำว่า “○○ りんご”¹⁵⁴ ซึ่งแปลว่าแอปเปิล ซึ่งเป็นสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับแอปเปิลผลสีแดงแล้ว เช่นนี้ต้องห้ามไม่ให้มีการใช้ชื่อดังกล่าว เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงบริบททางสังคมของญี่ปุ่น (Light of General Social Terms) จึงถือว่าเป็นการใช้สิ่งทีคล้ายกับชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว ต้องห้ามไม่ได้รับความคุ้มครอง¹⁵⁵ ดังแสดงในภาพที่ 9

ภาพที่ 9 การใช้คำแปลภาษาอังกฤษกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนในภาษาญี่ปุ่น

ขณะที่การใช้ชื่อคำว่า “○○ りんご”¹⁵⁶ ในรูปแบบอักษรฮิรางานะ (Hiragana Characters) ซึ่งได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับแอปเปิลผลสีแดง แต่การใช้ชื่อในภาษาญี่ปุ่นโดยใช้รูปแบบอักษรคะตะคะนะ (Katakana Characters) คำว่า “○○ リンゴ” หรือในรูปแบบอักษรคันจิ (Kanji Characters) คำว่า “○○ 林檎”¹⁵⁷ ซึ่งหมายความว่า ผลแอปเปิล สามารถใช้ได้กับสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว เนื่องจากเป็นการแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานทางสังคมโดยทั่วไปของประเทศญี่ปุ่น (Light of General Social Norms) แต่หากนำไปใช้กับผลแอปเปิลสีเขียวแม้จะอยู่ในหมวดหมู่เดียวกันแต่เมื่อแอปเปิล

¹⁵⁴ สัญลักษณ์เครื่องหมายวงกลม 2 วง “○○” ที่ปรากฏในงานวิจัยเล่มนี้เป็นการสื่อให้เห็นถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ สำหรับอักษรภาษาญี่ปุ่นแบบฮิรางานะ (hiragana characters) คำว่า “りんご” อ่านออกเสียงว่า “ริงโงะ” หมายถึง ผลแอปเปิล”

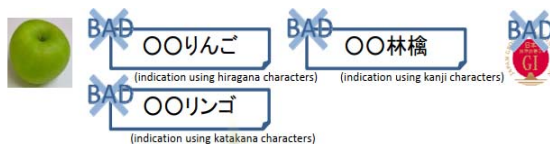
¹⁵⁵ Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries, **Geographical Indication (GI) Protection System in Japan.**

¹⁵⁶ สัญลักษณ์เครื่องหมายวงกลม 2 วง “○○” ที่ปรากฏในงานวิจัยเล่มนี้เป็นการสื่อให้เห็นถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ สำหรับอักษรภาษาญี่ปุ่นแบบฮิรางานะ (hiragana characters) คำว่า “りんご” อ่านออกเสียงว่า “ริงโงะ” หมายถึง ผลแอปเปิล”

¹⁵⁷ เรืองเดียวกัน.

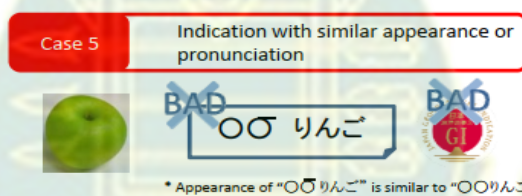
สีเขียวไม่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ย่อมต้องห้ามการใช้ชื่อข้างต้น¹⁵⁸
 ดังแสดงในภาพที่ 10

ภาพที่ 10 การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบการเขียนในภาษาญี่ปุ่นที่แตกต่างกัน

เมื่อใช้กับสินค้าที่ไม่ได้รับการจดทะเบียน

ตัวอย่าง การใช้ ○○ りんご¹⁵⁹ กับแอปเปิลผลสีเขียว ซึ่งออกเสียงคล้ายกันและเป็นสินค้าในหมวดหมู่เดียวกับชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว คำว่า “○○りんご”¹⁶⁰ ซึ่งแปลว่า แอปเปิล ซึ่งเป็นสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับแอปเปิลสีแดงแล้ว เช่นนี้ คำว่า ○○ りんご¹⁶¹ จึงต้องห้ามไม่ได้รับความคุ้มครอง ดังแสดงในภาพที่ 11

ภาพที่ 11 การใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันในหมวดหมู่สินค้าเดียวกันกับสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว

¹⁵⁸ Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries, **Geographical Indication (GI) Protection System in Japan.**

¹⁵⁹ สัญลักษณ์เครื่องหมายวงกลม 2 วง “○○” ที่ปรากฏในงานวิจัยเล่มนี้เป็นการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ สำหรับอักษรภาษาญี่ปุ่นแบบฮิรางานะ (Hiragana Characters) คำว่า “りんご” อ่านออกเสียงว่า “ริงโงะ” หมายถึง ผลแอปเปิล”

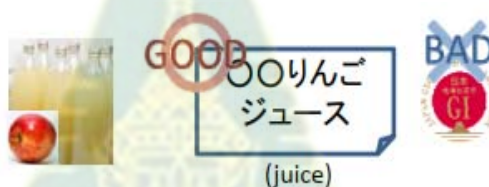
¹⁶⁰ เรื่องเดียวกัน.

¹⁶¹ เรื่องเดียวกัน.

อย่างไรก็ดี มาตรา 3 (2) (i), (ii) บัญญัติให้กรณีดังต่อไปนี้ สามารถใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้เช่นเดียวกัน ได้แก่

3.1.2.1 เมื่อบุคคลใดใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าเกษตร ป่าไม้และผลิตภัณฑ์ประมงและอาหาร หรือสิ่งบ่งชี้ที่คล้ายคลึงกันในการเกษตร การผลิต หรือแปรรูปโดยใช้วัตถุดิบหรือส่วนผสมหลักที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว หรือใช้บนบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเหล่านั้น เป็นต้น (มาตรา 3 (2) (i))

ตัวอย่าง การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน คำว่า “○○りんご”¹⁶² ของสินค้าแอปเปิลผลสีแดง กับน้ำแอปเปิลซึ่งเป็นสินค้าแปรรูปที่ได้จากผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ดังแสดงในภาพที่ 12 เช่นนี้สามารถกระทำได้ ตามมาตรา 3 (2) (i)

ภาพที่ 12 การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนในสินค้าแปรรูป

3.1.2.2 เมื่อเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้ยื่นจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก่อนวันที่จะมีการจดทะเบียนกลุ่มผู้ผลิต ตามมาตรา 6 หรือบุคคลที่มีสิทธิใช้เครื่องหมายการค้าจดทะเบียนสำหรับแสดงสินค้าหรือบริการ (มาตรา 3 (2) (ii))¹⁶³

¹⁶²สัญลักษณ์เครื่องหมายวงกลม 2 วง “○○” ที่ปรากฏในงานวิจัยเล่มนี้เป็นการใช้เพื่อให้เห็นถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ สำหรับอักษรภาษาญี่ปุ่นแบบฮิรางานะ (Hiragana Characters) คำว่า “りんご” อ่านออกเสียงว่า “ริงโงะ” หมายถึง ผลแอปเปิล

¹⁶³The Geographical Indications Act, Article 3 (2), (ii) When the Holder of Trademark Right of a Registered Trademark (Meaning the Registered Trademark Prescribed in Article 2, Paragraph (5) of the Trademark Act (Act No. 127 of 1959); the Same Applies hereafter) Pertaining to an Application for Registration Filed before the Date of the Registration Provided by Article 6 (when there has been any Registration of Change to Article 16, Paragraph (1) with Regard to the Information set Forth in Article 7, Paragraph (1), Item (iii) Pertaining to Said Registration, the Day of Registration of Said Change; the Same Applies in the Following Item and Item (iv)) or any other Person Who has the Right to Use

กรณีที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับการจดทะเบียนโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของเครื่องหมายการค้าซึ่งมีชื่อที่เหมือนหรือคล้ายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว เมื่อบรรดาผู้ผลิตสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะนำชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้กับสินค้าไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของเครื่องหมายการค้าอีก¹⁶⁴

3.1.2.3 บุคคลที่มีสิทธิใช้เครื่องหมายการค้าก่อนวันที่มีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้น (มาตรา 3 (2) (iii))

3.1.2.4 บุคคลที่ใช้ชื่อที่เหมือนกับชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในผลิตภัณฑ์เกษตรหมวดหมู่เดียวกันโดยเจตนาสุจริตหรือบุคคลที่ได้รับสินค้าเกษตรจากบุคคลที่มีสิทธิใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ย่อมมีสิทธิใช้ชื่อนั้นต่อไป มาตรา 3 (2) (iv)¹⁶⁵ กล่าวคือ หากกรณีที่บุคคลใดใช้ชื่อเหมือนหรือคล้ายกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยสุจริตก่อนที่จะได้รับการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ บุคคลนั้นจะได้รับอนุญาตให้ใช้ชื่อดังกล่าวต่อไปหลังจากมีการจดทะเบียนชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว แต่ถ้าก่อให้เกิดความเสียหายต่อกลุ่มผู้ผลิต

(Meaning Use as Prescribed in Article 2, Paragraph (3) of Said Act; Hereinafter the Same Applies in this Item and the Following Item) Said Registered Trademark Pursuant to the Articles of Said Act Uses Said Registered Trademark for Designated Goods or Designated Services (Meaning the Goods or Services Designated Pursuant to the Provisions of Article 6, Paragraph (1) of Said Act) Pertaining to such Registration of Trademark.

¹⁶⁴Intellectual Property Division, **Geographical Indication Protection System Guidelines for the Use of Geographical Indications** [Online], available URL: http://www.maff.go.jp/j/shokusan/gi_act/index.htm, 2019 (January, 19).

¹⁶⁵The Geographical Indications Act, Article 3 (2), (iv) when, before the Date of Registration, without the Purpose of Obtaining an Wrongful gain, the Purpose of causing Damages to others, or any other Wrongful Purpose, a Person Who has Affixed an Indication with the Identical Name as the Geographical Indication Pertaining to the Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs or an Indication Similar thereto on Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs, Which belongs to the Classification to Which the Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Pertaining to the Registration belongs or on Its Package, etc., or a Person Who has Assumed the Business, continues to Affix the Indication on Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs or their Package, etc.; or, When a Person Who has Directly or Indirectly Received Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs (Limited to those that the Indication is Affixed on the Product or Its Package, etc.) from such a Person Affixes the Indication on Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs or Its Package, etc.; or

กลุ่มผู้ผลิตสามารถยื่นคำขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือเรียกชื่อค่าเสียหาย หรือเรียกชื่อให้หยุดการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีมาก่อนนั้นได้¹⁶⁶

3.1.3 ผลของการได้รับความคุ้มครอง

บรรดาผู้ประกอบการผลิตซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ผลิต มีสิทธิใช้คำว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) บนสินค้า หรือบรรจุภัณฑ์ หากสินค้าได้รับการจดทะเบียนแล้ว (มาตรา 3 (1))¹⁶⁷ ผลโดยตรงย่อมเกิดขึ้นกับบุคคลใด ๆ ที่อาจใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือเครื่องหมายที่จดทะเบียนเกี่ยวกับสินค้าเกษตร หรือเรียกว่า GI Mark อาจถูกจำกัดสิทธิในการทำให้ปรากฏซึ่งเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือเครื่องหมายการค้า บนผลิตภัณฑ์หรือฉลาก¹⁶⁸

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 3 กล่าวโดยสรุปได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว (Registered GIs) สามารถนำออกใช้ประโยชน์ได้เฉพาะกรณีที่ถูกกฎหมาย กำหนดเงื่อนไขไว้ 2 ประการ ดังนี้¹⁶⁹

3.1.3.1 กรณีการนำชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ติดหรือแสดงบนผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์จากป่า การประมง และผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภค หรือการใช้ติดหรือแสดงบนบรรจุภัณฑ์ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ (i) สินค้านั้น ผลิตโดยผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มบุคคลที่ได้รับการจดทะเบียนผู้ผลิตแล้ว และ (ii)

¹⁶⁶ Intellectual Property Division, **Geographical Indication Protection System Guidelines for the Use of Geographical Indications.**

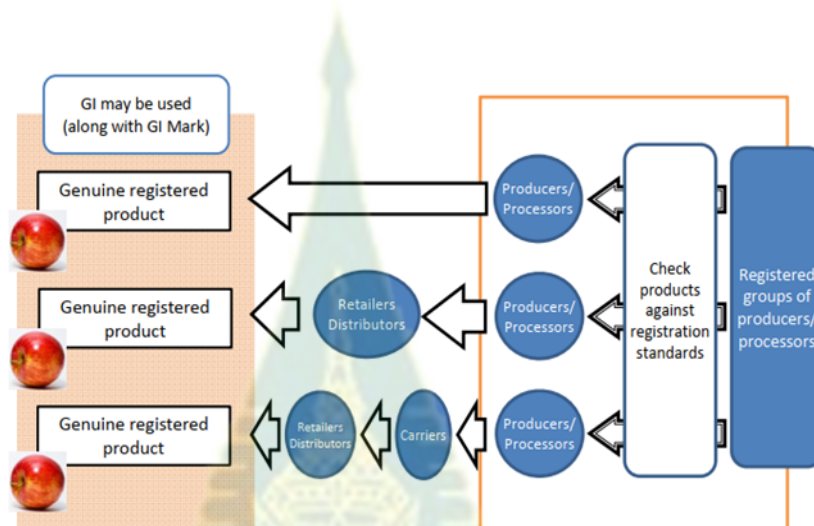
¹⁶⁷ The Geographical Indications Act, Article 3 (1) A Producer as a Member of a Group of Producers Which has Received a Registration Pursuant to Article 6 (Simply Referred to as “Registration” in the Following Paragraph (Excluding Item (ii)) and Paragraph (1) of the Following Article (Including a Group of Producers that has Received a Registration of Change to Article 15, Paragraph (1); Hereinafter Referred to as a “Registered Group of Producers”) may Affix a Geographical Indication on the Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs or their Package, Container or Invoice (Hereinafter Referred to as “Package, etc.”) if the Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Produced by the Producer are Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Pertaining to the Registration Prescribed in Article 6. The Same Applies to a Person Who has Directly or Indirectly Received Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs from Said Producer.

¹⁶⁸ Intellectual Property Division, **Geographical Indication Protection System Guidelines for the Use of Geographical Indications.**

¹⁶⁹ Ibid.

บรรดาขั้นตอนการผลิตอยู่ภายใต้การจัดการตามมาตรฐานของกลุ่มผู้ผลิต (Registration Standards) และ

3.1.3.2 บุคคลที่มีสิทธิใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ บรรดาผู้ผลิตที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม และบรรดาบุคคลที่ได้รับผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตหรือผู้ค้าปลีกรายย่อยไม่ว่าได้รับสินค้านั้นมาโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

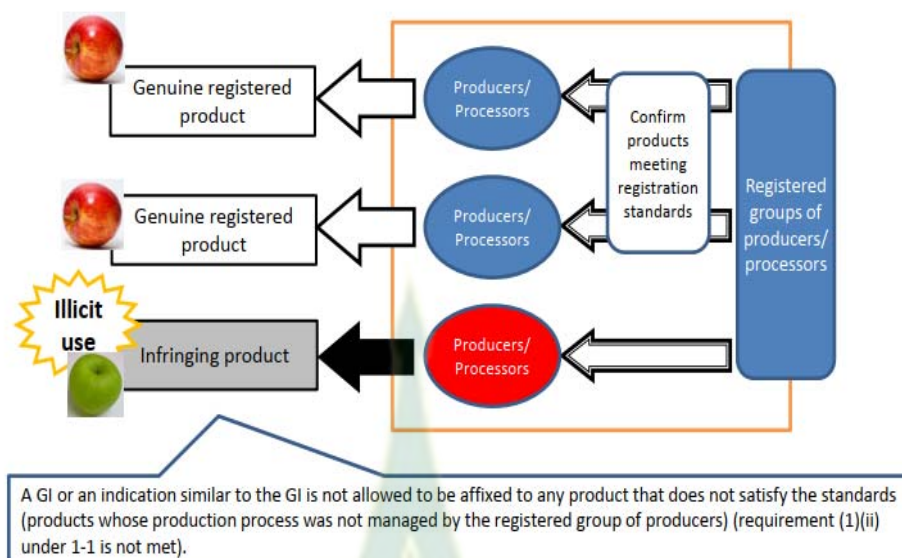

ภาพที่ 13 เงื่อนไขการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ที่มา: Intellectual Property Division, **Geographical Indication Protection System Guidelines for the Use of Geographical Indications** [Online], available URL: http://www.maff.go.jp/j/shokusan/gi_act/index.htm, 2019 (January, 19).

จากภาพที่ 13 พบว่า การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายต้องเริ่มต้นจากการจดทะเบียนกลุ่มผู้ประกอบการผลิตและการจดทะเบียนมาตรฐานสินค้าเพื่อการควบคุมคุณภาพและบรรดาผู้ประกอบการผลิตต้องผลิตสินค้าภายใต้มาตรฐานเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้จึงส่งผลให้บรรดาผู้ประกอบการผลิต ผู้จัดจำหน่าย หรือผู้ค้าปลีก สามารถใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI Mark ได้ โดยไม่สามารถใช้เครื่องหมายกับสินค้าที่อยู่ระหว่างการผลิตได้

ดังนั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนภายใต้กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น จึงต้องประกอบด้วย ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI Mark) ควบคู่กัน

ภาพที่ 14 การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ถูกต้อง¹⁷⁰

ที่มา: Intellectual Property Division, **Geographical Indication Protection System Guidelines for the Use of Geographical Indications** [Online], available URL: http://www.maff.go.jp/j/shokusan/gi_act/index.htm, 2019 (January, 19).

ในทางกลับกัน จากภาพที่ 14 พบว่า หากผู้ประกอบการผลิตรายได้แม้จะเข้าร่วมกลุ่มผู้ผลิตแต่ไม่ปรากฏหลักฐานการเข้าร่วมจดทะเบียนมาตรฐานการผลิตสินค้า แม้ขั้นตอนการผลิตจะกระทำถูกต้องตามภูมิปัญญาที่ตกทอดมาก็ไม่สามารถใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI Mark ได้ และสินค้านี้จึงถือว่าเป็นสินค้าที่ละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Infringing Product)

3.2 มาตรการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นบัญญัติหลักเกณฑ์การควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก่อนการจดทะเบียนและภายหลังที่ได้รับการจดทะเบียน

¹⁷⁰ Intellectual Property Division, **Geographical Indication Protection System Guidelines for the Use of Geographical Indications**.

แล้วอย่างชัดเจน จึงเป็นฐานสำคัญสำหรับการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการตามกฎหมายไทย รายละเอียด ดังนี้

3.2.1 การยื่นขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กลุ่มผู้ผลิตซึ่งอยู่ในขั้นตอนหรือกระบวนการจัดการผลิต (Production Process Management) มีอำนาจในการยื่นคำขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้¹⁷¹ (มาตรา 6) โดยจำเป็นต้องกรอกรายละเอียดในแบบฟอร์มคำขอจดทะเบียน (Written Application) ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง (the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries) ประกาศในพระราชกฤษฎีกา รายละเอียด ดังนี้¹⁷² (มาตรา 7 (1))

---

¹⁷¹The Geographical Indications Act, Article 6 A Group of Producers that Conducts Production Process Management may, if the Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Concerning Which the Group has Created a Specification is Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs, have Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Registered by the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries.

¹⁷²Ibid., Article 7 (1) A Group of Producers that Intends to Receive a Registration Prescribed in the Preceding Article (Excluding Article 15, 16, Paragraphs (2) and (3) of Article 17, and Article 22, Paragraph (1), Item (i), (d); Hereinafter Simply Referred to as a “Registration”) must Submit a Written Application Specifying the Following Information to the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries, Pursuant to Ordinance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries:

- (i) the Name and Address of the Group of Producers, and the Name of Its Representative (if It is a Group of Producers without Legal Personality, Its Representative or Administrator);
- (ii) the Classification of Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs;
- (iii) the Name of Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs;
- (iv) the Place of Production of Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs;
- (v) the Characteristic of Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs;
- (vi) the Method of Production of Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs;
- (vii) in Addition to What is set Forth from Item (ii) to the Preceding Item, other Necessary Matters to Identify Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs;
- (viii) in Addition to What is set Forth from Item (ii) to the Preceding Item, Matters as Provided for by Ordinance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries with Regard to Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs; and

1) ชื่อและที่อยู่ของบรรดากลุ่มผู้ผลิต และกรณีกลุ่มผู้ผลิตเป็นนิติบุคคล ต้องระบุรายชื่อของตัวแทนนิติบุคคล

2) การระบุมวตหมู่ของสินค้า (Classification)

3) ชื่อของสินค้าที่ขอรับการจดทะเบียน

4) สถานที่ผลิตสินค้าที่ขอรับการจดทะเบียน

5) คุณลักษณะเฉพาะของสินค้าที่ขอรับการจดทะเบียน

6) กรรมวิธีการผลิตสินค้า

7) นอกจากการระบุมวตหมู่ของสินค้าแล้ว ยังสามารถระบุรายละเอียดอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการบ่งบอกถึงตัวสินค้านั้น

8) รายละเอียดอื่น ๆ ที่กระทรวงเกษตร ผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ การประมง ประกาศในพระราชกฤษฎีกา

9) รายละเอียดอื่น ๆ ที่รัฐมนตรีกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงประกาศ ในพระราชกฤษฎีกา

อย่างไรก็ดี กฎหมายกำหนดให้ผู้ยื่นคำขอจำต้องแนบเอกสารสำคัญพร้อม คำขอจดทะเบียน ดังนี้¹⁷³ (มาตรา 7 (2))

1) รายละเอียดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Specification)

2) ระเบียบว่าด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนการจัดการผลิต (Production Process Management Rules) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ขั้นตอนการควบคุมคุณภาพก่อน การจดทะเบียน

3) เอกสารที่รัฐมนตรีกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงประกาศในพระราช กฤษฎีกา

(ix) in Addition to What is set Forth in the Preceding Items, Matters as Provided by Ordinance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries

¹⁷³The Geographical Indications Act, Article 7 (2) The Following Documents must be Attached to the Written Application of the Preceding Paragraph:

(i) the Specification;

(ii) the Rules Regarding the Method of Production Process Management (Hereinafter Referred to as the “Production Process Management Rules”); and

(iii) in Addition to What is set Forth in the Preceding Two Items, Documents Provided for by Ordinance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries.

เมื่อรัฐมนตรีกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง ได้รับเอกสารคำขอจดทะเบียนพร้อมเอกสารแนบท้ายข้างต้น ให้รัฐมนตรีประกาศโฆษณาให้สาธารณชนได้รับทราบรายละเอียดคำขอจดทะเบียนดังกล่าวและข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น (มาตรา 8 (1))¹⁷⁴ โดยทำการประกาศโฆษณาเป็นระยะเวลา 2 เดือน นับแต่วันที่มีการประกาศโฆษณา (มาตรา 8 (2))¹⁷⁵

เมื่อรัฐมนตรี ได้พิจารณาตรวจสอบเอกสารคำขอจดทะเบียนพร้อมเอกสารแนบ รวมถึงดำเนินการเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญกรณีที่ไม่มีความคัดค้านการจดทะเบียนตามความในมาตรา 11 แล้ว รัฐมนตรีจำเป็นต้องรับจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น (มาตรา 12 (1))¹⁷⁶ โดยการจดทะเบียนต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับ (มาตรา 12 (2))¹⁷⁷

- 1) ลำดับและวันที่ที่รับจดทะเบียน
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดในคำขอจดทะเบียน ตามมาตรา 7 (ii) ถึง (viii)

และ

- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดในคำขอจดทะเบียน ตามมาตรา 7 (i)

¹⁷⁴The Geographical Indications Act, Article 8 (1) When the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries has Received an Application for Registration, the Minister must Make a Public Notice of the Information set Forth in Items (i) to (viii) of Paragraph (1) of the Preceding Article and any other Necessary information, Except When Registration is Refused Pursuant to the Provisions of Article 13, Paragraph (1) (Limited to the Part Pertaining to Item (i)).

¹⁷⁵Ibid., Article 8 (2) The Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries must Make the Written Application in Paragraph (1) of the Preceding Article and the Documents set Forth in Items (i) and (ii) of Paragraph (2) of Said Article Available for Public Inspection for 2 Months from the Date of the Public Notice under the Provisions of the Preceding Paragraph.

¹⁷⁶Ibid., Article 12 (1) When the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries has Received an Application for Registration (Excluding the Cases set Forth in Article 8, Paragraph (1)) and Finished the Procedures under the Provisions of Said Article to the Preceding Article, the Minister must Register the Application, Except When Registration is Refused Pursuant to the Provisions in Paragraph (1) of the Following Article.

¹⁷⁷Ibid., Article 12 (2) Registration is to be Made by Specifying the Following Information in the Register of Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs:

- (i) the Number and Date of Registration;
- (ii) the Information set Forth in Article 7, Paragraph (1), Items (ii) to (viii); and
- (iii) the Information set Forth in Article 7, Paragraph (1), Item (i).

รัฐมนตรีต้องส่งเอกสารแจ้งไปยังกลุ่มผู้ผลิตซึ่งเป็นผู้ยื่นคำขอจดทะเบียน และประกาศแก่สาธารณชนโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 12 (13))¹⁷⁸

อย่างไรก็ดี รัฐมนตรีจำเป็นต้องปฏิเสธคำขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริง ดังนี้ (มาตรา 13)

1) บรรดา กลุ่มผู้ผลิตถูกเพิกถอนการจดทะเบียน (Revocation of Registration) ตามความในมาตรา 22 (1) และยังไม่พ้นกำหนด 2 ปี นับแต่ถูกเพิกถอน หรือเมื่อตัวแทนของบรรดา กลุ่มผู้ผลิต รวมถึงตัวแทนหรือผู้ดูแลกลุ่มผู้ผลิตถูกคำพิพากษาตามกฎหมายนี้ และระยะเวลายังไม่พ้นกำหนด 2 ปี หรือเป็นกรณีที่ตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตถูกเพิกถอนการจดทะเบียนภายใน 30 วัน ก่อนการเพิกถอนการจดทะเบียน แต่ยังไม่พ้นกำหนด 2 ปี นับแต่ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน¹⁷⁹

2) เมื่อกระบวนการหรือขั้นตอนการจัดการผลิต หรือการควบคุมคุณภาพ ก่อนการจดทะเบียน (Production Process Management) แตกต่างไปจากที่ระบุมาในเอกสารคำขอจดทะเบียน หรือกระบวนการหรือขั้นตอนการจัดการผลิตไม่สอดคล้องกับมาตรฐานที่ตราไว้ในพระราชกฤษฎีกา หรือเมื่อบรรดา กลุ่มผู้ผลิตไม่มีเงินทุนสนับสนุนเพียงพอสำหรับ

¹⁷⁸The Geographical Indications Act, Article 12 (3) When the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries, has Made Registration, the Minister must Notify It to the Group of Producers that Made the Application for Registration and also Publicly Notify Matters Provided for by Ordinance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries. น

¹⁷⁹Ibid., Article 13 (1) The Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries must Refuse Registration in the Following Cases:

(i) When the Group of Producers Falls under any of the Following:

(a) When the Group of Producers has had Its Registration revoked Pursuant to the Provisions of Article 22, Paragraph (1), and 2 Years have not Elapsed yet from the Date of the Revocation; or

(b) When an Officer of the Group (Including the Representative or Administrator of a Group of Producers without Legal Personality; The Same Applies to 2) Falls under any of the Following:

1. a Person Who was Sentenced Pursuant to any Provisions of this Act, if a Period of 2 Years has not yet Elapsed from the Date on Which the Person Served out the Sentence or was Exempted from the Execution of the Sentence; or

2. in the Case of a Group of Producers Whose Registration was revoked Pursuant to the Provisions of Article 22, Paragraph (1), a Person Who was an Officer of the Group of Producers within 30 Days before the Revocation, without Exceeding 2 Years after the Revocation;

ดำเนินการ หรือเมื่อระบบที่จำเป็นสำหรับการระบวนการควบคุมคุณภาพการผลิตไม่ได้รับการกำหนดไว้อย่างแท้จริง¹⁸⁰

3) เมื่อสินค้าที่ขอจดทะเบียนไม่เป็นไปตามข้อกำหนดตามรายละเอียดผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ ไม่ใช่สินค้าที่ผลิตในสถานที่ ภูมิภาค หรือประเทศ และไม่ได้มีคุณภาพชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นใดซึ่งสัมพันธ์กับแหล่งภูมิศาสตร์อันเป็นแหล่งผลิตสินค้านั้น¹⁸¹

4) เมื่อชื่อผลิตภัณฑ์เป็นคำสามัญ หรือเป็นชื่อที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว และเป็นเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับผลิตภัณฑ์

---

¹⁸⁰The Geographical Indications Act, Article 13 (1) The Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries must Refuse Registration in the Following Cases:

(ii) When the Production Process Management Falls under any of the Following:

(a) When the Information set Forth in Items (ii) to (viii) of Said Paragraph as Provided in the Specification Attached to the Written Application in Paragraph (1) of Said Article Pursuant to the Provisions of Article 7, Paragraph (2) are Different from the Information Specified in Said Written Application;

(b) When the Method of Production Process Management Provided for by the Production Process Management Rules does not Accord with the Standards Provided by Ordinance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries as a Way Necessary to Ensure that the Production conducted by a Producer as a Member of Said Group of Producers Accords with the Specification;

(c) When the Group of Producers do not have Sufficient financial Basis to conduct accurate and Smooth Production Process Management; or

(d) When a System Necessary to Ensure Fair conduct of Production Process Management is Found not to be Established;

¹⁸¹Ibid., Article 13 (1) The Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries must Refuse Registration in the Following Cases:

(iii) When the Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs (Referred to as “Agricultural, Forestry and Fishery Product and Foodstuff Applied for” in the Following Items) Pertaining to Application for Registration Falls under any of the Following:

(a) When the Product is not Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs; or

(b) When all or Part of the Product Falls under Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Pertaining to Registration;

ทางการเกษตร ป่าไม้ และการประมงเช่นกัน หรือเป็นเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับการบริการ เกี่ยวกับการเกษตร ป่าไม้ และประมง¹⁸²

3.2.2 มาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

มาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นขั้นตอนสำคัญจากกระบวนการควบคุม คุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกวัตถุดิบโดยกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติกระบวนการควบคุมคุณภาพก่อนขอจดทะเบียน และกระบวนการควบคุมคุณภาพ ภายหลังการจดทะเบียน รายละเอียด ดังนี้

3.2.2.1 การควบคุมคุณภาพก่อนขอจดทะเบียน

ประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพก่อนขอ จดทะเบียน (Production Process Management) โดยบัญญัติให้กลุ่มผู้ผลิตต้องแสดงหลักฐาน ขณะยื่นคำร้องขอรับความคุ้มครองว่าได้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพสินค้า ก่อนการจดทะเบียนตามมาตรา 7 (2) (ii) ดังที่ศึกษามาในตอนต้น โดยเอกสารคำอธิบาย ข้อสังเกตขั้นตอนการยื่นขอคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Explanation Note for GI Application Process) ที่จัดทำขึ้นโดยกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง ได้กำหนดแบบฟอร์มรายการ ที่ผู้ประกอบการต้องดำเนินการให้ครบถ้วน ดังแสดงในภาพที่ 15

---

¹⁸²The Geographical Indications Act, Article 13 (1) The Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries must Refuse Registration in the Following Cases:

(iv) When the Name of the Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Applied for Falls under any of the Following:

(a) When the Name is a Generic Term or When the Information set Forth in the Items of Article 2, Paragraph (2) Regarding Said Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Applied for cannot be Specified by the Name; or

(b) When the Name is the Identical with or Similar to the Following Registered Trademark:

1. a Registered Trademark Pertaining to the Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Applied for or a Product Similar thereto; or

2. a Registered Trademark Pertaining to a service Related to the Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Applied for or a Product Similar thereto.

Production Process Management Rule	
	yy/mm/dd
1 A group of producers Domicile or residence (phonetic): (zip code) Name (phonetic): Name of its representative: Website address:	} Prepare this section per each producers' group
2 Classification of the applied product Classification: Detailed Classification:	
3 Names(s) of the applied product Name (phonetic):	} Transcribe the descriptions from the Application Form
4 Amendment of Specification	(4-2)
5 Confirmation of conformity to Specification	(4-3)
6 Guidance for a producer who fails to comply with Specification	(4-4)
7 Confirmation of use of GI and GI mark	(4-5)
8 Guidance for producer who does not use GI and/or GI mark pursuant to the GI Act	(4-6)
9 Annual report concerning confirmation results	(4-7)
10 Preservation of the Annual report	(4-8)
11 Contact point Domicile or residence: Name: Name of the person who is responsible for the application and his/her position: Phone number: Fax number: E-mail address:	

ภาพที่ 15 ขั้นตอนการควบคุมคุณภาพก่อนขอจดทะเบียน

จากภาพที่ 15 ข้างต้น เอกสารแสดงขั้นตอนการควบคุมคุณภาพก่อนการรับจดทะเบียน 11 รายการ¹⁸³ ดังนี้

- 1) ชื่อ ที่อยู่ของบรรดากลุ่มผู้ผลิตหรือตัวแทน
- 2) หมวดยี่ห้อของสินค้า
- 3) ชื่อของสินค้า
- 4) การแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Amendment of Specification) สามารถกระทำได้ที่ มาตรา 16 (1) ซึ่งจำกัดเฉพาะการแก้ไขรายละเอียดเกี่ยวกับหมวดยี่ห้อของสินค้าตามรายละเอียดในพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 7 (1) (ii) ประกอบ มาตรา 16 (1)) ชื่อของสินค้าที่ขอรับความคุ้มครอง (มาตรา 7 (1) (iii)) ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของสินค้าต้องได้รับการจดทะเบียนด้วย

¹⁸³ Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, **Explanation Note for GI Application Process** [Online], available URL: http://www.maff.go.jp/e/policies/intel/gi_act/attach/pdf/index-1.pdf, 2019 (January 12).

5) การยืนยันความสอดคล้องของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Confirmation of Conformity to Specification) กลุ่มผู้ผลิตต้องอธิบายยืนยันแหล่งผลิต คุณลักษณะของสินค้า กระบวนการผลิต

ตัวอย่าง การยืนยันประเภทสินค้า (Confirmation of Variety) สินค้า A ถูกผลิตโดยกลุ่มผู้ผลิต ซึ่งเป็นสมาชิกตามกฎหมาย การผลิตได้รับการบันทึก และกลุ่มผู้ผลิตจะดำเนินการตรวจสอบผู้ผลิตตามรายการที่บันทึกไว้ในวันนั้น เป็นต้น

การยืนยันกระบวนการผลิต (Confirmation of Production Method) กลุ่มผู้ผลิตจะดำเนินการตรวจสอบและติดตามผู้ผลิตถึงกระบวนการผลิตจากรายงานประจำเดือน ซึ่งรายงานดังกล่าวจะกล่าวถึงแหล่งผลิต ประวัติที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต โดยกลุ่มผู้ผลิตสามารถลงพื้นที่ตรวจสอบได้

การยืนยันมาตรฐานการขนส่งและการรายงานสินค้าเมื่อถึงปลายทาง (Confirmation of Shipment Standard and Final Product) กลุ่มผู้ผลิตจะดำเนินการตรวจสอบรายการยืนยันประเภทสินค้าและกระบวนการผลิตที่กล่าวมาข้างต้นว่าสินค้ามีแหล่งที่มาถูกต้อง เพื่อเป็นไปตามมาตรฐานการขนส่งของผู้ผลิต

การจัดประชุมสัมมนาประจำปี (Holding a Seminar) กลุ่มผู้ผลิตจำเป็นต้องจัดประชุมสัมมนาผู้ผลิตปีละหนึ่งครั้งกันที่จะถึงช่วงการขนส่งเพื่อให้การขนส่งและคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่สอดคล้องกัน

6) ข้อเสนอแนะกรณีผู้ผลิตไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (Guidance for a Producer Who Fails to Comply with Specification) อาทิ รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งผลิต คุณลักษณะของสินค้า และกระบวนการผลิต เป็นต้น

ตัวอย่าง ถ้าผู้ผลิตไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยแหล่งผลิต ประเภทสินค้า กระบวนการผลิต เช่นนี้กลุ่มผู้ผลิตสามารถเตือนและเก็บตัวอย่างสินค้า หากผู้ผลิตไม่ปฏิบัติตามคำเตือนดังกล่าวอาจถูกกลุ่มผู้ผลิตลงโทษไม่ขนส่งสินค้าและหยุดผลิตตามเวลาที่กำหนด ทั้งอาจถูกระงับการใช้เครื่องหมาย GI Mark เป็นต้น

7) การยืนยันการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องหมาย GI Mark (Confirmation of Use of GI and GI Mark)

กลุ่มผู้ผลิตสามารถขอระเบียบเพื่อป้องกันการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการใช้เครื่องหมาย GI Mark โดยมีขอบ เกี่ยวกับแหล่งผลิต คุณลักษณะสินค้า กระบวนการผลิต การใช้ชื่อและเครื่องหมายโดยไม่มีสิทธิ และการใช้ชื่อที่คล้ายกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือใช้เครื่องหมายที่คล้ายกับเครื่องหมาย GI Mark

8) คำแนะนำสำหรับผู้ผลิตซึ่งไม่มีสิทธิใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องหมาย GI Mark (Guidance for Producer Who does not Use GI and/or GI Mark Pursuant to the GI Act) เช่นนี้กลุ่มผู้ผลิตมีสิทธิให้คำแนะนำและตักเตือน กรณีที่ตรวจสอบพบว่า ผู้ผลิตรายใดใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเครื่องหมาย GI Mark ในลักษณะที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับแหล่งผลิต คุณลักษณะสินค้า กระบวนการผลิต หรือมีการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเครื่องหมาย GI Mark กับสินค้าอื่น ๆ ที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง (Non-GI Products) หรือการไม่ติดป้ายชื่อ หรือการใช้ชื่อหรือเครื่องหมายที่คล้ายกันกับชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเครื่องหมาย GI Mark

9) รายงานประจำปีเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน (Annual Report Concerning Confirmation Results) เพื่อเตรียมรายงานผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสินค้า โดยประกอบด้วย ตารางแผนงานควบคุมคุณภาพประจำปี และตารางการควบคุมคุณภาพสินค้าที่ได้รับการอนุมัติแล้ว โดยการรายงานแผนงานประจำปี ต้องประกอบด้วย เนื้อหาสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

(1) แหล่งผลิตและกระบวนการผลิตที่ระบุไว้ในคุณสมบัติขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับการปฏิบัติตามแผนงานควบคุมคุณภาพนี้หรือไม่

(2) มีการละเมิดเกี่ยวกับแหล่งผลิตและกระบวนการผลิตตามแผนงานควบคุมคุณภาพนี้หรือไม่

(3) การควบคุมการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเครื่องหมาย GI Mark เป็นไปตามแผนงานควบคุมคุณภาพนี้หรือไม่

(4) แสดงหลักฐานว่ากระบวนการควบคุมคุณภาพได้รับการปฏิบัติตามแผนงานควบคุมคุณภาพนี้ รวมถึงหลักฐานอื่น ๆ ที่เป็นการรับประกันว่าได้ปฏิบัติตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพดังกล่าว

10) การเก็บรักษารายงานประจำปี (Preservation of the Annual Report) โดยการระบุนายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานควบคุมคุณภาพ อาทิ รายงานการตรวจสอบ รายงานประจำเดือนจากผู้ผลิต สถานที่ที่ดำเนินการตรวจสอบ และระยะเวลาที่ดำเนินการตรวจสอบ และ

11) รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ สถานที่ติดต่อของผู้ยื่นคำขอจดทะเบียน เมื่อคำขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ยื่นต่อรัฐมนตรี และมีการประกาศโฆษณา ตามมาตรา 8 ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น หากมีบุคคลใดคัดค้านสามารถแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังรัฐมนตรีได้ภายใน 3 เดือน นับแต่มีการประกาศโฆษณา และ

รัฐมนตรี จำต้องส่งสำเนาเอกสารคัดค้านดังกล่าวไปยังบรรดากลุ่มผู้ประกอบการผลิตที่ยื่นคำขอนี้¹⁸⁴

เมื่อระยะเวลา 3 เดือน ได้ผ่านพ้นไปโดยไม่มีบุคคลใดคัดค้าน รัฐมนตรี จำต้องปรึกษาผู้เชี่ยวชาญว่าคำขอดังกล่าวเข้าข่ายอาจถูกเพิกถอนการจดทะเบียนตามความในมาตรา 13 (1), (ii) ถึง (iv) ที่ได้กล่าวมาข้างต้นหรือไม่ ก่อนที่จะมีคำสั่งรับจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์¹⁸⁵ ในกรณีมีผู้คัดค้านคำขอจดทะเบียน ให้รัฐมนตรีแสดงเอกสารคำคัดค้านต่อผู้เชี่ยวชาญด้วย¹⁸⁶ ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญอาจรับฟังความคิดเห็นจากบรรดากลุ่มผู้ผลิต¹⁸⁷ โดยผู้เชี่ยวชาญต้องเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นความลับ¹⁸⁸

---

¹⁸⁴The Geographical Indications Act, Article 9 (1) When there is a Public Notice under the Provisions of Paragraph (1) of the Preceding Article, any Person may Submit a Written Opinion about the Application for Registration Pertaining to Said Announcement to the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries within 3 Months from the Date of Said Public Notice.

(2) When the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries has Received a Written Opinion under the Provisions of the Preceding Paragraph, the Minister must send a copy of Said Written Opinion to the Group of Producers that has Made the Application for Registration.

¹⁸⁵Ibid., Article 11 (1) When the Period Prescribed in Article 9, Paragraph (1) has Expired, Pursuant to the Provisions of Ordinance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries must Consult with Relevant Knowledge and Experience (Hereinafter Referred to as “Persons with Relevant Knowledge and Experience” in this Article) as to Whether Applications for Registration fall under the Cases set Forth in Article 13, Paragraph (1), Items (ii) to (iv).

¹⁸⁶Ibid., Article 11 (2) In the Case of the Preceding Paragraph, the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries must Show the Contents of Written Opinions Submitted Pursuant to Article 9, Paragraph (1) to Persons with Relevant Knowledge and Experience.

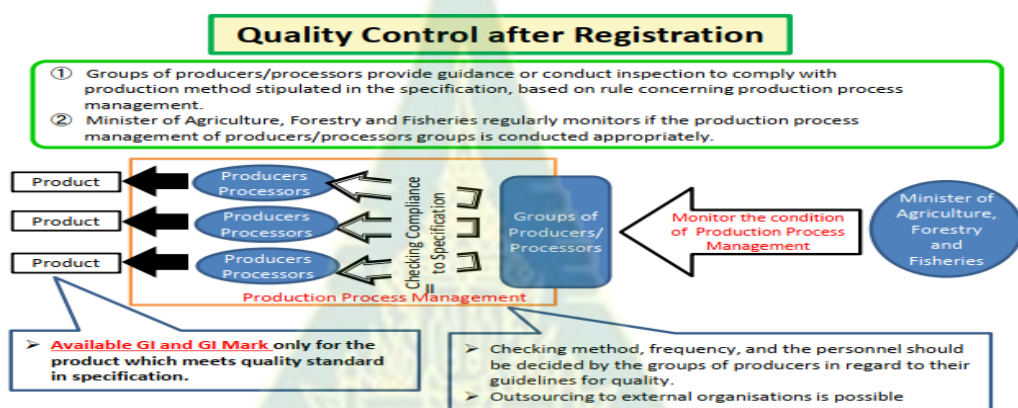
¹⁸⁷Ibid., Article 11 (3) Persons with Relevant Knowledge and Experience Who have been Consulted Pursuant to the Provisions of Paragraph (1), if they Find It to be Necessary, may hear Opinions of the Group of Producers that Made the Application for Registration or the Person Who Submitted a Written Opinion Pursuant to Article 9, Paragraph (1), or other Relevant Persons.

¹⁸⁸Ibid., Article 11 (4) Persons with Relevant Knowledge and Experience Who have been Consulted Pursuant to the Provisions of Paragraph (1) must not Leak or Misappropriate Secrets that they have Learned in the Course of being Asked for their Opinions.

3.2.2.2 การควบคุมคุณภาพหลังการจดทะเบียน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง (The Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries) มีอำนาจควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายหลังการรับการจดทะเบียน (Quality Control after Registration) ในการเฝ้าระวังดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติตามเกณฑ์การควบคุมคุณภาพที่บรรดาผู้ผลิตได้ดำเนินการตามขั้นตอนควบคุมคุณภาพก่อนการขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Production Process Management) ประกอบด้วย ขั้นตอนการผลิต ความถี่และบุคลากรที่ใช้ในการควบคุมคุณภาพ รวมถึงการใช้หน่วยงานควบคุมจากแหล่งภายนอกมาควบคุมคุณภาพ ดังแสดงในภาพที่ 16

ภาพที่ 16 การควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายหลังการรับจดทะเบียน

ที่มา: Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, **Geographical Indication (GI) Protection System in Japan** [Online], available URL: http://www.maff.go.jp/e/japan_food/gi_act/index.html, 2019 (January, 28).

อย่างไรก็ดี รัฐมนตรีมีอำนาจในการร้องขอให้กลุ่มผู้ผลิตส่งรายงานการตรวจสอบ ณ แหล่งผลิต คลังเก็บสินค้า ฟาร์ม โรงงาน หรือสถานที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ถึงความเหมาะสมกับธุรกิจด้านการเกษตร ป่าไม้ และประมง รวมถึงเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 24 (1))¹⁸⁹ หากฝ่าฝืนไม่ดำเนินการส่งรายงานดังกล่าวมีโทษปรับไม่เกิน 300,000 เยน (มาตรา 31 (iv))¹⁹⁰

¹⁸⁹The Geographical Indications Act, Article 24 (1) The Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries may, to the Extent Necessary for the Enforcement of this Act, Request a Registered Group of

3.2.3 การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เมื่อสินค้าได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ผู้ประกอบการผลิตต้องติดเครื่องหมายที่ได้รับการจดทะเบียน (Registered Mark) หรือเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด บนสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์¹⁹¹ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถจดจำได้ง่าย การออกแบบเน้นย้ำวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นโดยมีรูปภูเขาไฟฟูจิ ประกอบกับพระอาทิตย์สีแดงขนาดใหญ่ ดังแสดงในภาพที่ 17

Producers, Producers and other Persons Concerned to Make a Necessary Report on Its Business or have Officials of the Minister Enter the Offices, Local Offices, Warehouses, Farms, Factories or any other Place of the Group, Manufacturer or Persons and have them Inspect the Situation of the Business or Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs and their Ingredients, Books, Documents and other Articles.

¹⁹⁰The Geographical Indications Act, Article 31 Any Person Who Falls under any of the Following Items is Punished by a fine of not more than 300,000 yen:

(iv) a Person Who has not Filed Reports under the Provisions of Article 24, Paragraph (1) or Filed a False Report, or Refused, Interfered with or Avoided Inspections under the Provisions of Said Paragraph

¹⁹¹The Geographical Indications Act, Article 4 (1) When a Producer Member of a Registered Group of Producers Affixes a Geographical Indication on the Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs or on their Package, etc. Pursuant to the Provisions of the First Sentence of Paragraph (1) of the Preceding Article, the Producer must Affix a Registered Mark (Meaning a Mark stating that the Geographical Indication Indicates the Name of the Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Pertaining to the Registration and Provided for by Ordinance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries; the Same Applies hereafter) on Said Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs or their Package, etc. The Same Applies to a Person Prescribed in the Second Sentence of Said Paragraph.

ภาพที่ 17 สัญลักษณ์เครื่องหมาย GI Mark

สำหรับชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สามารถใช้กับกรณีดังต่อไปนี้¹⁹²

- 1) ผลิตภัณฑ์เกษตรที่อยู่ภายใต้หมวดเดียวกัน (Classification) กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว และ
- 2) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการผลิตหรือมีการใช้วัตถุดิบหรือส่วนประกอบสำคัญแบบเดียวกัน

ภาพที่ 18 การใช้ชื่อที่ได้รับการจดทะเบียนและเครื่องหมาย GI Mark กับสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว

ตัวอย่าง จากภาพที่ 18 จะเห็นได้ว่า สัญลักษณ์เครื่องหมายวงกลม 2 วง “○○” หมายถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์” และอักษรภาษาญี่ปุ่นคำว่า “りんご” หมายถึง ผลแอปเปิล” อ่านออกเสียงว่า “ริงโงะ” เมื่อแอปเปิลได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว

¹⁹² Intellectual Property Division, Geographical Indication Protection System Guidelines for the Use of Geographical Indications.

ยอมมีสิทธิใช้ชื่อ “○○りんご”¹⁹³ และ GI Mark กับแอปเปิลที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในหมวดเดียวกัน (Classification) ได้

ขณะที่การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนสำหรับแอปเปิล “○○りんご”¹⁹⁴ นั้น จะถูกจำกัดกับผลิตภัณฑ์เกษตรที่ได้รับการจดทะเบียนในหมวดหมู่เดียวกัน (Classification) เท่านั้น หากนำชื่อดังกล่าวไปใช้กับผลิตภัณฑ์เกษตรที่อยู่ในหมวดหมู่อื่น อาทิ มะเขือเทศจัดอยู่ในหมวดหมู่ที่ 2 และเนื้อวัวจัดอยู่ในหมวดหมู่ที่ 6 ขณะที่แอปเปิลจัดอยู่ในหมวดหมู่ที่ 3 ดังนั้น ผู้ประกอบการผลิตแอปเปิลจึงใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนสำหรับแอปเปิล “○○りんご”¹⁹⁵ กับสินค้ามะเขือเทศไม่ได้ อีกทั้งสินค้าทั้งสองประเภทไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกันในวัตถุดิบและไม่ใช้สินค้าแปรรูป (Processed Products) มาจากแอปเปิลผลสีแดง นอกจากนี้ หากผู้ประกอบการผลิต แม้จะผลิตแอปเปิลเหมือนกัน แต่เฉพาะแอปเปิลผลสีแดงเท่านั้นที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผู้ประกอบการผลิตจะนำชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จดทะเบียนสำหรับแอปเปิลผลสีแดง ไปใช้กับสินค้าในหมวดหมู่เดียวกันแต่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนไม่ได้¹⁹⁶

ภาพที่ 19 การใช้ชื่อที่ได้รับการจดทะเบียนและเครื่องหมาย GI Mark บนสินค้าที่ไม่ได้รับการจดทะเบียน

ตัวอย่าง จากภาพที่ 19 ข้างต้น เมื่อแอปเปิลผลสีแดงเท่านั้นที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงไม่มีสิทธินำชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียน

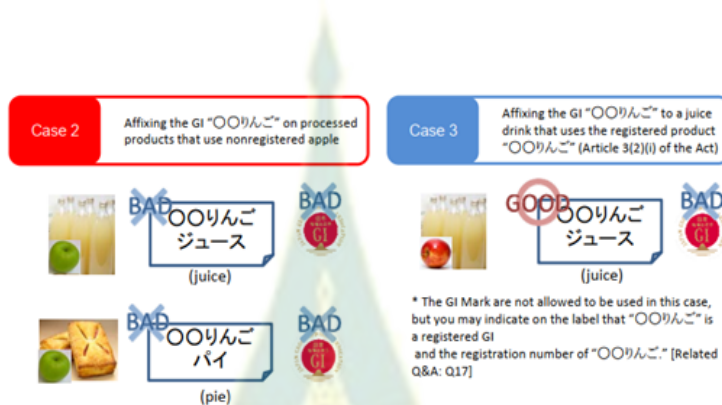
¹⁹³ สัญลักษณ์เครื่องหมายวงกลม 2 วง “○○” ที่ปรากฏในงานวิจัยเล่มนี้เป็นการสื่อให้เห็นถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ สำหรับอักษรภาษาญี่ปุ่นแบบฮิรางานะ (Hiragana Characters) คำว่า “りんご” อ่านออกเสียงว่า “ริงโงะ” หมายถึง ผลแอปเปิล”

¹⁹⁴ เรื่องเดียวกัน.

¹⁹⁵ เรื่องเดียวกัน.

¹⁹⁶ Intellectual Property Division, Geographical Indication Protection System Guidelines for the Use of Geographical Indications.

ทะเบียน “○○ りんご”¹⁹⁷ และ GI Mark มาใช้กับแอปเปิลผลสีเขียวด้านซ้าย และลูกแพร์ผลสีเหลืองด้านขวา ซึ่งยังไม่ได้รับการจดทะเบียน¹⁹⁸ แต่สามารถใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนกับสินค้าแปรรูปที่ใช้วัตถุดิบเป็นส่วนประกอบหลักจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนนั้น (Article 3(2) (i)) แต่ไม่สามารถนำ GI Mark มาใช้กับสินค้าแปรรูปได้ ดังแสดงในภาพที่ 20

ภาพที่ 20 การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนกับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนนั้น

จากภาพที่ 20 พบว่า การใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนของแอปเปิลผลสีแดง ไม่สามารถกระทำต่อกรณีสินค้าประเภทเดียวกันหรือแอปเปิลผลสีเขียวที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงไม่สามารถใช้กับสินค้าแปรรูปเช่นกัน ขณะที่สินค้าแปรรูปจากผลแอปเปิลสีแดงสามารถใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจดทะเบียนได้ แต่ไม่สามารถใช้ GI Mark กับสินค้าแปรรูป เว้นแต่ สินค้าแปรรูปนั้นจะได้รับการจดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว

¹⁹⁷ สัญลักษณ์เครื่องหมายวงกลม 2 วง “○○” ที่ปรากฏในงานวิจัยเล่มนี้เป็นการสื่อให้เห็นถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ สำหรับอักษรภาษาญี่ปุ่นแบบฮิรางานะ (Hiragana Characters) คำว่า “りんご” อ่านออกเสียงว่า “ริงโงะ” หมายถึง ผลแอปเปิล”

¹⁹⁸ Intellectual Property Division, **Geographical Indication Protection System Guidelines for the Use of Geographical Indications.**

3.2.4 การเพิกถอนการจดทะเบียน

เมื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับการจดทะเบียนแล้ว กฎหมายเปิดช่องให้มีการเพิกถอนการจดทะเบียน (Revocation of Registration) ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน โดยเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง เมื่อได้ความว่า¹⁹⁹

1) บรรดากลุ่มผู้ผลิตถูกเพิกถอนการจดทะเบียน (Revocation of Registration) ตามความในมาตรา 22 (1) และยังไม่พ้นกำหนด 2 ปี นับแต่ถูกเพิกถอน หรือเมื่อตัวแทนของบรรดากลุ่มผู้ผลิต รวมถึงตัวแทนหรือผู้ดูแลกลุ่มผู้ผลิตถูกคำพิพากษาตามกฎหมายนี้และระยะเวลายังไม่พ้นกำหนด 2 ปี หรือเป็นกรณีที่ตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตถูกเพิกถอนการจดทะเบียนภายใน 30 วัน ก่อนการเพิกถอนการจดทะเบียน แต่ยังไม่พ้นกำหนด 2 ปี นับแต่ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน

2) เมื่อสินค้าที่ขอจดทะเบียนไม่เป็นไปตามข้อกำหนดตามรายละเอียดผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ ไม่ใช่สินค้าที่ผลิตในสถานที่ ภูมิภาค หรือประเทศ และไม่ได้มีคุณภาพชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นใดซึ่งสัมพันธ์กับแหล่งภูมิศาสตร์อันเป็นแหล่งผลิตสินค้านั้น

3) เมื่อชื่อผลิตภัณฑ์เป็นคำสามัญ หรือเป็นชื่อที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว

¹⁹⁹The Geographical Indications Act, Article 22 (1) The Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries, in the Following Cases, may Revoke all or Part of a Registration:

(i) if a Registered Group of Producers Falls under any of the Following:

(a) the Group no longer Falls under a Group of Producers;

(b) the Group has Fallen under Article 13, Paragraph (1), Item (i) (b) (Limited to the Part Pertaining to 1);

(c) the Group has Breached an Order under the Provisions of the Preceding Article; or

(d) the Group has Received a Registration as Prescribed in Article 6 or a Registration of Change as Prescribed in Article 15, Paragraph (1) or Article 16, Paragraph (1) by Wrongful Means;

(ii) if the Specific Agricultural, Forestry and Fishery Product and Foodstuffs Pertaining to Registration have Fallen under Article 13, Paragraph (1), Item (iii) (a);

(iii) if the Name of the Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs Pertaining to Registration have Fallen under Article 13, Paragraph (1), Item (iv) (a); or

(iv) if a Holder of Trademark or an Exclusive Licensee as Provided in the Respective Items of Article 13, Paragraph (2) has Withdrawn the Approval Provided in the Respective Items of Said Paragraph.

4) ชื่อผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ป่าไม้ และการประมงเช่นกัน หรือเป็นเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับการบริการเกี่ยวกับการเกษตร ป่าไม้ และประมง

4. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามกฎหมายไทย

ประเทศไทยให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 ตลอดระยะเวลาแห่งการใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้ รัฐบาลไทยได้รับความร่วมมือจากสหภาพยุโรปผ่านโครงการความร่วมมือด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างสหภาพยุโรปอาเซียน (The EU-Funded ASEAN Project on the Protection of Intellectual Property Rights--ECAP Project) ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งระเบียบประชาคมยุโรป เลขที่ 1151/2012 ที่ได้ศึกษามาข้างต้นได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของมาตรการควบคุมคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เข้มแข็ง จึงเป็นประเด็นที่ต้องศึกษา มาตรการตามกฎหมายไทยถึงความครอบคลุมของกฎหมายต่อประเด็นดังกล่าวโดยแบ่ง การศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และ มาตรการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รายละเอียด ดังนี้

4.1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในส่วนนี้ทำการศึกษาประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจรับจดทะเบียน และผลของการได้รับความคุ้มครอง ซึ่งเป็นพื้นฐาน สำคัญเพื่อนำสู่การควบคุมคุณภาพสินค้า รายละเอียด ดังนี้

4.1.1 ประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ให้ความคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) โดยกำหนดนิยามไว้ใน มาตรา 3²⁰⁰ หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

²⁰⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, มาตรา 3.

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความหมายข้างต้น จึงไม่ได้จำกัดเพียงชื่อที่ใช้เรียกแหล่งภูมิศาสตร์เท่านั้น อาทิ สับปะรดภูเก็ต เชียงราย หมูย่างเมืองตรัง ส้มโอบางแตงกวา ชัยนาท มะขามหวานเพชรบูรณ์ เป็นต้น ซึ่งชื่อดังกล่าวใช้เรียกแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าโดยตรง ขณะที่กฎหมายให้หมายความรวมถึง ชื่อที่ใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์อีกด้วย อาทิ เมืองชาละวันเป็นชื่อที่ใช้แทนชื่อแหล่งภูมิศาสตร์ของจังหวัดพิจิตร เป็นต้น

สำหรับ สัญลักษณ์ที่ใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ เพื่อปกป้องให้สาธารณชนทราบถึงที่มาของสินค้าจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น อาทิ การใช้สัญลักษณ์พระปฐมเจดีย์แทนแหล่งภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครปฐม หรือสัญลักษณ์จระเข้ใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ของจังหวัดพิจิตร เป็นต้น

ขณะที่ “สิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์” เป็นบทบัญญัติที่ตราขึ้นเพื่อเปิดกว้างเพื่อรองรับการใช้สิ่งอื่นใดนอกเหนือไปจากชื่อหรือสัญลักษณ์เพื่อแทนแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าที่กล่าวมาข้างต้น แต่ในทางปฏิบัติทั่วไปอาจตีความให้ชื่อ หรือข้อความอื่นใดที่ไม่ใช่ชื่อเรียกของแหล่งภูมิศาสตร์ที่เป็นทางการ แต่สาธารณชนสามารถเข้าใจได้ว่าหมายถึงแหล่งภูมิศาสตร์ใด อาทิ “โคราช” ใช้เรียกหรือใช้แทนจังหวัดนครราชสีมา หรือ “ชาละวัน” ใช้เรียกหรือใช้แทนจังหวัดพิจิตร ขณะที่คำว่า “ล้านนา” สาธารณชนเข้าใจเพียงว่าเป็นสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดจากภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยเท่านั้น แต่ไม่สามารถใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ ว่าหมายถึง จังหวัดใดโดยเฉพาะ แต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวกล้าล้านนาซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน จึงอาจตีความคำว่า “ล้านนา” เป็นคำที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่ได้ต้องการเพียงชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ เท่านั้น แต่ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดดังกล่าว ต้องสามารถบ่งบอกว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีชื่อเสียง หรือมีคุณลักษณะเฉพาะที่ผลิตจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ด้วย

4.1.2 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจได้รับความคุ้มครอง

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 5²⁰¹ กำหนดให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นชื่อสามัญของสินค้า²⁰² หรือเป็นสิ่งบ่งชี้ทาง

²⁰¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, มาตรา 5.

²⁰² ชื่อสามัญ เป็นชื่อที่รู้จักกันทั่วไป เมื่อใช้กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นชื่อที่ใช้เรียกขานสินค้าเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป อาทิ คำว่า บรันดี เป็นสุราหมักจากเมืองบรันดี ประเทศฝรั่งเศส แต่มีการเรียกขานชื่อ

ภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือนโยบายแห่งรัฐ ไม่อาจขอรับความคุ้มครองได้

4.1.3 ผลของการได้รับความคุ้มครอง บุคคลที่มีสิทธิยื่นขอขึ้นทะเบียน

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 7²⁰³ กำหนด บุคคลผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

1) ส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคล และมีเขตรับผิดชอบ ครอบคลุมบริเวณแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น อาทิ ทูเรียนสภาลิกาพังงา ทะเบียนเลขที่ สช 61100116 มีประธานสภาเกษตรกรจังหวัดพังงาเป็นผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียน หรือมะม่วงยาย กล้านนทบุรี ทะเบียนเลขที่ สช 61100119 มีจังหวัดนนทบุรีเป็นผู้ขอขึ้นทะเบียน เป็นต้น

2) บุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการเกี่ยวข้องกับ สินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อาทิ ไวน์เขาใหญ่ ทะเบียนเลขที่ สช 61100113 มีนางสาวสุดา โลहितนาวิ บริษัท อโศก วัลเลย์ ไวน์เนอร์ จำกัด และสมาคมผู้ประกอบการไวน์ไทย เป็นผู้ยื่น คำขอขึ้นทะเบียน หรือไวน์ที่ราบสูงภูเรือ ทะเบียนเลขที่ สช 49100006 มีบริษัท ซี.พี.เค. อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด เป็นผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียน เป็นต้น

3) กลุ่มหรือองค์กรผู้บริโภคสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งปัจจุบันไม่มี บุคคลในกลุ่มนี้เป็นผู้ยื่นคำขอ²⁰⁴

4.2 มาตรการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

มาตรการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย เป็นพื้นฐานสำคัญที่ กฎหมายของสหภาพยุโรปมุ่งมันให้เกิดมาตรฐานการยอมรับของสาธารณะ ประกอบกับ ประเทศญี่ปุ่นได้ตรากฎหมายขึ้นเป็นการเฉพาะ จึงเป็นประเด็นที่จำเป็นต้องศึกษาถึงมาตรการตาม กฎหมายไทยเพื่อเป็นฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบต่อไป โดยลำดับการศึกษา เรื่องการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และ การเพิกถอนการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รายละเอียด ดังนี้

ดังกล่าวเป็นการทั่วไปจนเป็นที่เข้าใจว่าเป็นชื่อของสุราชนิดหนึ่ง ไม่ใช่สุราจากเมืองบรันดี ทำให้ชื่อดังกล่าว กลายเป็นชื่อสามัญไป

²⁰³ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, มาตรา 7.

²⁰⁴ ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2562

4.2.1 การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในส่วนนี้ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมก่อนการขอขึ้นทะเบียน และขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางปฏิบัติที่กรมทรัพย์สินทางปัญญากำหนดเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการควบคุมคุณภาพสินค้า รายละเอียดดังนี้

4.2.1.1 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนการขอขึ้นทะเบียน

การเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นทะเบียนซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติที่ต่างประเทศรวมทั้งกรมทรัพย์สินทางปัญญาของไทยเองได้นำมาปรับใช้ และจัดทำเป็นคู่มือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มผู้ประกอบการสามารถดำเนินการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างถูกต้องตรงตามมาตรฐานและข้อบังคับทางกฎหมายเพื่อง่ายต่อการตรวจสอบและความรวดเร็วในผลของการพิจารณาคำขอนั้น ๆ โดยขั้นตอนดังกล่าวในลำดับแรกต้องมีการสร้างความเข้าใจต่อกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่นั้น ๆ ว่ามิใช่ชื่อพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ทุกพื้นที่ หรือสินค้าทุกประเภทจะได้รับการคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เสมอไป ผู้ประกอบการต้องพิจารณาหาลักษณะเฉพาะของสินค้าและความเชื่อมโยงที่มีต่อพื้นที่การผลิต ตลอดจนระยะเวลาที่สินค้ามีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น สิ่งที่สำคัญประการต่อมา ก็คือ การร่างข้อกำหนดมาตรฐานการผลิตสินค้า หรือ Product Specification โดยประกอบด้วย สาระ สำคัญ 4 ประการ²⁰⁵ ได้แก่

1) มาตรฐานสินค้า (Product Specification) คือ รายละเอียดของสินค้าที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตั้งแต่วัตถุดิบที่ใช้ ลักษณะหรือองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญทางฟิสิกส์ เคมี ชีวภาพ และ/หรือคุณลักษณะทางอินทรีย์ของสินค้านั้น ตลอดจนรูปร่างหรือลักษณะภายนอกที่สำคัญ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงความเข้าใจของผู้บริโภคเป็นหลัก เช่น หากกล่าวถึงสินค้าจากแหล่งนี้ผู้บริโภคจะนึกถึงคุณลักษณะอะไรเป็นสำคัญ

2) รายละเอียดความเชื่อมโยงของสินค้ากับพื้นที่ (Links) เมื่อกำหนดรายละเอียดหรือมาตรฐานสินค้าที่ได้ข้างต้นแล้วผู้ประกอบการจะต้องพิจารณาว่ารายละเอียดหรือคุณสมบัติเฉพาะที่สำคัญของสินค้านั้นเกิดจากปัจจัยการผลิตใดที่อยู่ในพื้นที่การผลิตไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางธรรมชาติหรือปัจจัยด้านมนุษย์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของสินค้าดังกล่าวที่มีต่อพื้นที่การผลิต

²⁰⁵ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, สำนักเครื่องหมายการค้า, กลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, คู่มือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักเครื่องหมายการค้า กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2549). หน้า 10-11.

3) กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการผลิต (Zoning or Boundary Setting)

ผู้ประกอบการจะต้องกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการผลิตที่ชัดเจนโดยพิจารณาว่าปัจจัยการผลิตที่ก่อให้เกิดคุณลักษณะเฉพาะของสินค้ามีอยู่ในพื้นที่ใดบ้าง ซึ่งในส่วนี้อาจจำเป็นต้องหารือกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เช่น ผู้เชี่ยวชาญทางด้านธรณีวิทยา หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านสภาพอากาศ เป็นต้น การที่คุณลักษณะดังกล่าวเกิดจากวัตถุดิบเฉพาะที่อาจพบได้ในหลายแหล่งผู้ประกอบการจะต้องแสดงรายละเอียด ดังนี้

- (1) พื้นที่การผลิตหรือแหล่งวัตถุดิบนั้นมีลักษณะที่จำกัด
- (2) ขั้นตอน เงื่อนไข หรือกระบวนการพิเศษในการผลิตวัตถุดิบ
- (3) ระบบควบคุมและตรวจสอบว่ามีการใช้วัตถุดิบนั้นในการผลิต

สินค้าที่ขอรับความคุ้มครอง

- (4) การตรวจสอบรับรองและจัดตั้งระบบควบคุมการผลิต

(Inspection Structure and Control System)

การยกร่างข้อกำหนดมาตรฐานสินค้านี้ ผู้ประกอบการควรปรึกษาหารือกับหน่วยงานตรวจสอบรับรองที่เกี่ยวข้อง (หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน) รวมทั้งยกร่างแผนควบคุมการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Control Plan) เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบในการขอขึ้นคำขอขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย

4.2.1.2 ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เมื่อผ่านขั้นตอนการร่างข้อกำหนดมาตรฐานการผลิตสินค้าข้างต้นแล้ว สามารถนำข้อกำหนดดังกล่าวมาประกอบคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ รายละเอียดดังนี้

1) รายละเอียดคำขอขึ้นทะเบียนตามมาตรา 10²⁰⁶ จะต้องประกอบไปด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นของสินค้า แหล่งภูมิศาสตร์ และรายละเอียดอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียด ดังนี้²⁰⁷

- (1) รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนตามรายการ

ในแบบพิมพ์

²⁰⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, มาตรา 10.

²⁰⁷ กระทรวงพาณิชย์, “กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียนการประกาศโฆษณา การคัดค้านและการโต้แย้งคัดค้านการขึ้นทะเบียน การอุทธรณ์ และการแก้ไขหรือเพิกถอนทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2547,” 28 เมษายน 2547, ข้อ 9.

(2) ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่ง
ภูมิศาสตร์

(3) รายการสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(4) รายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือ
คุณลักษณะ เฉพาะของสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(5) รายละเอียดซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้
ทางภูมิศาสตร์กับแหล่งภูมิศาสตร์

(6) รายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน

(7) รายละเอียดแสดงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้น
ทะเบียนบนฉลากสินค้า

(8) ลายมือชื่อของผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนและวันเดือนปี
ที่ลงลายมือชื่อ

2) การตรวจสอบคำขอ เมื่อยื่นคำขอพร้อมหลักฐานข้างต้นต่อ
กรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือสำนักงานพาณิชย์จังหวัดแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการ
ตรวจสอบคำขอตามขั้นตอนที่ปรากฏในมาตรา 11²⁰⁸ กล่าวคือ เป็นการตรวจสอบว่า ต้องไม่เป็น
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เข้าข่ายเป็นชื่อสามัญ หรือเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อ
ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือนโยบายแห่งรัฐตามมาตรา 5 หรือ
กรณีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศจะต้องได้รับการขึ้นทะเบียนในประเทศตามกฎหมาย
ภายในของประเทศนั้นและมีการใช้อย่างต่อเนื่องตลอดมาจนถึงวันที่ยื่นคำขอในประเทศไทย ตาม
มาตรา 6 หรือตรวจสอบว่าผู้ที่ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นบุคคล ตามมาตรา 7 คือ เป็นส่วนราชการ
หรือหน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคล และมีเขตรับผิดชอบครอบคลุมบริเวณแหล่งภูมิศาสตร์
ของสินค้านั้น หรือเป็นบุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการเกี่ยวข้องกับ
สินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือกลุ่มหรือองค์กรผู้บริโภคสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทาง
ภูมิศาสตร์ และต้องปรากฏรายละเอียดในคำขอ ตามมาตรา 10

ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องทำรายงานผลการตรวจสอบต่อ
นายทะเบียนภายใน 120 วันนับแต่วันที่ได้รับคำขอขึ้นทะเบียน ในกรณีที่คำขอขึ้นทะเบียนมิได้
ปฏิบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ข้างต้น ให้นายทะเบียนมีคำสั่งปฏิเสธการรับขึ้นทะเบียนภายใน
30 วันนับแต่วันที่ได้รับรายงานผลการตรวจสอบ โดยต้องมีหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าวให้ผู้ขอ

²⁰⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, มาตรา 11.

ขึ้นทะเบียนทราบภายใน 15 วัน หากผู้ขอขึ้นทะเบียนไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าว ผู้ขอขึ้นทะเบียนมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง²⁰⁹

หากคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยเป็นอย่างใดแล้ว แต่ผู้ขอขึ้นทะเบียนไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยนั้น ผู้ขอขึ้นทะเบียนมีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่อศาลภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย แต่หากผู้ขอขึ้นทะเบียนไม่ดำเนินการภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ถือว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการเป็นที่สุด²¹⁰

4.2.2 มาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

จากการวิจัย พบว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรและอาหาร การควบคุมคุณภาพสินค้าจึงอยู่ในมิติของการผลิตภายใต้มาตรฐานสินค้าประการหนึ่ง ซึ่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับโดยตรงต่อการส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน มีสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ หรือ มกอช. เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

กฎหมายฉบับนี้ แบ่งมาตรฐานออก 2 ประเภท²¹¹ ได้แก่ มาตรฐานบังคับ และมาตรฐานทั่วไป ขณะที่ปัจจุบันยังไม่มีการประกาศมาตรฐานบังคับสำหรับสินค้าเกษตรมีการใช้บังคับเพียงมาตรฐานทั่วไปดังปรากฏใน กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2553 ข้อ 1 “ผู้ผลิต ผู้ส่งออก และผู้นำเข้าสินค้าเกษตรที่ประสงค์จะขอรับการตรวจสอบเพื่อขอรับใบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร ให้ยื่นคำขอต่อผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน . . .” ซึ่งเป็นความสมัครใจของบรรดาผู้ประกอบการเท่านั้น

เมื่อพิจารณาในบริบทของพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งไม่มีสภาพบังคับในการจัดให้มีการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างชัดเจน แต่จากการศึกษาเปรียบเทียบประชาคมยุโรปที่เน้นย้ำความสำคัญของระบบควบคุมคุณภาพสินค้า

²⁰⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, มาตรา 13.

²¹⁰ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 14.

²¹¹ พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551, มาตรา 3 “มาตรฐานบังคับ” หมายความว่า มาตรฐานที่มีกฎกระทรวงกำหนดให้สินค้าเกษตรต้องเป็นไปตามมาตรฐาน.

“มาตรฐานทั่วไป” หมายความว่า มาตรฐานที่มีประกาศกำหนดเพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน

ทำให้นายทะเบียนใช้อำนาจ ตามมาตรา 15 กำหนดให้ขึ้นทะเบียนโดยมีเงื่อนไข ซึ่งโดยทั่วไปจะกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ ประกอบด้วย (1) จัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพมาตรฐานสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งกระบวนการในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด (2) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และ (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องจัดทำคู่มือปฏิบัติงานแผนควบคุมสำหรับสมาชิกที่ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สำหรับเงื่อนไขที่กำหนดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพมาตรฐานสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น เป็นที่ปรากฏชัดเจนถึงเจตนารมณ์หลักในบันทึกความเข้าใจความร่วมมือในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างกรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ลงวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 ที่การสร้างเชื่อมั่นในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรฐานสากลเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดให้ชาวไทยและชาวต่างชาติได้รับทราบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและควบคุมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่สากลยอมรับโดยมีกระบวนการตรวจสอบและรับรองเพื่อสร้างการยอมรับให้กับสินค้าที่มีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ อันเป็นแนวทางในการสร้างศักยภาพและความเชื่อมั่นให้กับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศและความร่วมมือต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อไป โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดทำแผนภูมิขั้นตอนการควบคุมคุณภาพ ดังแสดงในภาพที่ 21

ภาพที่ 21 ระบบควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย

ที่มา: กรมทรัพย์สินทางปัญญา, ระบบควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย [Online], available URL: <https://www.ipthailand.go.th/th/gi-001.htm>, 2562 (มกราคม, 28).

จากภาพที่ 21 แสดงให้เห็นว่า การควบคุมคุณภาพสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ การควบคุมตรวจสอบในระดับผู้ผลิต (Self Control) การควบคุมตรวจสอบภายใน (Internal Control) และการควบคุมตรวจสอบภายนอก (External Control) ขณะที่คณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีบทบาทกำกับดูแลการขึ้นทะเบียนและออกข้อบังคับ รายละเอียด ดังนี้

4.2.2.1 การควบคุมตรวจสอบในระดับผู้ผลิต (Self Control) เกิดจากคำสั่งนายทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่กำหนดให้ผู้ผลิต อาทิ สมาคม สหกรณ์ วิสาหกิจ ชุมชน กลุ่ม เป็นต้น ต้องดำเนินการตรวจสอบกระบวนการผลิตด้วยตนเองให้สอดคล้องกับคู่มือปฏิบัติงานที่ได้จัดทำขึ้นระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และคณะทำงานระดับจังหวัด อีกทั้งคำสั่งนายทะเบียนที่ต้องจัดให้มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีขั้นตอน ดังนี้²¹²

²¹² กรมทรัพย์สินทางปัญญา, เส้นไหมไทยพื้นบ้านอีสาน สินค้า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” [Online], available URL: http://www.qsds.go.th/ocs/file_upload/2015-06-15-01.pdf, 2562 (มกราคม, 28).

- 1) มีการกำหนดหน่วยงาน/สถานที่รับสมัครสมาชิก
- 2) การสมัครสมาชิก
  - (1) กรณีผู้ผลิตต้องอยู่ในขอบเขตพื้นที่ที่กำหนดตามทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
  - (2) กรณีผู้ประกอบการค้า ต้องมีความเกี่ยวข้องกับสินค้านั้น
  - (3) กรอกใบสมัครสมาชิก ยอมรับข้อตกลงร่วมกันพร้อมแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน
- 3) มีการตรวจสอบความถูกต้องของใบสมัครและสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน
- 4) จัดทำทะเบียนรายชื่อสมาชิกแยกกลุ่มผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ และจัดเก็บเอกสารทั้งหมดของสมาชิกไว้ ณ ที่ทำการ
- 5) สมาชิกทั้งหมด จะได้รับคู่มือปฏิบัติงาน แผนควบคุมตรวจสอบ นอกจากนี้ ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน²¹³ และแผนควบคุมสำหรับสมาชิกที่ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์²¹⁴ รายละเอียด ดังนี้
  - 1) คุณภาพ ชื่อเสียง ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์/คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า
  - 2) กระบวนการผลิต/การปลูก/การเก็บเกี่ยว/การบรรจุหีบห่อ/การติดฉลากสินค้า (รายละเอียดบนฉลาก)
  - 3) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์
  - 4) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

²¹³ คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายถึง ข้อกำหนดรายละเอียดของสินค้าและกระบวนการผลิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ สอดคล้องกับทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์; และ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **เส้นไหมไทยพื้นบ้านอีสาน สินค้า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์”**.

²¹⁴ แผนการควบคุมตรวจสอบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายถึง วิธีการตรวจสอบกระบวนการผลิตตามคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อให้สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะและคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์; และ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **เส้นไหมไทยพื้นบ้านอีสาน สินค้า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์”**.

²¹⁵ เรื่องเดียวกัน.

- 5) การจัดทำเอกสาร/การบันทึก/แบบฟอร์มบันทึก
- 6) การควบคุมตรวจสอบตัวเอง (Self Control) ให้เป็นไปตามทะเบียนคู่มือและแผนการตรวจสอบรับรอง
- 7) การควบคุมตรวจสอบแบบกลุ่ม
- (1) จัดตั้งกลุ่ม/โครงสร้างองค์กร บทบาทหน้าที่ และการบริหารจัดการ
- (2) การรับสมัครสมาชิกกลุ่ม
- (3) การตรวจและประเมินผล/ขั้นตอนการตรวจและรับรองฟาร์ม
- (4) การละเมิดมาตรฐานและแนวทางการพิจารณากรณีสมาชิกไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด
- 8) การบริหารจัดการผู้ประกอบการและวิธีปฏิบัติในการรับซื้อผลผลิต
- 9) การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินระดับพื้นที่/จังหวัด
- 10) กลไกการกำหนดราคาสินค้า (ถ้ามี)
- 11) การจัดการข้อร้องเรียน
- 12) การประชุมทบทวนระบบโดยผู้นำกลุ่ม
- 13) กิจกรรมสนับสนุน/การฝึกอบรม/การจัดหาปัจจัยการผลิต
- 14) อื่น ๆ (ถ้ามี) เช่น รายชื่อวัตถุดิบที่ห้ามใช้ทางการเกษตร
- เป็นต้น
- สำหรับแผนควบคุมสำหรับสมาชิกที่ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผู้ประกอบการมีหน้าที่จัดทำข้อกำหนดแผนควบคุมตรวจสอบดังตัวอย่าง
- ตัวอย่าง²¹⁶ ผัก Mâche Nantaise²¹⁷ สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของฝรั่งเศส กำหนดให้มีการควบคุมตรวจสอบภายในโดยกลุ่มผู้ขอ โดยเกษตรกรผู้ผลิตต้องดำเนินการควบคุมตรวจสอบจำนวน 2 ครั้งต่อปี ส่วนผู้ประกอบการแปรรูปต้องดำเนินการจำนวน 3-5 ครั้งต่อปี ส่วนการควบคุมตรวจสอบจากภายนอกโดย CB นั้น กลุ่มผู้ขอต้อง

²¹⁶กลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, วิธีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ [Online], available URL: https://www.ipthailand.go.th/images/781/GI_final1.pdf, 2562 (มกราคม, 28).

²¹⁷Mâche Nantaise ได้รับความคุ้มครองเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (PGI) ของประเทศฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1998 โดยสมาคม Qualifrais เป็นผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนและมี CERTIPAQ เป็นหน่วยงานควบคุมตรวจสอบ Certification Body

ดำเนินการให้มีการควบคุมตรวจสอบ จำนวน 4 ครั้งต่อปี ส่วน เกษตรกรผู้ผลิตจำนวน 10% ต่อปี และผู้ประกอบการแปรรูป จำนวน 1 ครั้งต่อปี ดังแสดงในภาพที่ 22 เป็นต้น

การวางแผนควบคุมตรวจสอบ

ตัวอย่าง - แผนการควบคุมตรวจสอบ							
เป้าหมายการควบคุมตรวจสอบ	ข้อกำหนดหรือเงื่อนไข	วิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมตรวจสอบ					
		มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการตรวจสอบติดตาม	ความถี่	ผู้รับผิดชอบ ตรวจสอบ	วิธีการ	มาตรการแก้ไข	เอกสารที่ใช้ ประกอบ
ตำแหน่งทาง ภูมิศาสตร์ ของแหล่ง ผลิต	พื้นที่ที่ใช้ใน การผลิตอยู่ใน ขอบเขตทาง ภูมิศาสตร์ที่ กำหนดไว้	ตรวจสอบตำแหน่งของ พื้นที่การผลิตที่ระบุไว้ใน คู่มือ GI และ แผนที่ ของแปลงปลูก	ทุกครั้งที่มีการ เปลี่ยนแปลง และ 1 ครั้งต่อ ปี	กลุ่มผู้ขอ	ด้วยตา เอกสาร 	แจ้งให้ทาง เกษตรกร ผู้ผลิตทำการ แก้ไข	คู่มือสินค้า GI บัญชีชื่อ ชุมชนที่อยู่ใน อาณาเขตทาง ภูมิศาสตร์ GI
		ตรวจสอบตำแหน่งของ พื้นที่ที่ใช้ในการผลิต	2 ครั้งต่อปี ต่อเกษตรกร 1 ราย				
		ตรวจสอบแผนที่แปลง ปลูก ตรวจสอบตำแหน่งของ พื้นที่ใช้ในการผลิต	เมื่อทำการ ตรวจประเมิน กลุ่มผู้ขอและ 10% ของ เกษตรกรต่อปี	Certification Body	ด้วยตา เอกสาร 	ตัดออกจาก บัญชีผู้สมัคร ผลิตสินค้า GI	แผนที่แปลง ปลูก

ภาพที่ 22 ตัวอย่างแผนการควบคุมตรวจสอบผัก Mâche Nantaise

4.2.2.2 การควบคุมตรวจสอบภายใน (Internal Control)

ตามเงื่อนไขที่ปรากฏในคำสั่งนายทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องจัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพมาตรฐานสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งกระบวนการในระดับระดับจังหวัด ส่งผลให้การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็น การควบคุมตรวจสอบโดยคณะกรรมการระดับจังหวัด²¹⁸ ทำหน้าที่ ตรวจสอบประเมินการผลิต การควบคุมคุณภาพสินค้าในแหล่งผลิตตามมาตรฐานคู่มือปฏิบัติงานที่ได้รับการรับรองจาก หน่วยควบคุมตรวจสอบ (Control Body--CB) ซึ่งเป็นหน่วยงานควบคุมตรวจสอบภายนอก

²¹⁸ คณะกรรมการระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน มีหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นกรรมการ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด โดยมีสำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นฝ่ายเลขานุการ เป็นต้น

(External Control) แล้ว การทำหน้าที่ของหน่วยตรวจสอบในขั้นนี้จึงมีลักษณะทวนสอบผลของการปฏิบัติตามคู่มือปฏิบัติงานนั่นเอง

4.2.2.3 การควบคุมตรวจสอบภายนอก (External Control)

จากภาพที่ 21 เกี่ยวกับระบบควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย พบว่าในขั้นตอนนี้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ฝ่าย ได้แก่

1) หน่วยควบคุมตรวจสอบ (Control Body) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าหน่วยรับรอง (Certification Body) เรียกโดยย่อว่า CB หมายถึง หน่วยงานที่ประสงค์จะทำการรับรองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยได้รับการรับรองระบบงานตามมาตรฐาน ISO/IEC 17065 จากหน่วยรับรองระบบงานในประเภทสินค้าที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้รับความเห็นชอบจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา²¹⁹ ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานภาคเอกชนในรูปแบบนิติบุคคล หรือภาครัฐ อาทิ มหาวิทยาลัย²²⁰ เป็นต้น

หน่วยรับรองที่ประสงค์จะตรวจสอบรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาและลงนามในสัญญาระหว่างกรมทรัพย์สินทางปัญญากับผู้มีอำนาจของหน่วยรับรอง อีกทั้ง หน่วยรับรองที่ประสงค์จะทำการรับรองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะต้องได้รับการรับรองระบบงานตามมาตรฐาน ISO/IEC 17065 จากหน่วยรับรองระบบงาน ได้แก่ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) หรือสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ในขอบข่ายสินค้าที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้ตรวจประเมินสินค้าที่มีความรู้ความสามารถในขอบข่ายที่ตรวจประเมิน²²¹

²¹⁹ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **หลักเกณฑ์การรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Certification Scheme of Geographical Indication)** [Online], available URL: <http://www.acfs.go.th/km/download/ACFS-CSSA-R-SD-20-rev-00.pdf>, 2562 (มกราคม, 26).

²²⁰ สถานะของหน่วยควบคุมตรวจสอบ (Control Body) หรือหน่วยรับรอง (Certification Body) เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 34 กำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน ต้องเป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการเกี่ยวกับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร โดยมีห้องปฏิบัติการของตนเองหรือสามารถใช้ห้องปฏิบัติการของผู้อื่นโดยห้องปฏิบัติการต้องมีขีดความสามารถและคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด เว้นแต่ในกรณีที่มีการตรวจสอบมาตรฐานไม่จำเป็นต้องมีหรือใช้ห้องปฏิบัติการ ฯลฯ

²²¹ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **หลักเกณฑ์การรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Certification Scheme of Geographical Indication)**; และ ผู้ตรวจประเมินของหน่วยรับรองมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบตามเกณฑ์มาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญา

หน่วยรับรองที่ประสงค์จะตรวจสอบรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้²²²

(1) เป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทยที่มีกระบวนการตัดสินใจให้การรับรอง การขยายขอบข่าย การลดขอบข่าย การพักใช้หรือเพิกถอนการรับรองในประเทศไทย ทั้งนี้ไม่รวมถึงสาขาที่มีใน ต่างประเทศ

(2) ไม่เป็นผู้ถูกเพิกถอนการรับรองระบบงานโดย มกอช. หน่วยงาน หรือองค์การระหว่างประเทศใด ๆ เว้นแต่พ้นระยะ 6 เดือนมาแล้ว

(3) เป็นผู้ที่สามารถ

ก. ปฏิบัติตามข้อกำหนดขององค์กรสากลว่าด้วยการรับรองระบบงาน (International Accreditation Forum--IAF) ตามมาตรฐาน ISO/ IEC 17065 (Conformity Assessment Requirements for Bodies Certifying Products, Processes and Services) และข้อกำหนดภาคบังคับขององค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการรับรองระบบงาน (IAF Mandatory Document)

2. รายงานผลการตรวจประเมินตรงเวลาและถูกต้อง หากตรวจ พบว่า ผู้ขอการรับรองปฏิบัติไม่สอดคล้องกับเกณฑ์กำหนด ผู้ตรวจประเมินจะต้องรายงานต่อหน่วยรับรองต้นสังกัดและแจ้งให้ผู้ขอรับการรับรองทราบโดยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องที่ตรวจพบในระหว่างการตรวจประเมิน

3. กรณีที่ผู้ตรวจประเมิน พบว่า การปฏิบัติของผู้ขอรับการรับรองมีข้อบกพร่องหรือมีความเสี่ยงต่อคุณภาพสินค้าในด้านความปลอดภัยของอาหาร ให้ทำการสุ่มเก็บตัวอย่างเพื่อส่งวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองระบบงานตามมาตรฐานสากล หรือได้รับการยอมรับโดยหน่วยราชการที่มีอำนาจหน้าที่

4. เตรียมความพร้อมและพัฒนาตนเองทุกด้านอย่างสม่ำเสมอ และติดตามการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายที่ตนเองต้องปฏิบัติตามการตรวจประเมิน

5. ดำเนินงานในหน้าที่อื่น ๆ ที่หน่วยรับรองมอบหมาย นอกเหนือจากขอบข่ายของมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยกิจกรรมเหล่านั้นต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการของ ISO/IEC 17065 หรือเงื่อนไขที่มีอยู่ในข้อกำหนดทั่วไปของมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

6. ไม่อนุญาตให้ผู้ตรวจประเมินดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นอิสระหรือความยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้คำปรึกษาแก่ผู้ขอการรับรองและผู้ประกอบการค้าที่ขอการรับรอง

7. ผู้ตรวจประเมินต้องรักษาความลับของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานต่าง ๆ ของผู้ขอการรับรองที่ได้รับในระหว่างกระบวนการตรวจรับรอง

²²² สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, **หลักเกณฑ์/เงื่อนไข การรับรองความสามารถของหน่วยรับรอง สินค้าเกษตรและอาหารขอบข่ายสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์** [Online], available URL: <http://www.acfs.go.th/km/download/ACFS-CSSA-R-SD-20-rev-00.pdf>, 2562 (มกราคม, 28).

ข. ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Certification Scheme of Geographical Indications) ตามภาคผนวก ค²²³

(4) มีผลการรับรองที่ได้จากการตรวจประเมินเต็มรูปแบบ (Full System Audit) ในขอบข่ายที่ขอรับการรับรองมาแล้วอย่างน้อย 1 ราย และผู้ยื่นคำขอจะต้องมีลูกค้าที่สามารถให้ มกอช. เข้าตรวจประเมิน ความสามารถของผู้ตรวจประเมินของหน่วยรับรอง ณ สถานประกอบการ (Witness Assessment) ได้อย่างน้อย 1 แห่ง ภายใน 180 วัน นับจากการตรวจประเมิน ณ สำนักงาน (Office Assessment) ซึ่ง มกอช. จะเป็นผู้เลือกสถานประกอบการที่จะทำตรวจประเมินความสามารถของผู้ตรวจประเมินของ หน่วยรับรองเอง โดยอาจ สลับลำดับการตรวจประเมิน ณ สำนักงาน (Office Assessment) และตรวจประเมิน ความสามารถของผู้ตรวจประเมินของหน่วยรับรอง ณ สถานประกอบการ แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ในดุลพินิจของ มกอช. ในการพิจารณาตามความเหมาะสม

(5) กรณีได้รับการรับรองระบบงานในขอบข่ายที่ยื่นขอจากหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body--AB) ใด ๆ ที่เป็นสมาชิกและได้รับการยอมรับจากองค์การสากลว่าด้วยการรับรองระบบงาน (IAF) ให้ส่งมอบสำเนาใบรับรองพร้อมขอบข่ายที่ได้รับการรับรองระบบงานเพื่อใช้ประกอบการ พิจารณาด้วย

(6) ต้องไม่เป็นผู้ที่ถูกดำเนินคดี หรือเป็นผู้ที่มีตัวแทนที่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐาน ปลอมแปลงเอกสาร ที่จะนำมาใช้ประกอบการยื่นขอ การรับรองความสามารถในฐานะหน่วย รับรอง เว้นแต่คดีจะยุติว่าผู้ยื่นคำขอหรือตัวแทนไม่มี ความผิดตามข้อกล่าวหา นั้น และในกรณีที่ ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด ผู้ยื่นคำขอ หรือตัวแทนสามารถยื่นคำขอได้ เมื่อพ้นกำหนด 2 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดในคดี ดังกล่าว

(7) ต้องไม่เป็นผู้ที่อยู่ระหว่างการถูกตรวจสอบเพื่อรับรอง ความถูกต้องแท้จริงของเอกสารฉบับใดฉบับหนึ่ง อันเนื่องมาจากมีพฤติการณ์หรือมีมูลเหตุ

²²³ ภาคผนวก ค ว่าด้วยหลักเกณฑ์การรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Certification Scheme of Geographical Indication) จัดทำโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยเป็นภาคผนวกแนบท้าย ประกาศสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข การรับรอง ความสามารถของหน่วยงานสินค้าเกษตรและอาหาร ขอบข่ายสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลงวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2559 รายละเอียดปรากฏในสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ; และ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, **หลักเกณฑ์/เงื่อนไข การรับรองความสามารถของหน่วยรับรอง สินค้าเกษตรและอาหารขอบข่ายสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.**

อันควรเชื่อว่าผู้ยื่นคำขอ หรือตัวแทนกระทำ การปลอมแปลงเอกสารของทางราชการ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรอง หรือมีส่วนเกี่ยวข้องหรือ รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดดังกล่าว

ปัจจุบันหน่วยรับรอง แบ่งขอบข่ายงานออกเป็น 5 ขอบข่าย ได้แก่²²⁴

(1) ขอบข่ายเกษตรอินทรีย์ (Organic) ประกอบด้วย หน่วยรับรอง 3 หน่วยงาน ได้แก่ (1) บริษัท ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด (2) สถาบันรับรองระบบการผลิตผลิตภัณฑ์การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และ (3) บริษัท ไทย จี เอ พี 09 จำกัด

(2) ขอบข่าย GMP/HACCP ประกอบด้วย หน่วยรับรอง 9 หน่วยงาน ได้แก่ (1) บริษัท เอสจีเอส (ประเทศไทย) จำกัด (2) บริษัท โกลบอล เซอร์ติฟิเคชั่น เซอร์วิส จำกัด (3) บริษัท เอเจเอ รีจิสตร้าส์ จำกัด (4) สำนักรับรองระบบคุณภาพ (สรร.) สถาบันวิจัย-วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) (5) บริษัท บูโร เวอร์ริทัส เซอทิฟิเคชั่น (ประเทศไทย) จำกัด (6) สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ อุตสาหกรรมพัฒนามูลนิธิ (7) บริษัท ทูฟ นอร์ด (ประเทศไทย) จำกัด (8) บริษัท ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด และ (9) บริษัท อินเตอร์เทค อินดัสทรี แอนด์ เซอร์ติฟิเคชั่น เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด

(3) ขอบข่ายการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ประกอบด้วย หน่วยรับรอง 8 หน่วยงาน ได้แก่ (1) กองพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานสินค้าประมง และ หลักฐานเพื่อการสืบค้น กรมประมง (2) กองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์ การการค้าข้าว (3) บริษัท เอสจีเอส (ประเทศไทย) จำกัด (4) บริษัท ทูฟ นอร์ด (ประเทศไทย) จำกัด (5) บริษัท ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด (6) บริษัท วูฟแกงค์ พลัทท (ประเทศไทย) จำกัด (7) สถาบันรับรองระบบการผลิตผลิตภัณฑ์การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และ (8) บริษัท ศูนย์ห้องปฏิบัติการและวิจัยทางการแพทย์และการเกษตรแห่งเอเชีย จำกัด

(4) ขอบข่ายระบบการจัดการความปลอดภัยอาหาร (FSMS) ประกอบด้วย หน่วยรับรอง 3 หน่วยงาน ได้แก่ (1) บริษัท เอสจีเอส (ประเทศไทย) จำกัด (2) สำนักรับรองระบบคุณภาพ (สรร.) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) และ (3) บริษัท ทูฟ นอร์ด (ประเทศไทย) จำกัด

²²⁴สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, **รายชื่อหน่วยรับรอง (CB)** [Online], available URL: <http://www.acfs.go.th/cb.php>, 2562 (มกราคม 25).

(5) ขอบข่าย ผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร (Agricultural Produce or Product) ประกอบด้วย หน่วยรับรอง 1 หน่วยงาน ได้แก่ บริษัท ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด

2) หน่วยงานภาครัฐ (Competent Authority) เรียกโดยย่อว่า CA ได้แก่ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ในฐานะเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 โดยคณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีบทบาทในฐานะเป็น Scheme Owner หรือผู้ตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยหน่วยงานของรัฐ ทำหน้าที่ 3 ประการ ได้แก่²²⁵

(1) จัดทำ เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์มาตรฐานและหลักเกณฑ์การรับรองระบบงานของหน่วยตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(2) ขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการ และหน่วยตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยนำผลการรับรองระบบงานของหน่วยตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ประกอบการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจสอบและรับรองของประเทศไทย

(3) ให้การสนับสนุน มกอช. และ สมอ. ในการให้การรับรองระบบงานของหน่วยตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น ให้การสนับสนุนผู้ตรวจประเมิน/ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อร่วมตรวจประเมินหน่วยตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

หน้าที่ทั้งสามประการข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะเป็นหน่วยงานภาครัฐ (Competent Authority) มีหน้าที่จัดทำคู่มือ ข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์และวิธีการตรวจสอบ อีกทั้งทำหน้าที่อนุญาต (Approve) และดูแล (Supervise) หน่วยควบคุมตรวจสอบ หรือหน่วยรับรอง (CB) นั้นเอง

3) หน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body) หมายถึง หน่วยงานที่ให้การรับรองระบบงานตามมาตรฐาน ISO/IEC 17065 แก่หน่วยรับรอง ได้แก่ สำนักงาน

²²⁵ บันทึกความเข้าใจความร่วมมือในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างกรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ลงวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2555

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) หรือสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ในขอบข่ายสินค้าที่เกี่ยวข้อง²²⁶ โดยทำหน้าที่ 3 ประการ ได้แก่

(1) จัดทำ เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการให้การรับรองระบบงานของหน่วยตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(2) ให้การรับรองระบบงานของหน่วยตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามหลักการสากลเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลการตรวจสอบและรับรอง

(3) สนับสนุนการดำเนินงานของกรมทรัพย์สินทางปัญญาในด้านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

รับรองระบบงาน (Accreditation) แก่หน่วยควบคุมตรวจสอบหรือหน่วยรับรอง (CB) ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ISO Guide 65 เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวสามารถปฏิบัติงานรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรกรผู้ผลิต เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ผลิตมีการจัดการและควบคุมดูแลระบบการปฏิบัติงาน ตลอดจนความปลอดภัยของอาหารเป็นไปตามมาตรฐานสากล อีกทั้ง ทำหน้าที่ให้การรับรองคู่มือข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์และวิธีการตรวจสอบที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นผู้กำหนดขึ้น

กระบวนการรับรองระบบงานของหน่วยรับรองระบบงาน (AB) มีหลักเกณฑ์ 15 ประการ ได้แก่²²⁷

(1) องค์กรต้องมีจำนวนผู้ตรวจประเมินที่มีความสามารถอย่างเพียงพอ ต้องเก็บรักษาข้อมูลคุณสมบัติ การอบรม และประสบการณ์ของผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการตรวจประเมินแต่ละคนไว้ มีเอกสารอธิบายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนให้กับผู้ปฏิบัติงาน และเอกสารนั้นต้องเป็นปัจจุบันและถูกเก็บรักษาไว้ ทีมผู้ตรวจประเมินต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย จนทำให้เกิดความลำเอียงหรือเลือกปฏิบัติ ผู้ตรวจประเมินหรือองค์กรต้องไม่ให้คำปรึกษากับหน่วยงานที่ขอการรับรอง ซึ่งจะมีผลให้อะลุ่มอล่วยต่อการให้การรับรอง

²²⁶ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, ประกาศสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข การรับรองความสามารถของหน่วยงานสินค้าเกษตรและอาหาร ขอบข่ายสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ [Online], available URL: <http://www.acfs.go.th/km/download/ACFS-CSSA-R-SD-20-rev-00.pdf>, 2562 (มกราคม 28).

²²⁷ สำนักรับรองมาตรฐานสินค้าและระบบคุณภาพ, มาตรฐานสากลการเป็นหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body--AB) ด้านสินค้าเกษตรและอาหาร [Online], available URL: http://www.acfs.go.th/standard_ab.php, 2562 (มกราคม 28).

หรือการตัดสินใจ ผู้ตรวจประเมินต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เป็นสากลเกี่ยวกับการตรวจประเมิน และคุณสมบัติผู้ตรวจประเมิน เช่น การตรวจประเมินระบบคุณภาพและระบบการจัดการ สิ่งแวดล้อมให้อ้างอิง ISO 19011 องค์กรต้องเก็บรักษาบันทึกที่เกี่ยวข้องกับการประเมินบุคลากร และดำรงไว้ให้เป็นปัจจุบัน

(2) องค์กรต้องเลือกทีมผู้ตรวจประเมินที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะประเมินข้อมูลที่รวบรวมได้จากหน่วยงานผู้ยื่นขอการรับรอง และเป็นตัวแทนขององค์กร ในการตรวจประเมิน อาจให้มีผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่ทำการประเมินร่วมทีมในฐานะที่ปรึกษาได้

(3) องค์กรต้องเตรียมแผนการตรวจประเมินโดยมีการรวบรวม กิจกรรมที่จำเป็นไว้

(4) แผนงานและวันที่ทำการตรวจประเมิน ต้องได้รับความเห็นชอบ จากหน่วยงานที่ขอการรับรอง จำนวนวันที่ใช้ในการตรวจประเมิน จะต้องระบุให้ชัดเจนและแจ้ง ให้หน่วยงานที่ขอการรับรองทราบ

(5) องค์กรต้องทำ Witness Assessment เพื่อตรวจสอบความสามารถ ด้านการตรวจประเมินที่ดำเนินการโดยผู้ยื่นคำขออย่างเต็มรูปแบบ การทำ Witness Assessment ต้องเกิดขึ้นสมบูรณ์ก่อนที่จะมีการออกใบรับรองในการรับรองครั้งแรก

(6) องค์กรต้องแจ้งให้หน่วยงานที่ขอการรับรองทราบถึง ความจำเป็นในการตรวจประเมินซ้ำทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนหรือตรวจประเมินหลักฐาน ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ในระหว่างการตรวจติดตาม (Surveillance)

(7) องค์กรต้องกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรายงาน ผลการตรวจประเมิน

(8) องค์กรต้องนำส่งรายงานผลสรุปการตรวจประเมินให้กับ หน่วยงานที่ขอการรับรอง รายงานต้องระบุสิ่งที่ไม่สอดคล้องที่ต้องได้รับการแก้ไขเพื่อให้ สอดคล้องกับข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์

(9) องค์กรต้องเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่ขอการรับรองให้ข้อคิดเห็น ต่อรายงาน และให้รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะใช้แก้ไขสิ่งที่ไม่เป็นตามข้อกำหนด รวมถึง การวางแผนการแก้ไขภายในระยะเวลา ที่ระบุชัดเจน

(10) องค์กรต้องจัดทำเอกสารการรับรอง เช่น จดหมาย หรือ ใบรับรองที่มีการลงนามโดยผู้ได้รับมอบหมายจากองค์กร และแจกจ่ายให้กับหน่วยงานผู้ขอ การรับรอง เอกสารการรับรองที่แจกจ่ายให้กับหน่วยงานผู้ขอการรับรอง ต้องระบุ ชื่อและที่อยู่

ขอข่ายการรับรอง การแบ่งแยกประเภทผลิตภัณฑ์ วันที่เอกสารการรับรองมีผลบังคับใช้ และระยะเวลาที่ใบรับรองยังมีผลบังคับใช้

(11) องค์กรต้องกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ขอการรับรองแจ้งให้องค์กรทราบโดยทันที เมื่อมีความตั้งใจเปลี่ยนแปลงระบบคุณภาพหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อความสอดคล้องกับระบบ

(12) องค์กรต้องกำหนดให้หน่วยงานที่ได้รับการรับรองความสามารถหรือหน่วยงานที่ยื่นคำขอ ต้องพร้อมที่จะให้องค์กรตรวจสอบเมื่อมีการร้องขอ

(13) องค์กรต้องกำหนดให้ผู้ขอการรับรองต้องเตรียมการในสิ่งที่จำเป็นสำหรับการตรวจประเมิน

(14) องค์กรต้องกำหนดให้ผู้ขอการรับรองต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการให้การรับรองเสมอ และต้องกำหนดให้ผู้ขอการรับรองสามารถอ้างอิงสิทธิตามขอข่ายของกิจกรรมที่ได้รับการรับรองเท่านั้น

(15) องค์กรต้องทำการแจ้งล่วงหน้าไปยังหน่วยงานที่ได้รับการผลกระทบ เมื่อจะมีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดของการรับรองเพื่อขอความคิดเห็นก่อนที่จะทำการตัดสินใจให้เปลี่ยนแปลงและกำหนดวันที่มีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ และภายหลังที่มีการประกาศการเปลี่ยนแปลงออกสู่สาธารณชนแล้วองค์กรต้องทำการทวนสอบหน่วยงานที่ได้รับการรับรองระบบไปแล้วว่าได้ปรับเปลี่ยนในส่วนที่จำเป็นตามข้อแก้ไขแล้วเสร็จในเวลาที่กำหนดตามที่องค์กรเห็นสมควร

จะเห็นได้ว่า หน่วยควบคุมตรวจสอบ (Control Body) หรือหน่วยรับรอง (Certification Body) เป็นหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบรับรองผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตตามข้อกำหนดที่หน่วยงานภาครัฐ หรือ Competent Authority กำหนดตามโครงสร้างของระบบควบคุมคุณภาพจึงทำให้หน่วยควบคุมตรวจสอบนี้มีสถานะเป็นการควบคุมภายนอก (External Control)

ตัวอย่าง²²⁸ กาแฟดอยตุง ได้รับการขึ้นทะเบียนเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2548 เป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะมีพื้นที่ผลิตบนเทือกเขาสูงพื้นที่ดอยตุง จังหวัดเชียงราย สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 478-1,509 เมตร พื้นดินเป็นดินร่วนปนดิน

²²⁸ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, สำนักเครื่องหมายการค้า, กลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ **สรุปความจากคู่มือตรวจสอบการผลิตสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กาแฟดอยตุง** (กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์, ม.ป.ป.),

เหนียว ร่วนปนทราย และดินเหนียว มีคุณสมบัติให้น้ำซึมผ่านได้ปานกลาง มีปฏิกิริยาเป็นกรด เหมาะต่อการเจริญเติบโตของต้นกาแฟอาราบิก้า มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้มึสิทธิในใบรับรองการควบคุมภายในระดับผู้ผลิต มีการจัดตั้งฝ่ายควบคุมและตรวจสอบภายใน ทำหน้าที่ตรวจแปลงกาแฟประจำปี ซึ่งปกติจะดำเนินการอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง แต่อาจมีการตรวจพิเศษเพิ่มเติมได้ ทำประวัติแปลง จัดทำแผนผังและแผนที่แปลง และอธิบายประเด็นที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน นอกจากนี้ผู้ตรวจจะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการผลิตกาแฟของสมาชิก และประเมินความเสี่ยงของการผลิต โดยในแต่ละครั้งของการตรวจ จะมีการสุ่มตรวจสอบสถานที่เก็บเครื่องมือ สถานที่เก็บผลผลิต ตลอดจนเอกสารการผลิตอื่น ๆ ทั้งนี้ในแต่ละรอบปีจะต้องมีการตรวจสอบสถานที่เก็บเครื่องมือและสถานที่เก็บผลผลิต ตลอดจนเอกสารการผลิตอย่างน้อย 1 ครั้ง

สำหรับกระบวนการจัดการผลผลิตนั้น อนุญาตให้มีการเก็บเกี่ยวด้วยมือเลือกเก็บเฉพาะผลที่สุกเต็มที่และให้เป็นไปตามมาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กาแฟดอยตุง กระบวนการขนย้ายผลผลิตจากแปลงไปยังโรงงานแปรรูป สมาชิกต้องทำการบรรจุผลผลิตลงในกระสอบที่สามารถแยกชัดเจนระหว่างกาแฟสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (บรรจุกระสอบสีแดง) กับกาแฟทั่วไป (บรรจุกระสอบสีเขียว) ขั้นตอนเหล่านี้มีการควบคุมดูแลโดยฝ่ายควบคุมและตรวจสอบภายในและฝ่ายส่งเสริม

เมื่อเข้าสู่กระบวนการแปรรูป ให้ดำเนินการในโรงงานกาแฟภายใต้การควบคุมของโครงการพัฒนาดอยตุง มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ให้มีการบันทึกวันที่/ปริมาณของผลกาแฟสดที่รับเข้ามาผลิต วิธีการทำความสะอาดอุปกรณ์เครื่องจักรหรือทำการล้างเครื่อง (Line) ในกระบวนการผลิตตามความเหมาะสมเพื่อป้องกันการปนเปื้อนข้ามระหว่างกาแฟดอยตุงกับกาแฟทั่วไปพร้อมทั้งบันทึกข้อมูล และต้องทำการเก็บกาแฟที่ผ่านกระบวนการแปรรูปในบรรจุภัณฑ์ที่มีฉลากระบุ “กาแฟดอยตุง” และทำการจัดเก็บแยกไว้จากกาแฟทั่วไป

ขั้นตอนสุดท้ายจะมีการสุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบคุณภาพเพื่อตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ตั้งแต่จุดจำหน่ายย้อนถึงเกษตรกรผู้ปลูก ตรวจสอบลักษณะทางกายภาพลักษณะสีของเมล็ดกาแฟ ลักษณะทางเคมีตามค่ามาตรฐาน

อย่างไรก็ดี การศึกษาข้างต้น พบว่า กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยไม่มีสภาพบังคับที่ชัดเจนถึงมาตรการควบคุมคุณภาพหรือมาตรฐานสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมทั้งก่อนการขึ้นทะเบียนและหลังจากได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว แตกต่างจากประเทศญี่ปุ่นที่กำหนดมาตรการทางกฎหมายไว้อย่างชัดเจนในประเด็น

นี้ จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนากฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมในส่วนต่อไป

4.2.3 การใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ประกอบการต้องใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน แต่กรมทรัพย์สินทางปัญญาตระหนักถึงการคุ้มครองผู้บริโภค และมีให้สาธารณชนลับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าว่าเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ จึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ออกประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย ลงวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 เพื่อใช้สำหรับสินค้าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว โดยตราสัญลักษณ์ดังกล่าว ประกอบด้วย ข้อความอักษรภาษาไทยคำว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย” อักษรภาษาอังกฤษคำว่า “Thai Geographical Indication” และอักษรประดิษฐ์ “GI” ทั้งหมดจัดวางอยู่บนรูปหลอดลายประดิษฐ์สีทองลักษณะพุ่มข้าวบิณฑ์²²⁹ ดังแสดงในภาพที่ 23

ภาพที่ 23 ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญาฉบับนี้ บัญญัติเน้นย้ำว่า ตราสัญลักษณ์ดังกล่าวเป็นตราของกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ออกให้แก่ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว หรือผู้ประกอบการค้าเกี่ยวกับสินค้านั้นที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็น

²²⁹ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, “ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย, พ.ศ. 2551,” 2 พฤษภาคม 2551, ข้อ 1.

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับกรรมทรัพย์สินทางปัญญาไว้แล้ว²³⁰ อย่างไรก็ตาม ประการกรรมทรัพย์สินทางปัญญา ฉบับนี้ กำหนดให้การใช้ตราสัญลักษณ์เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบกรรมทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย พ.ศ. 2551 ดังนั้น ผู้มีสิทธิใช้ตราสัญลักษณ์จึงต้องเป็นผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการค้าสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีแผนการควบคุมตรวจสอบในระดับผู้ผลิตหรือระดับจังหวัดแล้ว และเป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น²³¹ และการอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์เป็นอำนาจของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย²³²

สำหรับมาตรการควบคุมการใช้ตราสัญลักษณ์ดังกล่าว ระเบียบกรรมทรัพย์สินทางปัญญา ฉบับนี้ กำหนดให้ใช้กับเฉพาะสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับอนุญาตและเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้น โดยเป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้รับอนุญาตจะต้องจัดทำสติ๊กเกอร์/ฉลากตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยขึ้นใช้เองตามแบบตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยที่กำหนดไว้ตามประกาศกรรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย และให้แสดงตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยไว้บนสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์²³³ โดยการอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์มีอายุ 2 ปี นับแต่วันที่ได้รับอนุญาต²³⁴

หลักเกณฑ์การใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงไม่ใช่บทบังคับที่ผู้ประกอบการซึ่งสินค้าได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะต้องปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งตราสัญลักษณ์ดังกล่าว แต่เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่บรรดาผู้ประกอบการสำหรับใช้ตราสัญลักษณ์เพื่อเสริมประสิทธิภาพและเป็นเครื่องมือที่สร้างหลักประกันหรือความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค และสะท้อนมุมมองในมิติของการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคจากการสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดสินค้าได้อีกประการหนึ่ง

²³⁰ กรรมทรัพย์สินทางปัญญา, “ประกาศกรรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย, พ.ศ. 2551,” 2 พฤษภาคม 2551, ข้อ 2.

²³¹ กรรมทรัพย์สินทางปัญญา, “ระเบียบกรรมทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย พ.ศ. 2551,” 2 พฤษภาคม 2551, ข้อ 5.

²³² เรื่องเดียวกัน, ข้อ 6.

²³³ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 9.

²³⁴ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 12.

4.2.4 การเพิกถอนการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การเพิกถอนการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นับได้ว่าเป็นมาตรการในการควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้อีกมาตรการหนึ่ง เนื่องจากกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดสิทธิในการขอเพิกถอนหากได้ความว่า การขึ้นทะเบียนเป็นไปโดยโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยอำนาจ หรือโดยมีรายการข้อความผิดจากความเป็นจริง²³⁵ อาทิ คำขอขึ้นทะเบียนระบุรายละเอียดผลิตภัณฑ์ไม่ตรงกับความเป็นจริงตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น หรือกรณีที่มีเมื่อมีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปแล้ว แต่ต่อมามีข้อเท็จจริงปรากฏว่าสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นชื่อสามัญของสินค้าหรือเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือรายการเกี่ยวกับแหล่งภูมิศาสตร์หรือรายการอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไปจากที่ระบุไว้ในทะเบียน²³⁶ อาทิ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงส่งผลต่อคุณภาพหรือรสชาติ หรือคุณลักษณะที่ระบุไว้ในทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติข้างต้นเปิดกว้างให้นายทะเบียนสามารถตีความครอบคลุมเรื่องคุณลักษณะของสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งอาจตีความถึงการควบคุมคุณภาพของสินค้าที่อาจกระทบต่อมาตรฐานและคุณภาพที่ระบุไว้ในทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันนำมาสู่การเพิกถอนทะเบียนได้นั่นเอง

²³⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546, มาตรา 22.

²³⁶ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 23.